

Рівненський державний гуманітарний університет
Факультет української філології
Кафедра української мови імені професора К. Ф. Шульжука

Дипломна робота
на здобуття освітнього ступеня магістра

НЕОЛОГІЯ ВОЛИНСЬКИХ ПОЕТІВ

Виконала студентка VI курсу групи УМ–62
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.01 (українська мова та
література)
Козел Тетяна Віталіївна

Керівник – канд. філол. наук, доц. Адах Наталія
Арсенівна

Рецензент – д-р філол. наук, проф. Мединська
Наталія Миколаївна

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. АВТОРСЬКИЙ ЛЕКСИЧНИЙ НОВОТВІР ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	8
1.1. Категорія нових слів у світлі сучасних мовознавчих парадигм.....	8
1.2. Типологія авторських лексичних новотворів.....	12
РОЗДІЛ 2. ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА АВТОРСЬКИХ ЛЕКСИЧНИХ НОВОТВОРІВ	18
2. 1. Лексико-семантична специфіка інновацій П. Гоця	18
2.2. Особливості семантичної структури індивідуально-авторських одиниць О. Костюка.....	27
2.3. Семантика новотворів П. Коробчука.....	33
2.4. Семантична структура індивідуально-авторських одиниць В. Вербича.....	39
РОЗДІЛ 3. СПОСОБИ ТВОРЕННЯ ЛЕКСИЧНИХ ІННОВАЦІЙ.....	47
3.1. Основні словотвірні моделі лексичних інновацій П. Гоця	47
3.2. Структурно-дериваційні особливості новотворів О. Костюка.....	51
3.3. Словотвірні моделі лексичних інновацій П. Коробчука.....	59
3.4. Основні словотвірні моделі лексичних інновацій В. Вербича.....	61
РОЗДІЛ 4. ОСОБЛИВОСТІ СЛОВНИКОВОГО ПРЕДСТАВЛЕННЯ АВТОРСЬКИХ НОВОТВОРІВ ВОЛИНСЬКИХ ПОЕТІВ У СУЧАСНІЙ ЛЕКСИКОГРАФІЇ.....	69
ВИСНОВКИ	81
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	85
ДОДАТКИ	93

ВСТУП

Мова, як і будь-який організм, народжується, живе, помирає. Вона ніколи не залишається чимось застиглим і незмінним. Мова функціонує, розвивається, вдосконалюється, адаптовується, поповнюється новими органами-номінантами або атрофується. У ній відображаються суспільні процеси, рівень розвитку соціальної сфери, політики, науки, культури. Розвиток мови припиниться лише тоді, коли припинить своє існування людство.

Виникнення нового предмета чи явища супроводжується процесом номінації, що здійснюється кількома шляхами – запозиченням слова з іноземної мови, переосмисленням значення певної лексеми або ж створення нового поняття. Нові слова, як відомо, можуть з'являтися у мовленні будь-якого мовця, але найбільшу увагу науковців привертає словотворча практика поетів, оскільки саме поетичне мовлення є тим джерелом різноманітних мовних інновацій, які увиразнюють, надають експресивності та барвистості авторському мовленню, що допомагає читачеві краще усвідомити й відчувати серцем те, що хоче передати автор [12, с. 79]. Такі слова називають авторськими лексичними новотворами (далі – АЛН).

XX – поч. XXI ст. відзначаються активним виникненням авторських новотворів у доробку різних письменників. Волинь відіграє важливу роль в історії розвитку української літератури, адже вихідці саме з цього регіону (Ю. Косач, О. Лятуринська, О. Ольжич, У. Самчук, О. Стефанович та ін.) визначили український літературний процес після Другої світової війни. Значний внесок у творення нових мовно-виражальних засобів зробили поети Волині, зокрема П. Мах, В. Вербич, О. Богачук, Н. Горик, В. Гей та ін. Наше дослідження присвячене аналізу поетичного доробку сучасних волинських поетів П. Гоця, О. Костюка, П. Коробчука та В. Вербича, які продовжують традиції своїх попередників. Їхні літературні напрацювання є неоціненною джерельною базою для досліджень не лише високохудожніх зразків поезії, але й оригінальних новотворів.

Наприкінці ХХ ст. індивідуально-авторська неологія виокремила в самотійну дисципліну, й на сьогоднішній день є багато досліджень різних аспектів словотворчої практики, а саме: лексико-семантичного (І. Білодід, В. Русанівський, В. Чабаненко), словотвірного (В. Герман, І. Олійник, Л.Павленко, О. Стишов, Ж. Колоїз, О. Тараненко), лінгвостилістичного (С.Єрмоленко, Н. Сологуб, Г. Сюта, Т. Юрченко), лексикографічного (Г.Колесник, Г. Віняр, Г. Вокальчук, Ж. Колоїз, Л. Шпачук, А. Нелюба, О.Рудь, В. Максимчук) функційного (В. Ващенко, О. Жижома) та ін. [10, с. 32]. Незважаючи на те, у лінгвістичній науці лише розпочато ґрунтовні розвідки, присвячені аналізу індивідуально-авторських новотворів, зафіксованих у словнику поетів Волині. Аналіз авторських інновацій волинських поетів дасть змогу виявити особливості розвитку художньої мови певного регіону зокрема та України загалом. Отже, **актуальність** роботи зумовлена необхідністю комплексного дослідження словотворчості сучасних українських поетів загалом і волинських зокрема, визначення внеску мовних особистостей у збагачення виражально-зображальних засобів мови, а також лексикографічної інтерпретації АЛН.

Мета роботи полягає в семантичному, словотвірному аналізові та лексикографічній інтерпретації АЛН сучасних волинських поетів, а саме: П. Гоця, О. Костюка, П. Коробчука, В. Вербича.

Поставлена мета передбачає виконання таких **завдань**:

1. З'ясувати лінгвістичну природу індивідуально-авторського слова.
2. Здійснити лексико-граматичну і лексико-семантичну класифікацію авторських новотворів, визначити найбільш репрезентативні лексико-семантичні групи АЛН.
3. Виконати частотний аналіз АЛН поетів за частиномовною належністю; за способами словотворення.
4. Визначити основні тенденції словотворення в галузі індивідуально-авторської лексичної номінації поетів.

5. Проаналізувати спроби укладання локальних словників авторських лексичних новотворів.

6. Укласти персональні та зведений словники авторських лексичних новотворів П. Гоця, О. Костюка, П. Коробчука та В. Вербича.

Об'єктом дослідження є індивідуально-авторські номінації в поезіях П. Гоця, О. Костюка, П. Коробчука та В. Вербича.

Предметом дослідження є семантика, словотвірна структура та лексикографічне представлення АЛН сучасних волинських поетів.

Джерельною базою дослідження обрано поетичні збірки П. Гоця «Молюсь на тебе» (Луцьк, 1995), «Мандрівка до Адама і Елізи» (Любомль, 2007), О. Костюка «Грані» (Рівне, 2011), П. Коробчука «Архівотека» (Луцьк, 2012) та В. Вербича «За ширмою дощу» (Луцьк, 2010), «Поклик» (Луцьк, 2009), «Повернення» (Луцьк, 2004), «Часоплину невидимі грані» (Луцьк, 2004).

Матеріалом дослідження слугувало 114 авторських інновацій, засвідчених у поетичних збірках П. Гоця, 58 новотворів, виявлених у творах П. Коробчука, 96 інновацій, створених О. Костюком та майже 140 неолексем, зафіксованих у поезії В. Вербича. Усього проаналізовано 407 лексичних інновацій.

Методи дослідження. Системний підхід до АЛН зумовив застосування таких методів дослідження: *метод лінгвістичного спостереження*, який охоплює прийоми зіставлення і порівняння; *компонентного аналізу* – для дослідження семантичної структури неолексем; *словотвірного аналізу* – для ідентифікації дериваційної структури новотворів; *кількісних підрахунків* – для комплексної характеристики новотворів у словотворчій практиці П. Гоця, О. Костюка, П. Коробчука та В. Вербича.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше здійснено комплексний аналіз авторських лексичних новотворів поетів умовно виокремленого територіального угруповання – Волині, а саме: П. Гоця, О. Костюка, П. Коробчука та В. Вербича.

Практичну цінність роботи вбачаємо в можливості використання її результатів у практиці поетичної лексикографії, під час вивчення сучасної української літературної мови, спецкурсів зі стилістики, неології та індивідуально-авторської неографії у вищій школі.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення та практичні результати дослідження висвітлювались у доповідях на: щорічній конференції професорсько-викладацького складу Рівненського державного гуманітарного університету (березень 2018 року, травень 2019 року); Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Пріоритети філологічної науки» (Рівне, травень 2018 року); засіданні неографічної лабораторії «NEOLEX-Рівне» (Рівне, листопад 2019 року).

Основні положення наукової роботи відображено у публікаціях:

1. Козел Т. Специфіка індивідуально-авторських іменників і прикметників у поезії Петра Гоця / Т. Козел // Лінгвістичні студії молодих дослідників : зб. наук. пр. – Рівне : РДГУ, 2017–2018. – Вип. 8–9. – С.261–264.
2. Козел Т. Словник авторських лексичних новотворів поетів Волині / Н. Адах, Т. Козел // Лінгвістичні студії молодих дослідників : зб. наук. пр. – Рівне : РДГУ, 2019. – Вип. 10. – С.85–92.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаної літератури (57 позицій), переліку першоджерел (10 позиції) та додатків, у яких розміщено «Словники авторських лексичних новотворів волинських поетів».

РОЗДІЛ 1

АВТОРСЬКИЙ ЛЕКСИЧНИЙ НОВОТВІР ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

1.1. Категорія нових слів у світлі сучасних мовознавчих парадигм

Розвиток і вдосконалення мови як засобу спілкування відбувається насамперед у сфері одиниць лексико-семантичного рівня – слів, які становлять відкриту динамічну систему. Функціонування словникового складу української мови постійно супроводжують такі процеси, як: 1) поява нових лексичних одиниць, покликаних до життя потребами називання тих або інших конкретних предметів у найширшому розумінні цього поняття, суспільних процесів і явищ, абстрактних понять різноманітних галузей науки, духовної та матеріальної культури тощо; 2) віддалення на периферію лексичного складу частини слів у зв'язку з втратою ними номінативної актуальності, спричиненої частковою або повною втратою суспільної ваги відповідними конкретними реаліями, соціально-політичними процесами, абстрактними поняттями [20, с. 27].

Новотвори – категорія історично змінна, один з розрядів пасивного словника, тобто це одиниці, які ще не встигли ввійти (або вже не ввійдуть, оскільки, виникнувши, майже відразу ж і зникають) до активного слововжитку.

Новотвори називають лексичними інноваціями. На думку О. Сербенської, інновації – це «новотвори, запозичення, а також включення і входження в мову, зумовлені перерозподілом значень у видах і жанрах мовлення; це і відродження слів і висловів з минулих епох» [45, с. 108].

Фактори, які спричиняють утворення неологізмів, можна поділити на такі групи:

- 1) позамовний – потреба дати назви новим предметам і явищам:
дисплей, принтер, йогурт, гіпсокартон, клонування;
- 2) інтралінгвальний – для заміни попередніх найменувань новими, зумовленої різними чинниками – тенденцією до мовної економії,

уніфікації номінативних моделей, виразнішого, точнішого найменування, експресивно-стилістичного оновлення, з причин соціально-політичного, пуристичного, евфемістичного характеру та ін.

Новотвори поділяються на лексичні й семантичні. Новизна лексичних інновацій виявляється у формі (*євро, сайт, ксерокопії, дизайнер, дисплей, принтер*). Семантичні новотвори – це нові значення, які розвиваються в словах, уже наявних у мові (*меню, фанера, піратство*).

Загалом новотвори виникають декількома шляхами: вони творяться з наявного в мові матеріалу властивими для вказаної мови словотвірними способами, інколи штучно, часто запозичуються літературною мовою з діалектів і з інших мов.

У лінгвістичній науці поняття «новотвір», незважаючи на давню традицію його вивчення, залишається досить суперечливим. До визначення цього мовного явища існує два підходи – вузький і широкий, в основі яких лежать різні ознаки новотворів.

Прихильники вузького підходу, ґрунтуючи свої міркування на денотативному критерії, основне призначення новотворів убачають лише в позначенні нових реалій (понять, предметів, явищ). Подібні думки спостерігаємо у лінгвістичних дослідженнях І. Кочана, який тлумачить новотвори як нові лексичні утворення, які ще не увійшли або ще не входили в загальнолітературне вживання, і які виникають через суспільну необхідність для позначення нового предмета або явища, зберігаючи відчуття новизни для носіїв мови [29, с. 158–161]. О. Тараненко, підкреслюючи місце новотворів у лексиці нашого часу і найближчого майбутнього, визначає цей клас слів як «лексичні одиниці, які ще не загальноновживані, але можуть ними стати, які з'явилися у мові в певний період і не існували раніше, які відчуються як нові у мовній свідомості носіїв мови» [50, с. 56].

Виходячи в своїх міркуваннях із соціолінгвістичного підходу до вивчення сутності мови, ці лінгвісти пояснюють будь-які зміни у лексичній системі мови

позамовними чинниками. На їх переконання, мова, як перше найважливіше і найнеобхідніше надбання людини, є «продуктом суспільства» і засобом спілкування у зв'язку з її суспільним статусом і роллю (А. Мейє, Л. Щерба, Є. Поливанов, Б. Ларін та ін.) [31, с. 18]. Висуваючи детермінованість лексичного збагачення як визначальну ознаку поняття «новотвір», вони стверджують, що словникові інновації зумовлені ускладненням соціальних відносин – розвитком науки й техніки і, відповідно до цього, потребою в позначенні нових реалій, понять і явищ.

Не заперечуючи важливої ролі зовнішніх факторів у розвитку словникового складу мови, прихильники комунікативного підходу зазначають, що не завжди лексичні зміни залежать виключно від зовнішніх факторів. Адже, будучи одним із проявів життя мови, поповнення словника, як й еволюція мови загалом, регулюється чинниками не лише зовнішнього, а і внутрішнього порядку, тобто необхідно враховувати також внутрішньомовні процеси (розширення й звуження значення, метафоризацію та метонімізацію значення, нашарування різних конотативних і стилістичних відтінків на основне узуальне значення слова), внаслідок яких творяться неолексеми. Іншими словами, новотворами слід уважати не лише власне нові слова, які позначають нові реалії, а й слова, вживані з новим значенням із різними комунікативними цілями.

Отже, за визначенням більшості лексикографічних джерел, новотвори визначаються як слова, значення слів або словосполучення слів, які з'явилися в певний період у мові або використані один раз («оказіональні» слова) у тексті або акті мовлення; як «слово чи сполука, використані мовою в певний період на позначення нового або вже наявного поняття або в новому значенні й усвідомлюються як такі носіями мови»; нові слова й словосполучення з новими значеннями, які з'явилися в мові у результаті запозичення, калькування, словоскладання, аббревіації, переносу, розширення або звуження значення [12, с. 25].

Невизначеність і розбіжність у поглядах лінгвістів, спостерігається також у з'ясуванні критеріїв ідентифікації нових слів та їхніх основних ознак.

Зазначимо, що деякі лінгвісти (Н. Котелова, Д. Масленніков, Т. Попова та ін.) з-поміж основних критеріїв під час ідентифікації нових слів висувають саме лексикографічну ознаку новотворів, яка вказує на те, що нове слово ще не повинно бути зареєстрованим у загальномовних словниках [42, с. 123].

Абсолютно протилежного погляду дотримується В. Гак, який вважає однією з суттєвих ознак новотвору його прийнятність, закріпленість у загальному вжитку [45, с. 63]. Аналогічного погляду дотримуються також французькі лінгвісти, які наполягають на відокремленні новотворів від інших видів лексичних інновацій, а саме від: 1) запозичень (ксенизмів), 2) індивідуальних авторських новоутворень або вживань (гапаксів), 3) слів, які є плодом журналістської або рекламної творчості й стосуються швидкоплинних явищ (ефемеризмів), 4) мовленнєвих okazіоналізмів, 5) будь-яких термінологічних інновацій, які належать до специфічної галузі в технології, науці та індустрії. Іншими словами, новотвори повинні належати до «середнього рівня» науковості – вживатися поза вузькоспеціалізованим контекстом [31, с. 74].

Деякі лінгвісти вважають вирішальним критерієм новотвору «свіжість і незвичність» слова, які відчуються носіями мови. Тобто слово, на їх думку, залишається неологізмом доти, доки мовці відчують у ньому новизну.

Отже, новотворами слід uważати нове слово або стійке словосполучення, нове за значенням або за формою і значенням, створене впродовж останніх років за словотвірними законами мови, або запозичене з іншої мови за потреб спілкування, або те, яке перейшло з пасивного складу мови і сприймається носіями мовного суспільства як нове.

1.2. Типологія авторських лексичних новотворів

Авторський новотвір – це мовленнєве утворення системного й асистемного характеру, що виникло в процесі індивідуального творчого акту як результат свідомого порушення автором мовної норми. Такі утворення – це периферійні лексичні елементи, створені переважно зі стилістичною метою і вперше засвідчені у письмових текстах художнього та розмовного, рідше – публіцистичного стилю; крім того вони не зафіксовані у словниках національної мови відповідного періоду. Індивідуально-авторським новотворам (оказіоналізмам) притаманні ознаки новизни, нестандартності й експресивності [23, с. 45–47].

Для поетичного мовлення авторські новотвори є загалом характерною ознакою. У зв'язку з цим можна твердити, що інновації є нормою художнього мовлення, тому критерієм функціонально-мовленнєвої норми може бути естетична доцільність новотвору. Поет нерідко сам творить індивідуальну літературну норму, яка під час дії багатьох чинників стає загальнолітературною [28, с. 45].

Отже, однією з актуальних проблем неології є диференціація нових слів. Неологи вважають за необхідне враховувати такі ознаки:

- 1) уходження / невходження нових слів до мови / мовлення;
- 2) зумисне / випадкове створення;
- 3) сферу вживання нових одиниць у мовленнєвому просторі;
- 4) відповідність / невідповідність словотвірній системі мови;
- 5) ступінь стандартності новотворів.

Ураховуючи ці ознаки, всі нові слова традиційно розподіляються на новотвори – факти мови і новотвори – факти індивідуального мовлення. Новотвори як одиниці літературної мови стають узуальними, загальноприйнятими, а новотвори (наприклад, одиниці ідіостилу письменника) залишаються індивідуально-авторськими, а відтак – okazіональними (від лат. *occasio* – випадок) для суспільства загалом (А.Горнфельд, Р. Шор, Г. Винокур,

Т. Черторизька, А. Брагіна, В. Лопатін, О. Габінська, А. Ликов, Р. Намітокова та ін.) [57, с. 43].

Авторські новотвори, які називають стилістичними, індивідуально-авторськими okazіоналізмами, становлять окрему групу. Деякі з них увійшли до літературної мови. Так, зокрема, створені М. Старицьким лексеми *байдужість*, *мрія*, *майбутнє*, *незагойний*, *нестяма*, *страдниця*, *чарівливий*, І. Верхратським *звіт*, І. Франком *чинник* [10, с. 229], Т. Шевченком *високочолий*, І. Нечуєм-Левицьким *світогляд*, *самосвідомість*, Лесею Українкою *провесна*, *промінь* міцно прижилися у нашій мові, навіть увійшли до активного словника [8, с. 15].

Не викликає сумнівів той факт, що у художньому творі порушення мовної норми повинно бути обов'язково естетично виправданим. На цьому неодноразово наголошували Л. Булаховський, М. Рильський, Б. Томашевський та інші науковці [49, с. 32].

Зважаючи на багатовимірність понять «нове слово», «інновація», «авторський новотвір», у сучасному слов'янському мовознавстві пропонують різноманітні типології цих мовних явищ.

У сучасних дослідженнях із неології та неографії пропонується класифікація лексико-фразеологічних інновацій за такими ознаками:

I. За формою мовної одиниці: 1) лексичні, 2) семантичні, 3) фразеологічні новації.

II. За ступенем новизни: 1) «сильні новотвори», або «власне новотвори» (до них належать, зокрема, іншомовні слова, або зовнішні входження, а також індивідуально-авторські утворення), 2) «слабкі новотвори» (морфологічні новотвори).

III. За способом номінації: 1) новостворені слова, значення, сполучення; 2) готові одиниці, що увійшли до складу літературної мови (зокрема, зовнішні та внутрішні входження).

IV. За відношенням до мови / мовлення: 1) узуальні новотвори; 2) неузуальні новотвори (оказіональні та індивідуально-авторські слова, значення, сполучення) [15, с. 17].

Традиційно ж неузуральні новотвори (в тім числі й індивідуально-авторські інновації) розподіляються на такі типи (за формою одиниці).

1. Фонетичні okazіоналізми. А. Калетнік, услід за Л. Гілбером, виокремлює так звані фонологічні новотвори, котрі кваліфікує як унікальні конфігурації звуків, що іноді можуть поєднуватися з морфемами грецького чи латинського походження, утворюватися від вигуків тощо. Інновації такого типу з'являються в тому випадку, коли автор пропонує специфічний звуковий комплекс, що, на його думку, містить і передає певну семантику, зумовлену фонетичним значенням звуків – складників цього, так би мовити, новотвору [23, с. 92].

2. Граматичні (морфологічні) okazіоналізми – це інновації, у котрих, «з погляду узусу, в конфлікті перебувають лексична семантика й граматична форма. Неможливе в системі мови виявляється можливим в авторському контексті завдяки творчому розвиткові лексичного значення слова» [12, с. 11].

3. Лексичні okazіоналізми створюються переважно комбінацією різних узуральних основ та афіксів відповідно до словотвірної норми чи всупереч їй. Такі новації вважаються словотвірними, тобто такими, що утворюються на основі вже існуючих у мові слів за допомогою різних словотвірних засобів – афіксації, композиції слів, аббревіації тощо. Лексичні (словотвірні) okazіоналізми – це індивідуально-авторські інновації, які створені за продуктивними (з порушенням законів словотвору), непродуктивними чи okazіональними моделями і які мають «непрозору», більш складну структуру значення, до складу котрої входять okazіональні ядерні або okazіональні периферійні «сильно вірогідні», за термінологією Л. Беляєвої, семи [15, с. 28].

4. Семантичні новотвори. Okazіональні (випадкові) значення виникають та існують на основі узуральних (звичайних) традиційних значень слів. Це потенційні (можливі), однак реально відсутні в загальнонародній мові значення слів, оскільки вони не відтворюються як звичайний мовний матеріал.

Оказіональні значення слів індивідуальні й своєрідні (суб'єктивні); вони є фактами мовлення, а не формами мови [8, с. 34].

5. Графосемантизми – специфічні неологічні утворення (дослідники пропонують ще такі назви, як графосемантичні або графоакцентовані okazіоналізми). Загалом використання графосемантичних засобів сприяє наданню номінативній одиниці як формальної, так і семантичної оригінальності.

6. Квазіномінації – використання у поетичних текстах надскладних номінацій, утворених у результаті злиття компонентів синтаксичної конструкції в єдину цільнооформлену одиницю – «квазіномінацію». Такі одиниці завжди привертають увагу адресата, активізують сприйняття ним поетичного контексту [3, с.128].

7. Неозапозичення. Оказіональним є і свідомо запозичене автором слово іншомовного походження, що вводиться у поетичний контекст з певною стилістичною метою. Такі номінації так чи інакше пристосовуються до вимог мови-рецепієнта. На тлі узуальних вони сприймаються як несподівані, незвичні і, закономірно, – як okazіональні. Художньо-естетична потреба у використанні чужомовного слова, обов'язкова свідомо видозміна його автором, відсутність фіксації конкретної модифікації у словниках української мови – чинники, на підставі врахування яких слова такого зразка розглядаються як okazіональні [42, с. 456].

8. Оказіональні сполучення слів – це поєднання лексем, семантична сполучуваність яких в узусі неможлива внаслідок відсутності спільних сем у їх лексичних значеннях. Завдяки виникненню контекстуально зумовлених семантичних зрушень у залежному компоненті словосполучення такі спільні семи з'являються.

Серед okazіональних сполучень слів дослідники виокремлюють:

а) фразеологічні okazіоналізми, які мотивуються стійкими сполуками слів і побудовані на обігруванні співвідношення фразеологічної твірної основи й похідного okazіонального словосполучення;

б) синтаксичні okazіоналізми, до яких зараховуються, зокрема, конструкції з okazіональним керуванням, з okazіональним порядком слів та ін. [42, с. 432].

9. Окремі дослідники вирізняють стилістичні okazіоналізми – «чужорідні мовні одиниці в однорідному стилістичному тексті, в одноплановому за добором мовних одиниць мовленні» [10, с. 11]. Утім, як вважають інші мовознавці, здійснити облік і семантичний опис стилістичних okazіоналізмів практично нереально, оскільки поєднання стилістично різнорідних засобів можливе на різних мовних рівнях, включаючи синтаксичний: до того ж, методика опису стилістичних okazіоналізмів на сьогодні належним чином ще не опрацьована [12, с. 13].

У дослідженнях неологічної okazіональної лексики здійснювалися спроби диференціювати інновації за ступенем їхньої okazіональності. Так, Н. Бабенко пропонує розрізняти три ступені okazіональності новотворів:

1) okazіоналізми першого ступеня – це стандартні, потенційні утворення, сконструйовані у цілковитій відповідності до дериваційних норм сучасної літературної мови;

2) okazіоналізми другого ступеня – частково нестандартні утворення;

3) okazіоналізми третього ступеня – це суто okazіональні, цілком нестандартні новотвори, семантична інтерпретація котрих досить складна, а відступ від дериваційної норми суттєвий. Такі утворення часто не мають аналогів навіть серед okazіоналізмів [3, с. 27].

Отже, питання про ступені okazіональності лексичних інновацій у мовознавстві розглядається передусім зі словотвірного погляду: до уваги береться насамперед те, без порушення чи з порушенням дериваційних законів мови відбувається конструювання мовленнєвої одиниці. Тобто, у результаті словотвірного акту з'являється стандартна чи нестандартна (насамперед, за формою) лексична інновація, якій, закономірно, буде притаманний той чи інший ступінь okazіональності.

Утім, під час аналізу індивідуально-авторських утворень з естетичного погляду питання про ступінь їхньої okazіональності втрачає свою актуальність: будь-який новотвір, незалежно від міри (ступеня) його нестандартності, у певному контексті може бути незамінним компонентом, що сприяє реалізації авторського задуму.

Життя неологізмів залежить від того, наскільки вони апробовані суспільною практикою, наскільки сильна потреба в цьому слові для позначення відповідних понять, і яку кількість «суперників» – синонімічних засобів має дане слово в словниковому складі мови. Неологізм живе недовго. Як тільки він апробується практикою суспільного вживання, він перестає бути неологізмом.

Лексика будь-якої мови постійно поповнюється, збагачується, відновлюється. Деякі слова зникають, інші, навпаки, з'являються, а носії мови активно їх використовують. У результаті цього лінгвістичного дослідження можна зробити висновок, що новоутворені слова є невід'ємною об'єктивною частиною мовної культури, а їх правильний переклад на інші мови є важливим завданням.

В останні три десятиріччя в українському мовознавстві відбулося пожвавлення у галузі дослідження okazіональної словотворчості, зокрема, опрацьовано цілий спектр проблем, що стосуються різних аспектів АЛН як специфічного мовно-естетичного феномена.

РОЗДІЛ 2

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА АВТОРСЬКИХ ЛЕКСИЧНИХ НОВОТВОРІВ

2.1. Лексико-семантична специфіка інновацій П. Гоця

Індивідуальне словотворення, на думку Н. Сологуб, визначається не стільки потребами мови як знакової системи, скільки «потребами художньої творчості, принципами світобачення письменника, створенням індивідуально-авторської картини світу» [49, с.76].

У словотворчості П. Гоця засвідчено іменникові, прикметникові, дієслівні та прислівникові інновації, що загалом характерно для інших сучасних поетів Волині.

Загальновідомо, що лексико-граматичний клас іменників найбільш інтенсивно поповнюється новими одиницями, оскільки постійна поява нових реалій у суспільстві викликає появу нових найменувань. Серед іменникових новотворів виділяємо окремі лексико-семантичні групи (далі – ЛСГ).

1. У лексичному складі будь-якої мови **назви осіб** формують численний і різноманітний щодо семантики клас номінативних одиниць, який виділяється зі складу конкретної лексики на основі загальної ознаки «особа». У поетичному лексиконі П. Гоця знаходимо назви осіб, в основу оказіональної номінації яких покладені різноманітні ознаки:

- назви осіб за професією, характером діяльності: *«турист»-торгаш, вісник-посол, ворог-зайда, пройдисвіт-цар (Тобі гніздо / В душі у мене звите/, Як дім для щирих / Вісників-послів (ПГ3:33); Та це ж ще гірше, ніж татари, / Оті «туристи»-торгаші (ПГ3:107); Були, князі, були магнати, / Були пройдисвіти-царі (ПГ1:119));*

- національність, місце проживання: *холмищак, варшав'як (І ти холмищак, і той холмищак, і я (ПГ3:87); Та ж тут столиця наша, варшав'яки! (ПГ3:95)).*

2. Неповторна краса рідного краю мотивує на створення нових лексем, і автор уводить у свої поезії новотвори на позначення **назв елементів ландшафту**: *приступок-горб, озюрко, канавище* (*Якась безсила жінка впала / Назавжди з приступки-горба* (ПГ4:25); *За кожним поворотом-перебродом – / Притульних пляжів писані миски* (ПГ2:22); *Загубились під снігом озюрка маленькі* (ПГ1:67).

3. Поет дає власні **назви конкретним предметам** або їх частинам: *човен-стручок, носовище, крайка-смуга, площа-кірмаш* (*Човнів-стручків задерті носовища* (ПГ2:13); *Зійшли у невідь храми і собори, / Двори заїжджі, площі-кірмаші* (ПГ2:14)).

Одиниці типу *чудище, канавище* мають виразне експресивне забарвлення, зокрема містять негативний відтінок.

4. Неодноразово П. Гоць уводить свої лексеми на **позначення власних назв**: *Данилів-град, Буй-Мир* (*Чолом тобі, Данилів-град* (ПГ3:89); *Будь же во віки могутен, Буй-Мир! / Час хай тобі не накинє заглади* (ПГ2:16)).

П. Гоць цікавився історією свого краю й, намагаючись відновити історичну справедливість відносно першості заснування Волинського чи Галицького князівств, поет присвоює Луцьку назву місяця «квітень», а Львову – «май»: *Простіть / І ви, мої піддані: / Ти, Луцьку-квітню, / Львове-маю, / Ви, Холме й Белзе, / Сонцем дані* (ПГ1:106), крім того, в його доробку наявна значна кількість неолексем, присвячених Волині: *Во́линь, матір-Волинь, квітка-село* (*Колодяжне*), *пра-Волинь* (*Правічна Гучва стиха жебонить / Про давню славу стольного Волиня* (ПГ3:87); *Я – Володимир. Місто пра-Волині / Історії прадавня сивина* (ПГ1:96); *Столице матері-Волині! / Не розпливлася ти в імлі / Віків – красуєшся і нині* (ПГ4:17); *Колодяжне – казко Волині, / Колодяжне – квітко-село!..* (ПГ1:63)).

У поезії «Михайло Грушевський» П. Гоць зумів зобразити значну кількість золотокупольних Київських храмів, змалювати їх красу й велич за допомогою одного новотвору *стобань*: *Спіть десь, Михайле, в столиці / В сяйві стобань над Дніпром* (ПГ3:99).

5. В індивідуальній словотворчості П. Гоця зафіксовано іменники з абстрактним значенням. З-поміж них виділяємо такі лексико-семантичні групи:

- на позначення властивостей і ознак: *хвальство, строгота, (Володимир – нашим буде! – Сипле хвальства, як із рогу.. (ПГ1:100); Дорога... Яка ж то ти часом строга, / Де сила здолати твою строготу? (ПГ4:27));*

- на позначення почуттів і психічного стану: *всолода, пережиття (Лише в музеї – слуцькі перебори / І пояси – всолода для душі. (ПГ2:14); Вищих я не відав лексиконів, / Кращого не знав пережиття (ПГ1:41));*

- на позначення фізичного стану: *леззя, знеміч (І я на замчища краю / Стою, а в серці – леззя.. (ПГ1:87); Ще ніч дивилась в очі кожні, / А вже над натовпом повзли / Слова, до знемочі тривожні, / Що хліба знов не привезли... (ПГ4:25));*

- іменники із часовою семантикою можна поділити на такі групи:

✓ назви частин доби: *ніч-зазнайка, зніч, досвіття (То ніч-зазнайка з холоду дрижить (ПГ1:42); Щоб світець перелився в огненне досвіття / і розвіяв назавше нам темряву ночі (ПГ1:67));*

✓ назви загальних часових понять: *прийдешия, швидкоплин (Зложити / Тих пару віршей... І без корогви / В ім'я прийдешия веселенько жити! (ПГ1:194); І наокіл у часу швидкоплині, / Мов квітка, книжне слово зацвіте... (ПГ1:102). Для позначення завершального етапу існування, розвитку автор створює інновацію наокіл: *І наокіл у часу швидкоплині, / Мов квітка, книжне слово зацвіте... (ПГ1:102).**

- іменники на позначення сенсорних відчуттів, зокрема:

• дотикових: *обійми-сласть (І піде Володимир з жахом / У чужинські обійми-сласть, / Щоб тинялись / Невільним шляхом, / Як плотва, що попала в снасть (ПГ1:108));*

• зорових: *тьмяніння (Святі і горді лиця, звиті ними, / На стінах / Із тьмяніння воскресали (ПГ1:214));*

- слухових: *диво-пісня, тиш* (*То з диво-молотом / В правиці, / То з диво-піснею з села* (ПГ1:196); *На Ковель потяг знов прогуркотів... / І знову – тиш... / І знову – ніч* (ПГ1:66)).

6. Поодинокими прикладами представлені індивідуально-авторські **назви географічних об'єктів**: *вуличка-завулочка, замчище-руїна* (*По вуличках-завулочках / Зажурено бреду* (ПГ1:77); *Неначе вчора йшла по сій землі / Сюди під Стир, під замчище-руїну...* (ПГ1:61)).

7. Автор створює новотвори на **позначення родинних зв'язків**: *пракорінь, безродня* (*Тут наш пракорінь, прадід* (ПГ3:99); *Андрія він кличе братом, / Хоч угри – одвік безродня* (ПГ1:104)).

8. Використовує, як й інші поети, новотвори на **позначення назв частин тіла**: *диво-очі, пліччя* (*Піду шукати / В рідному безхмар'ї / Не диво-очі / Схожі на ясу* (ПГ3:181); *Не раз прийду з валізкою за пліччю / До хати з осоками в дворі* (ПГ3:133)).

У творчості П. Гоця засвідчено okazіональні іменники чоловічого, жіночого та середнього родів. Однак автор віддає перевагу новотворам чоловічого та жіночого роду. Серед абстрактних іменників, які переважно автор використовує для передачі емоцій та почуттів, натрапляємо на лексеми жіночого роду. З цією ж метою утворено деякі іменники середнього роду. Для номінування об'єктів ландшафту П. Гоць в основному використовує субстантиви чоловічого роду.

З-поміж ЛСГ іменників у поетичному доробку П. Гоця зафіксовано також номінації зі значенням збірності: *Пригадую Лесине вбрання, / Безсмертне її вишиття*: *Мінорне, як звязельське рання, / Мажорне, як світу буття* (ПГ1:54); *І вже нічого нам не треба: / Ні луку в білому тумані / Ні в синьому бездим'ї неба* (ПГ3:197); *Покотилось місяця колесся / Понад пуці ген аж до морів* (ПГ2:17); *І я на замчища краю / Стою, а в серці – леззя* (ПГ1:87).

Автор також використовує збірні іменники на позначення дій, процесів: *хлоповодство, вишиття, розстання* (*І Володимир буде йому цент. / Назавжди*

щезне всяке хлоповодство! (ПГ1:117); *І радо від зустрічі й з розстанні сумно, / Що так, не набувшись, / Одразу іду* (ПГ1:83)).

Новотори *безхмар'я, бездим'я* несуть позитивну семантику добра, миру, щастя: *І вже нічого нам не треба: / Ні луку в білому тумані, / Ні в синьому бездим'ї неба* (ПГ1:18); *Піду шукати / В рідному безхмар'ї / Не диво-очі, / Схожі на ясу... / Піду шукати – / Простору і волі! / І ними впившись, / Знову повернусь* (ПГ3:197).

Використання новотвору із збірним значенням *мревище* передає суб'єктивну оцінку поета, зокрема негативну, до подій, що мали місце в нашій історії.

Репрезентативним частиномовним класом у поетичному доробку П. Гоця є прикметники. У художньому мовленні вони зазвичай увиразнюють текст, відтворюють навколишній світ яскравіше, образніше. За традицією української поезики суттєву роль у зображенні статичних ознак денотатів відіграють авторські прикметникові новотвори, особливо композити. У словнику П. Гоця okazіональні прикметники формують клас слів із різноманітними семантичними характеристиками.

У сучасній українській мові за значенням і граматичними особливостями прикметники поділяють на якісні, відносні, присвійні. Якісними вважають прикметники, які «виражають ознаки предметів безпосередньо своїм лексичним значенням» [18, с. 42].

Якісні прикметники мають складну значеннєву природу, зумовлену передусім тим, що відповідні лексичні одиниці називають ознаки і властивості:

1. Об'єктивно притаманні істотам, предметам та явищам і безпосередньо сприймаються органами чуттів:

а) у лексиконі П. Гоця виявлено індивідуально-авторські прикметники, які позначають ознаки, що сприймаються органами зору. Новотвори цієї мікрогрупи об'єднуються в такі лексико-семантичні групи:

- прикметники-кольороназви: *злото-синьоокий*. В АЛН із колірним компонентом уживається номінація *золотий*, що символізує золоті куполи

храмів, яких є багато у Києві, й сонце, та *синій*, який передає колір Дніпра і мирного неба (*А й досі Київ злото-синьоокий / Мені у душу сонцем долина* (ПГ4:15)).

- прикметники, які позначають ознаки об'єктів щодо зовнішнього вигляду: *безверхатий*. Як відомо, ступені порівняння здатні творити лише якісні прикметники. Проте у їх складі є одиниці, які цієї здатності не виявляють. Зокрема, П. Гоць використовує лексему *безверхата* (*А я, неначе груша безверхата, / Старим пеньком скрадаюсь крадькома* (ПГ3:159)), яка, на перший погляд, містить більше ознак відносного прикметника, бо утворена від іменника з прийменником – без верха. Проте, Д. Баранник розрізняє прикметники із значенням безвідносної міри якості предмета. До них належать ад'єктиви з префіксами без-, пре-, над-, за-. Безвідносна міра якості предмета властива саме якісним прикметникам. Суть її полягає в тому, що виділяється ознака за мірою (ступенем) інтенсивності її, але без елементів порівняння (як у ступенів порівняння) [18, с. 44]. До цієї групи можна віднести й прикметник *пагорбиста* (*О, Холмицино, країно холмицаків! / Яка ти пагорбиста і розлога!* (ПГ3:87));

б) серед індивідуально-авторських прикметників, які позначають ознаки, що сприймаються органами слуху, виділяємо ті, які позначають особливості звучання предмета як його характерну ознаку: *журкотливий* (вжитий у значенні гуркотливий). Оказіоналізм цієї підгрупи вживається для позначення звуків, які утворюються внаслідок певних дій суб'єкта й виявляється в результаті цієї дії: *Шумить і піниться, і воскресає, / Все розбиває журкотлива течія* (ПГ3:113)).

Аналізований матеріал свідчить, що виникнення інновацій досліджуваної лексико-семантичної групи зумовлене прагненням поета виразити певну ознаку на основі власних асоціацій, відтворити відтінок індивідуального сприйняття звуку.

Прикметникових інновацій, що позначають ознаки, які сприймаються органами нюху, нами не зафіксовано.

2. Ознаки й властивості, приписувані предметам і явищам за результатами їх оцінки, кваліфікації, здійснюваної автором. Сюди належать прикметники, що виражають абсолютні, не порівнювані щодо міри вияву ознаки: *вільглий, чуждинський* (*А вільглий вітер натрясе Вам у запіл хрусткої глици* (ПГ2:19); *Не жду з чуждинської держави / Підкупно влєсливих послів* (ПГ3:43)).

Відносні прикметники позначають ознаку предмета через його відношення до іншого предмета, явища, дії. Номінації такого типу мають похідні основи і творяться переважно від іменників за допомогою «закріплених за цим розрядом слів суфіксів або префіксально-суфіксальним способом чи основоскладанням» [18, с. 262].

У художніх текстах поета виявлено номінації, в основу яких покладено такі ознаки денотатів:

1) зовнішні особливості істот: *І люди тут – такі, як всюди, люди: / Оджинсений і окроссенний тип* (ПГ2:14);

2) ЛСГ прикметників, що позначають різні динамічні ознаки, тобто ознаки, пов'язані з наявністю / відсутністю руху змін, ознаки протікання процесів, явищ, дій, представлена інноваціями: *Щоб за шкоринкою до міста / Йшло хлібороб'яче село* (ПГ4:31); *Що ж, час такий: усе в нім відпричальне: / Князі, цари, невдачі, болі втрат* (ПГ2:11));

3) прикметники темпоральної семантики відтворюють час існування або буття предмета як його визначальну особливість. Залежно від контексту темпоральні ад'єктиви можуть передавати часове або якісно-часове значення. У прикметниках із власне часовою функцією увага зосереджується на часі існування властивості або особливості предмета, факту, події: *Та і дуліби, і древяни, / Напевно, менше знали бід, / Ніж їх нащадки волиняни / В двадцятивічний родовід* (ПГ4:25). Прикметник *двадцятивічний* містить семантику *сучасний*.

Для частини ад'єктивів характерне поєднання кількох ознак, зокрема: колірний і соматичний компонент (*злото-синьоокий*), нумеративний компонент

і часове значення (*двадцятивічний*), нумеративний компонент і особа (*столюдний*). Особливість використання неолексем із першою частиною *сто-* полягає в тому, що вони вказують не на точно визначену кількість, а на наявність значної міри чогось, виражають вищу міру вияву ознаки.

За своїм значенням дієслова протиставляються насамперед прикметникам, а також іншим іменним частинам мови, адже виражають ознаку в процесі її становлення, тривання та розгортання.

З-поміж усіх досліджених нами новотворів-дієслів у поезіях П. Гоця можна виокремити лексико-семантичні групи одиниць зі значенням:

1. Набувати певної характеристики за природними явищами: *Куди мене недоля не носила, / Яка мене не в'южила журба, / А знов таки відроджувалась сила* (ПГЗ:159).

2. Витворювати характерний звук: *Б'ють срібні копита / В порожні дерева / Тимпанять вітри* (ПГЗ:167); *Вже не відсвічують шоломи, / Вже не висурмлює сурма* (ПГЗ:107)

3. Виконання конкретної фізичної дії: *Я до жодної школи / Зроду / Не дійду, / Не дійду, / Не примкну-пристану* (ПГЗ:39); *З яких джерел, з яких криниць / Пили ви ту живу, цілющу воду, / Що ворогів – ниспровергає ниць, / А вам – лише на силу і на вроду* (ПГЗ:49).

Ця ЛСГ інновацій, як зазначає І. Савчук, є найчисельнішою у словотворчій практиці поетів ХХ сторіччя [48, с. 289]. Подібну тенденцію простежуємо у словнику П. Гоця. Найчастіше у семантичній структурі таких АЛН вирізняються семи 'дія', 'процес'.

У мовотворчості П. Гоця незначною кількістю одиниць представлено індивідуально-авторські дієприкметникові новотвори: *Бо я своєю долею – вдогоджений: / Що може бути краще за життя?* (ПГ1:202); *Є ця земля, / Спелена габою / Найкращих, / Є Найкоштовніших пород* (ПГЗ:15)).

Отже, індивідуально-авторські дієслова є невід'ємною частиною ідіолекту письменника. Водночас більшість новотворів цього частиномовного

класу має прозору семантичну структуру і несе значне експресивне навантаження.

Численною в поезіях П. Гоця є група прислівникових новотворів. Він сміливо експериментує, утворюючи зокрема номінації означальної та обставинної семантики. З-поміж них виокремлюємо:

- одиниці з атрибутивним значенням: *О, народе, народе! Чи ж вічно те горе / Будеш страдно терпіти од рідних заброд* (ПГЗ:77); *Якби не було Тебе – / Я певен, я знаю твердо: / Ніколи б не зміг себе / Віддати Тобі всесердо* (ПГЗ:13);
- прислівники, що вказують на спосіб дії: *І от я в нові часи / Державно удаль течу* (ПГЗ:101); *Тіль Гірей замишляє підступно / Взяти Богдана в полон усправжки* (ПГЗ:61);
- новотвори з часовим відношенням: *Не раз село закутається ніччю, / Коли співночі згаснуть ліхтарі* (ПГЗ:133); *Хіба тут можна в цім містечку, / Де з давен-давна берести / Росли для назви Берестечку – / До слова рими не вплести* (ПГЗ:69); *А для мене цінніше – / Згода. / Не підступна хвала / Чи зрада, / А душі нащодень / Погода* (ПГЗ:39);
- новотвори з вказівкою на місцезнаходження: *Ота земля / Де зараз зовсім інше місто, / З такого далека-даля / Палає вікнами вогнисто* (ПГЗ:119); *Зроню сльозу / На стежку і спориш, / Що повели у світ / Мене звідсюди* (ПГЗ:163).

Як бачимо, у мовотворчості П. Гоця найчисленнішим лексико-граматичними класами є іменні частини мови, меншою кількістю номінацій репрезентовано прислівники і дієслова. Відсутність займенників та числівників підтверджує тенденцію, характерну для українських поетів ХХ сторіччя загалом та волинських зокрема.

Отже, найбільш репрезентативними у творчості поета є ЛСГ АЛН – назв осіб, емоційно-психічних станів і почуттів, стану навколишнього середовища, абстрагованих дій та процесів, що свідчить про особливу увагу автора до світу людини і природи. Іменникові АЛН створювалися переважно для конкретизації

характерної ознаки позначуваних денотатів, їхньої оцінки, а також для лаконічності висловлювання та інших версифікаційних потреб.

2.2. Особливості семантичної структури індивідуально-авторських одиниць О. Костюка

О.Костюк – поет, краєзнавець, публіцист. У збірці поезій «Грані» виявлено 96 неолексем.

Із-поміж okazіонально-предметних номінацій чільне місце посідають іменники зі значенням конкретності, причому індивідуально-авторські **назви осіб** формують найчисленніше угруповання – 17 одиниць. Новотвори (з урахуванням їхнього значення в контексті) позначають осіб, зокрема, за:

1) фізичними ознаками: *муж-одчаюга: Воно – Божя гряда, що впирається в небо зухвало: / І підносить, і губить на схилах мужів-одчаюг (ОК:280);*

2) національністю: *осман-крук: Від рабині одного чекають – покори / Та утіхи в гаремі османи-круки. (ОК:14);*

3) характерологічними ознаками: *архілиходій, баксогад, життєблуд,: Перекапустили диявольське й святе, / У вогнищі свари dokonують надії, / Доба мутантів новоявлених гряде, / В героях ходять архілиходії (ОК:252); І здається, що немає ради / Од позеленілої орди, / І сичать нахабні баксогади, / А точитись вже нема куди (ОК: 250); О, ви, життєблуди, зречіться отрути, / Благаю, здійміться над краєм усі... (ОК:97);*

4) родом занять: *архівертухай, собарник: Його величність нині – архівертухай, / Пала людської гідності кострище (ОК:257); Собарники вели гебешну рать, / Ломилися в причаєні обійстя (ОК:265);*

5) соціальним станом: *байстрюк-яничар, козак-нетяга: Терзали тебе байстрюки-яничари, / І тяжку облуду несли москалі. (ОК:86); Приснилося – Тебе було украдено з ясиру, / Давним-давно, в степу, з татарського коня... / Козак-нетяга мав таку одвагу й силу, / Що у мурзи самого на скаку відняв (ОК:*

56);

б) ситуативним станом: *зухвалиця, перекинець, потурпак: Кажуть, зухвалиця (йой!) і гординя? / Ні, не жона я, невістка, рабиня (ОК:95); Обізвуть скиглієм, перекинцем, що жив не по праву (ОК:155); О, той його жест, застережливий знак, / Хай кожний прийма, хто іще потурпак, / Хто рабську дрижу не спалив у ногах, / ого ще, як шашіль, dokonує страх (ОК:46).*

Двокомпонентні ж образні номінації – типова ознака мови усної народної творчості. Так, АЛН на зразок *чужинець-тятьо* зберігає виразні значеннєві й дериваційні зв'язки з українським фольклором: *Які без всяких див і чар / І турка стримали, й татар, / Не першого чужинця-тятя... (ОК:16).*

У корпусі субстантивних АЛН виокремлюються й інші тематичні групи новотворів:

1) назви птахів: *нікчема-коршак: Сам валандаюсь далі пустелею часу, / Тільки десь, наді мною, нікчема-коршак... (ОК:66);*

2) назви частин тіла істоти: *рука-крило, око-вогонь, борода-хутро: Рукою-крилом відведу твоє лихо – / Аж ген за далекий отой небокрай (ОК:37); Чаруй козаченьків ходою і станом, / Очима-вогнями пронизуй наскрізь. (ОК:140); Дідусь-Мороз – за нею вайлуватю: / – Живіть у щасті, злагоді, багато, – / Поважно гладить бороду-хутро (ОК:12);*

3) назви елементів рослин: *брунька-свіча: Впади ж краплито, наче майські грози, – / І брунькою-свічею спалахну (ОК:39);*

4) назви елементів ландшафту: *побут-рівчак, архігать, горбак: А мо'ї на краще – досить з Вас болота / Й сільських гадючок з побут-рівчака (ОК:139); А за плечима – Устя, архігать, – / Немов тоді, як Волю корчували (ОК:265); А жайвір пісню струшував із крил, / Й вона лягала поміж горбаками, / Живими, музикальними струмками (ОК:47);*

5) назви часових понять: *тітка-осінь, передзим'я, призахід: Призахід однайшов віконце наше / І профіль Твій перетворив у плин (ОК:210); Бере тітка-осінь файную лозину, / Та все'дно до неї в гості не піду (ОК:47); Як Вам там, на белебні сільському, / Коли літо утекло із лук, / Й перезим'я владно*

ставить кому, / Й череда відбилася від рук (ОК:142);

б) назви предметів: двосіч-ніж, мотуз-кривавиця, паси-підпруги: *Навіщо Ви усе назвали грою, / Діткнувши серця?.. На двосіч-ножі (ОК:112); А після герцю мотуз-кривавицю – з тіла, / На губи й рани – сонечка роси (ОК:56); Звільняємо тіло од пасів-підпруг, / Душа ж бо ніколи від них не звільниться (ОК:204).*

У поетичному доробку О.Костюка наявні також новотвори із збірним компонентом, зокрема, облуддя із семантикою «юрби»: *Є жінка десь, що сохне й по мені, / Та як знайти її в облудді люду? (ОК:274).*

Найбільш репрезентативні у вокабулярі поета такі лексико-семантичні групи АЛН зі значенням абстрактності:

1) назви емоцій, психо-фізичного стану особи: *гнів-біль, відчай-ненаситець, коливо-біль: Горнись до мами, стишую ходу, / (од гніву-болю висохли сльозини) (ОК:269); Стискає відчай-ненаситець груди, / Душі ніким не проханий пастух (ОК:205); А сила остання в чіємусь житті розтане, / Появиться коливо-біль (ОК:134);*

2) психологічних процесів: *глум-неслава, спогадок-печаль, безпросвіття, кривда-провина: Ах, скільки докорів і глуму-неслави, / Наче й життя у мене не своє (ОК:42); Скільки їх уже спочило в Бозі, / Не вмира лиш спогадок-печаль (ОК:101); Безпросвіття озоряв Тобою. / А тепер – полотнища розпутъ (ОК:219); Кудись відпливають гризоти земні / І ще не оплачені кривди-провини (ОК:206);*

3) назви характерологічних ознак: *продай-душа, вирва-душа: Ліс тоді не ніжився у тиші: / Чувся «шмайсер», стукав «ПеПеШа», / Кінні облягли його і піші, / Бог спиняв, вела продай-душа (ОК:262); Моя вирва-душа, як уперше, / Благально зоріє, / Та ніяк не здола / Незворушності Вашої повсть (ОК:109);*

4) назви дій, процесів: *в'янь, облегчїнь: А та, як зажди: виграє джолом – / Й лягають в'янню думи неодцвітні (ОК:220); Прийму її, як облегчїнь, / І обернуся в... порошину (ОК:149);*

б) назви стихій та явищ природи, наприклад, вогню як «символу духовної

енергії, перетворення і породження руйнівної і водночас народжуючої сили, кохання, плодючості, багатства, щастя, сімейного добробуту, сонця, зв'язку з небесним світом, роду; сили, очищення від зла, бога, потойбічного світу» [28: 55]; а також стихії води, вітру: *експромт-вогонь, приворот-вогонь, вогонь-стріла, тризна-свіча, повінь-вода, грозівий: Не змінюйте позу. Хай образи й рими / Зіллються вустами в експромті-вогні...* (ОК:66); *От тільки б словом вчасно зупинитись, / Поки горять ці приворот-вогні* (ОК:52); *Пече ось тут, батус тіло, / Наскрізь сяга вогонь-стріла* (ОК:110); *Як пісню, долю подаруй нову, / У повінь-водах утопи гризоти* (ОК:272).

Продовжує і розвиває О. Костюк мовно-естетичну традицію створення АЛН на позначення понять, пов'язаних із лексико-семантичним полем «мова, слово». Його новотвори *мова-огрома, табу-циркуляр* поповнили ряд АЛН зазначеної семантики: *Спішу дорости до твоєї статури, / До мови-огроми і цноти душі...* (ОК:17); *Мужа? – Щоденні табу-циркуляри, / По вечорах – колисаночки-чвари* (ОК:95)

Зафіксовано інновації на позначення заміни цінностей: *ірреаль, ілюзополова, сухозлота: Тра провідник, ну, а є: поводитир / І повні бесаги ілюзополови...* (ОК:187); *Жива лиш мрія – збавна ірреаль, / В оманливій обгортці сухозлоти* (ОК:160).

Серед прикметникових АЛН значну групу в поетичному доробку О. Костюка становлять відносно-якісні прикметники, найчисленнішими серед яких є ЛСГ, у семантичній структурі яких наявні семи:

- на позначення внутрішніх властивостей: *роз'ятрено-кривавий, сльотаво-лихий, моторошно-чорний, мінорно-крижаний, отрутно-лукавий* (*Навіщо ви усе назвали грою, / Діткнувши серця?.. На дворіч-ножі. / Розколоте, як небо у грозу, / Але живе, роз'ятрено-криваве...* (ОК:112); *Відчаяним словом запитую Доленьку-Долю, / Чому до Тебе вона досі сльотаво-лиха?* (ОК:154); *Не для Вас..., бо низані наскрізь / Тугою мінороно-крижаною* (ОК:152); *Аби тільки слова не отрутно-лукаві, / Та, напевно, й такі я стоїчно знесу* (ОК:35);

- на позначення зовнішніх характеристик: *пустельно-глухий,*

невигойно-буденний, аркосяйний, спокусоліпний (*Де ти брала снагу в ніч пустельно-глуху, / Як усе в чорнотропові скніло?* (ОК:133); *Оселя моя, де криниці студені, / Де матір, як пісня, стоїть у дворі. / Там руки її невигойно-буденні / Святими здавались...* (ОК:10); *Немає аркосяйного моста – / Уламки є для вогнища Печалі* (ОК:228); *Грайлива сукня кольору корид, Жива пелюстка маку польового, / Спокусоліпна, як едемський плід.. / Чия Ти, світла й сонячна Тривого?* (ОК:283); *А ти – неперецвітна на віки. / Спокусоліпна в образі й на ложі* (ОК:207).

Семантика okazіональних дієслів представлена в основних денотативних інтегровальних семах «дія», «стан», «процес». Так, у ЛСГ новотворів з інтегровальною семою «дія» переважають новотвори з диференційними семами «рух/переміщення в просторі»: *переплуганити* (*Стежину й ту переорали, / переплуганили навпіл* (ОК:41); «тілесні ушкодження»: *побасамувати* (*Перечте, милі. Перейдіть на докір-крик, / Побасамуйте враз або й страшнішш воздайте...* (ОК:113); тоді як у семантичній структурі okazіональних дієслів з інтегровальною семою «стан» виділяються, зокрема, семи «фізіологічний стан»: *влелекати* (*Яке ото й влелекало Богдана, / Хоч мав наситить гонорову рать* (ОК:196), і «психо-емоційний стан»: *сльозавіти, відчайдушити*: (*Сльозавіють пращурів криниці, / В зневірі хилимо плече* (ОК:244); *Та мрія відчайдушила: «А може / Зове Тебе жадана мить світла вись?!»* (ОК:160), *кайданити* (*У суєтні борсання щодня, / Порох підсипає осторога: / І кайданить клята, і спиня / Гірше ненаситного порога* (ОК:152)).

Більшість дієслів містять ознаки дії, але вони ускладнені супровідними уявленнями про особу, виконавця дії (це особові дієслівні форми): *відчайдушити, переплуганити, перекапустити, влелекати, сльозавіти, фарбонутись, засклерозити, одбрунькуватись*. Уводить О. Костюк в поезії лексеми, ускладнені поєднанням дієслівної ознаки з уявленням про пасивну ознаку, яка визначає її носія, діяча (дієслівні прикметники): *вкраїножерний, користожерний, палахкучий, сторозтерзаний, знікчемлений* (*Палахкучі соняхи, палахкучі соняхи – / Літа корогва.* (ОК:87); *Вдихав я тоді її зовсім малим / У*

ту, сторозтерзану, осінь (ОК:99); Він загубився десь у буднів круговерті, / Знічмлений у поголос – іржі (ОК:158); А ти – неперецвітна на віки. / Спокусолінна в образі й на ложі (ОК:207).

Найчастотнішими у поезії О. Костюка є дієслова дійсного способу, вжиті в минулому часі. У вокабулярі поета зафіксовано лише один новотвір, ужитий у формі теперішнього часу: *У суетні борсання щодня, / Порох підсипає* *осторога: / І кайданить клята, і спиня / Гірше ненаситного порога* (ОК:152), а також дієслово наказового способу: *Перечте, милі. Перейдіть на докір-крик, / Побасамуйте враз або й страшніш воздайте...* (ОК:113).

Репрезентативними в поетичному мовленні О. Костюка є прислівники, серед яких наявні:

- означальні прислівники, які виражають значення якісної характеристики дії, стану. З-поміж адвербіальних АЛН порівняльно-уподібнювального значення виділяються ЛСТГ номінацій, в основі яких лежить порівняння з:

а) конкретними предметами: *шароварно, храмно* (*Хвацько йдемо, гідно й шароварно, / Не згубити б тільки очкурі...* (ОК:132); *Празниково, храмно спалахни, / Вибухни живим протуберанцем, / Не шукай моєї в тім вини, / Бо нема душі з блакитним глянцем.* (ОК:62);

б) з назвами явищ природи: *осонцено: Течи в мою плоть, мою кров, мої думи, / В зіницях осонцено й щемно відбийсь...* (ОК:35);

- прислівники способу дії: *велеструнно* (*Звучать слова, як гімни, велеструнно, / Несучи нам мелодію віків* (ОК:84); *зеленоглаво* (значення новотвору розкривається в контексті з додаванням кольористичного компонента); *Історія, спинивши звичний біг, / Курганом здійнялась зеленоглаво* (ОК:23).

Такі прислівники мотивуються переважно прикметниковими основами, рідше – іменниковими.

У словотворчій практиці О. Костюка слід відзначити активне творення АЛН на основі поширених у мові фольклору опорних слів-образів, які міцно

вкоренилися в мовно-поетичну практику. Трансформуючи традиційну форму фольклорних засобів, поети досягали естетичного ефекту, який значно посилювався від уживання таких АЛН в умовах нового контексту [29, с. 178]. У структурі новотворів О. Костюка наявні такі слова-образи: *доля – камінь-судьба*, *цвіт – неперецвітний, неодцвітний*, *сонце – осонцено*, *храм – храмно*, *брунька – брунька-свіча, одбрунькуватись*.

Авторській стилістиці властиві утворення з нумеративним компонентом (переважно у функції інтенсифікатора): *сторозтерзаний* (*Вдихав я тоді її зовсім малим / У ту, сторозтерзану, осінь* (ОК:99)).

Отже, словотворчість О. Костюка загалом суголосна загальним тенденціям пошуку нових мовно-виражальних засобів. Як і більшість поетів, він сміливо експериментує з іменниками, зокрема з номінаціями назв осіб, абстрактних понять, досить широко використовує атрибутивність для більш влучної характеристики осіб, явищ, предметів. Не відмовляється від пошуку нових назв для позначення дій, процесів, станів.

2.3. Семантика новотворів П. Коробчука

П. Коробчук – поет, перекладач і літературний критик, член Національної спілки письменників України, лауреат літературних премій.

Аналіз семантичних особливостей авторських новотворів П. Коробчука засвідчив, що в поетичному мовленні представлено іменникові лексичні інновації. Детальний аналіз іменникових новотворів П. Коробчука дає можливість виокремити такі ЛСГ інновацій:

- назви явищ природи: *вітер-нестрим*, *вогневир*, *полумінь-огень*, *громобій*, *небопад*, *сніг-сміх*, *іній-сміх* (*Народ мій попав під чужинський вітер-нестрим* (ПК:252); *Цей вогневир, цей полумінь-огень – / Заклик до єдності, до гуртування. / Знайте, а кровю овогнений день / Не для враждування, а для братання* (ПК:256); *Після мирних громобоїв вгору я звезду чоло – / Скільки неба голубого! / Значно більше, ніж було»* (ПК:115); *Без дати і координат, без*

перепитувань і віхи / Заглиблюємось у безвихідь, заглиблюємось в небопад (ПК:97); Сміх – це сонце на губах, / Ліки душ. / (Снігу-сміху на горбах – / Не пройду) (ПК:8); Розгорівся на гілках / Іній-сміх. / На снігу моя рука – / Тане сніг (ПК:8);

- назви елементів ландшафту: струмкоріка, калюжиха, камінь-прямовис, кілометр-ненажера (На стежках і на дорогах – струмкоріки напролом (ПК:115); Повержена, як ідол, спека / уже сама себе забула / й перетворилася в калюжі, калюжихи й калюження, / в озера малогабаритні / і в ріки у масштабах вулиць (ПК:80); На березі цей камінь-прямовис, / Як старший брат бескидів небовитих, / Чи то він прагне уздійнятись ввись? (ПК:251); А кілометри-ненажери / роки з'їдають і віки, / і осипаються рожеві / сухі квітки (ПК:92);

- назви конкретних предметів: кінотеатр-консерва, ранкобус (Доки вода рухоманна / гордо себе несе – / пішли на річки, кіномани, / з кінотеатрів-консерв (ПК:112); На вулицях ранкобуси / збирають в ганчірках м'ясо (ПК:24);

- назви тварин: птахи́ня (Цибарки ще не докурив, / не сплюнув після неї, / як завели своє «курли» / птахи й птахи́ні в небі (ПК:193);

- назви дійства, інформаційного продукту: продовжпрограма («Ваші талони!» звучало частіше, аніж «Не забудьте / Вимкнути телевізор після продовжпрограми!» (ПК:175);

- географічні назви: Євросія, Російона, ріднокрай, літсело (Буде раденька мати Євросія, / Чи Російона, чи ще якась мати... (ПК:243); Хоч він лише шматочок ріднокраю, / Та він для нас – завбільшки в цілий Крим! (ПК:251); Чого усе позбіглося літсело?! / Що за притичина?! Що там за дива?! / Осел Барана обізвав Ослом!... / Баран Оsla Бараном обізвав!... (ПК:125).

У поезії П. Коробчука наявні також новотвори зі збірним поняттям – непролаззя (Курс на обрив, / у непролаззя лепешині. Полохає корів / і табунці качині (ПК:231)).

Прагненням якнайточніше передати особливості внутрішнього світу особистості, виразити власне ставлення до неї зумовлена поява декількох АЛН,

які позначають осіб за різноманітними ознаками:

- за сферою діяльності: *новелянт, римантик (...римантик, новелянт і, муха-бляха, / літературний тур, або ж тура, / у партії поетів. Я ж – невдаха. (ПК:216);* значення новотвору *неученик* виявляється в контексті: – *Але свідчу, що була Голгофа, / Я, один із неучеників... (ПК:169);*
- назви істот за місцем проживання: *європеїст, небесянин (Чомусь не вкумекають європеїсти / (Тра делікатно, туди їх в лоб), / Що хочеться й рибку з'їсти, і сісти / Зручно і вдобно – не муляло щоб (ПК:243); Щоб не упасти – сів, та бачив, люди, сам: / летіло у таксі аж двоє небесян (ПК:194);*
- за світоглядом: *сталініянин (Агов, мої довірливі слов'яни, / Ви чули, що з'явилися поміж нас / Не сталіністи, а сталініяни, / І Сталін в них і гасло і компас (ПК:242).*

У поетичному доробку П. Коробчука зафіксовано неолексеми на позначення абстрактних номінацій, зокрема:

- на позначення наукових понять: *баранологія (В баранології Ви, безперечно, класик, / В баранотурі ж Ви – ні бе ні ме... (ПК:124);*
- на позначення психологічного стану: *стерп, нестерп, гриза (В задусі сорому за те, що міг би, мав би вже зробити – / я червонів папером білим від самоклятви у нестерп (ПК:94); коли я в осяянні стерп – не смійте мене торкати / на березі фуги верб на вербах пташок токати (ПК:84); Тримай, колего мій, удар ти, / Забудь про страх і про гризу (ПК:160);*
- духовної субстанції: *прадуша (Ходять ваші прадуші, / Грають в радість і сум, / Землю ніжками душать, А в землі наша суть (ПК:61);*
- на позначення процесу: *самокопання, самоприречення, самоклятва (На міліні самокопань, самоприречень, самознищень – / без роздумів і без вагань повільно вибухнули вишні (ПК:94); В задусі сорому за те, що міг би, мав би вже зробити – / я червонів папером білим від самоклятви у нестерп (ПК:94);* пор. у В. Стуса: *самобіль, самовигнання, самовигоряння, самовороття, самовоскресіння, самовтеча, самодонищення, самозагасання, самозгоряння,*

самозникання, самонарікання, самонезадоволення, самопалання, самоприпинення, самопроминання, самопротистояння, самороздаровування, самосмерть, самотерзання, самоутрата та ін. [8, с. 391–393];

- внутрішньої характеристики суб'єкта: *стопекелля (Дай, Боже, ще трохи сили, щоб міг стопекелля стерпіть* (ПК:252);
- зображально-виражальних якостей: *одноманіт (Зникають хмари, як татари, / Веселка витирає світ / І віддаляється тотальний / Гроловища одноманіт* (ПК:71)).

Час творчої діяльності П. Коробчука був складним і суперечливим та, незважаючи на це поет зумів створити потужний арсенал словотворчих засобів і по-новому, свіжо, виразно, самобутньо позначити реалії, що вже мали свої найменування у національній мові, а також створити нові образи, що в поетичному тексті автора одержали високоестетичні назви.

У поетичному словнику П. Коробчука прикметникові інновації формують вагомий щодо кількості клас номінативних одиниць. Серед проаналізованих інновацій виокремлено такі тематичні групи:

- назви зовнішніх ознак денотата: *роззявоокий, лепешиний, небовитий, кармінновустий (...на корті скупарі хитрують в карти / роззявоокий плебс заліктює в ескорти / картонний корт бляшані обладунки* (ПК:207); *Курс на обрив, / у непролаззя лепешині. Полохає корів / і табунці качині* (ПК:231); *На березі цей камінь-прямовис, / Як старший брат бескидів небовитих, / Чи то він прагне уздійнятись ввись?* (ПК:251); *Недоле золота / Кармінновуста писанка – / Якщо нема листа / Хай буде хоч записка* (ПК:200);
- номінації з процесуальною ознакою: *рухоманний (Доки вода рухоманна / гордо себе несе – / пішли на річки, кіномани, / з кінотеатрів-консерв* (ПК:112);
- назви характерологічних ознак денотата: *розніжено-ранковий (В розніжено-ранковій тиші / Я громом молодим іду* (ПК:13).

Як бачимо, семантика прикметників, засвідчених у поетичному лексиконі П. Коробчука, різноманітна і різнопланова. Більшість okazіональних утворень є композитами, що дає можливість поету зробити своє мовлення точним і

лаконічним, надати йому більшої виразності.

Оказіональним прикметникам П. Коробчука притаманна експресивність, оригінальність та більша семантична місткість порівняно з простими за структурою дериватами. Інновації характеризуються високою інформативністю, зумовленою їхніми структурним особливостями.

З-поміж усього корпусу новотворів-дієслів у словнику П. Коробчука можна виокремити лексико-семантичні групи одиниць зі значенням:

- напрямок руху: *узді́янтись, позбі́гтись* (На березі цей камінь-прямовис, / Як старший брат бескидів небовитих, / Чи то він прагне узді́янтись ввись? (ПК:251); Чого усе позбі́глося літсело?! / Що за притичина?!... (ПК:125);
- вплив на зовнішній вигляд: *знелі́стувати, мори́кувати* (Знелі́стується місто. І знеці́нюється / маленький сонця гріш... (ПК:21); хтозна чи з ціллю чи вже без цілі / мори́кує епоха бетонне чоло / і пише гоголь про радіаційні / душі / чуєш / як зашкалює зло?.. (ПК:168);
- напрям розвитку: *європну́ти, росі́йнути* (Візьмем та й здуру європнем дверима / І росі́йнем (теж іздуру) на схід (ПК:243);
- виконання конкретної фізичної дії: *спанчо́шитися, зневи́димити, залі́ктювати*, (але копійка до копійки і – / спанчо́шиться дециця для сім'ї (ПК:184); І коло крейдяне / у молитовних жестах / тебе не вирятуює, не / зневи́димить. / Ти – жертва (ПК:234); на корті скупарі хитрують в карти / роззявокий плебс залі́ктює в ескорти / картонний корт бляшані обладунки (ПК:207).

Ця ЛСГ інновацій, як зазначає І. Савчук, є найчисельнішою у словотворчій практиці поетів ХХ сторіччя [48, с. 289]. Подібну тенденцію простежуємо у словнику П. Коробчука. Найчастіше у семантичній структурі таких АЛН вирізняються семи 'дія', 'процес'.

У мовотворчості П. Коробчука незначною кількістю одиниць представлено індивідуально-авторські дієприкметникові новотвори: *вкві́тлий, затю́рмлений* (Пролинули, минулись / в кохання вкві́тлі дні. / І на долоні вулиць /

лягла чорнява ніч (ПК:12); *Хоч геометрія дитинства / затюрмлена в квадрати рам – / я вірю: полотнина трісне / і розчахнеться, як Сезам.* (ПК:90).

Значення таких інновацій є своєрідним, хоча вони утворені від okazіональних дієслівних форм. Новотвір *вквітлий* містить в собі семантику щастя, радості, ейфорії. Дієприкметникова неолексема *затюрмлений* має негативне значення – значення обмеженості, заборони.

Поет сміливо експериментує з такою частиною мови як прислівник, утворюючи, зокрема, номінації означальної та обставинної семантики, напр.: *Хто й коли, скажіть, весни якої / посадив (і не лишив портрета), / що і досі в серці незникомо / цвіте терен, цвіте терен, цвіте терен?..* (ПК:38); *Виглянеш одчайно, / усміхнеться рот: «Бачиш як... прощай... / Нам не по доро...»* (ПК:15); *Нещадно курю цигарки – / Обдумую нашу суть. Опотім приходить гарний / І елегійний сум.* (ПК:17).

У творчості поетів найменш уживаними є займенникові новотвори. Не порушує цієї традиції й П. Коробчук. В його творчому доробку було виявлено лише одну таку неолексему – *самуня* (*Ти самуня я сам / Сльози нас вколисали / Все що я написав – / Ми написали* (ПК:204).

Отже, у мовотворчості П. Коробчука підтверджено тенденцію частиномовного розподілу АЛН у поезії ХХ сторіччя, що свідчить про зв'язок автора з національною самобутністю українців.

2.4. Семантична структура індивідуально-авторських одиниць В. Вербича

Прагнення до експресивно-виражальних засобів неухильно веде кожного з поетів до пошуку нових, яскравих слів. Передусім таку можливість надає незвичайне, нешаблонне поєднання різних основ, використання як ординарних, так і оригінальних компонентів для вияву словоцентричного аспекту. Наявність okazіональної одиниці додає незвичайності, нестандартності усьому тексту,

загострює увагу, сприяє запам'ятовуванню й виділенню на загальному текстуальному фоні конкретного контексту, окремої мікротеми.

Сміливо експериментуючи зі словом, В. Вербич суттєво збагатив мову своїх поезій розмаїттям новотворів. Проаналізувавши поетичні збірки волинського поета, ми виявили майже 140 авторських лексичних новотворів. Розподіл слів за частиномовною належністю нерівномірний: найбільше засвідчено іменників – 64 одиниці, прикметників – 42, дієслів та його форм – 19, прислівників – 11 одиниць.

У процесі дослідження було виокремлено іменники зі значенням абстрактності, іменники із конкретним значенням та збірні іменники.

Серед групи конкретних іменників можна виділити такі ЛСТ неолексем. Незначна кількість новотворів на позначення осіб за родом діяльності, за зовнішньою характеристикою, зокрема: *березолюди, дівчина-сонце, чорновоłosка* (*Березолюди. Снігуборошно. / Утаємничений / Небесний млин. (ВВерб3: 40); Дівчина-сонце / І досі не знає / Свого імені... (ВВерб2:31); Чорновоłosки / жагучими очима / спляють холод. (ВВерб2:45).*

Більш продуктивною виявилась ЛСТ назв небесних тіл: *блукалець-місяць, місяць-молодик, сонцеблиск, сонцевсесвіт, сонцевода, сонцеструна, сонцетінь, колиска-планета* (Казкова *колиска-планета, / Епоха старечо-дитинна. (ВВерб4:10); Блукалець-місяць / У чорнодзеркалі дороги. (ВВерб4:58); А за тобою – серпик: / місяць-молодик. (ВВерб2:8); Із хрестами дорога – / В парчі сонцеблисків, ... (ВВерб1:71); Невидимо кличе Спасителем світу / Священного озера / Сонцевода. (ВВерб1:14); Над куполом церквиці – / Хрест і саявонімб, / І сонцеструни, / Й бджолопісня. (ВВерб1:7); Звідси – шепіт протягу: / Сонцетінь заблукала. (ВВерб1: 53)).*

Виявлено новотвори назв рослин та їх елементів: *яблуня-бабця, дзвони-вогники, серцелисточки, метеликолисток, папоротеїній, погляд-вогонь* (Ще *серцелисточки* кленові, *Ще тиші осіння замрія... (ВВерб4:10); Дзвони-вогники* мальви. (ВВерб2:72); *Яблуня-бабця* чекає мандрівників. (ВВерб2:49); *Рожево-*

білий час / Метеликолистків, / Зеленопахощі, медвяність. (ВВерб1:7); Листя папоротеїнею. (ВВерб4:57)); 3-під снігу – / Погляди-вогні калин. (ВВерб3:40)).

У поезіях представлено назви явищ природи: вівцехмари, вітродоц, снігодоц, димотумання, туманодим, дощесніг, золотосинь (Угорі – / Така золотосинь. (ВВерб2:63); Під крилом літака – / Вівцехмари. (ВВерб2:63); Вітродоц. Сльозокраплі на склі. (ВВерб4:22); Порожнє лелече гніздо / І димотумання густе. (ВВерб1:68); І снігодоц, / І дощесніг, / Прощання знак / І заповідь. (ВВерб2:15); У сльозині, / Весноосінність, / І туманодим. (ВВерб1:26)).

Своєрідним семантичним наповненням вражають okazіоналізми назв будівель, які допомагають розкрити й розширити асоціативні уявлення: храм-ковчег, дім-пустка (За храмом-ковчегом – ворони ручні. (ВВерб3:39); Дім-пустка. / Вікна навхрест – дошками. / Фігура-хрест. (ВВерб4:16)).

Знаходимо в поезіях приклади новотворів на позначення назв конкретних предметів, їх частин: фігура-хрест, дзеркало-вікно, льодокамінь, чорнодзеркало: Вбирає в ніч морозну / Дзеркало-вікно. (ВВерб4:57); Всміхнені веселки / В льодокамені / Світанковіють / І світ / Овеснюють. (ВВерб1:5); Блукалець-місяць / У чорнодзеркалі дороги. (ВВерб4:58); Дім-пустка. / Вікна навхрест – дошками. / Фігура-хрест. (ВВерб4:16)).

Крім того, було виявлено одну неолексему на позначення номінації птаха голуб-вістун (Воркочуть про сні голуби-вістуні... (ВВерб3:39)).

Зважаючи на семантичні, морфологічні та граматичні ознаки, серед абстрактних okazіональних номінацій виділяються такі ЛСГ:

1. Назви психо-фізіологічних станів, характерологічних ознак: життєсон, життєсмерть, сносмерть, сниво, снивоказка, снивомрія; (Новорічно. / Інеєстуманно. / Іскрозорі – / Від тролейбусів. / Зустрічепрощання. / Ночеранок. / Життєсмерті / Звичні ребуси. (ВВерб2:4); Вдивляється сносмерть / Замерзлою сльозиною. (ВВерб4:57); Вже смуга обрію – межа, / Що йде у сново. (ВВерб3:22); Снивомрія, / В якій / Після смерті – / Життя. (ВВерб1:71); І чорноліс навіть / Іскрозірно квітне, як / Снивоказка.

(ВВерб4:15); *Все Господом благословенне: / Ця вікомить, цей життєсон.* (ВВерб1:26)).

2. Назви зовнішніх ознак: *Погляд-вогнь, Голособарва (З-під снігу – / Погляди-вогні калин.* (ВВерб3:40); *Голособарви тишу / Перепрофільовують.* (ВВерб2:28)).

3. Творчо й неординарно підійшов поет до створення назв почуттів та емоцій з використанням антонімічних понять, що логічно виключають один одного: *щастя-горе, любов-ненависть, пеклорай (Де різнобарвно відцвіли / Любов-ненависть, щастя-горе...* (ВВерб3:22); *Хаотичні, неслухані сповіді – / Пеклорай / На тлі випарів п'яних.* (ВВерб2:83)).

4. Назви дій, процесів: *яблукопад, тишоспів, гріхоспокута (Утіхою гріхоспокути / Втамовані радощі й болі.* (ВВерб4:19); *Яблукопади утомлені. / Спомини / Саду осіннього.* (ВВерб2:67); *І тишоспіву безімення, / Й близькодалекий горизонт...* (ВВерб1:26)).

5. Також виявлено ЛСГ, що вказують на належність оказіоналізмів до часових понять, елементів доби: *вікомить, ночедень, ночеранок, новоліття, сучасся, часоплин, доброприродень, весноосінність (Все Господом благословенне: / Ця вікомить, цей життєсон.* (ВВерб1:26); *Меланхолійно-незворушина / Плинність / І ночедні / Старечо-молоді.* (ВВерб1:26); *Новорічно. / Інеєтуманно. / Іскрозорі – / Від тролейбусів. / Зустрічепрощання. / Ночеранок. / Життєсмерті / Звичні ребуси.* (ВВерб2:4); *Не впізнаю / Старих утомлених очей, / Дитинно-всміхненого / Новоліття.* (ВВерб2:19); *Ще нині. / За життя. / У сучассі...* (ВВерб2:76); *Часоплину / Невидимі грані.* (ВВерб4:22); *Стрічкою / На горизонті сході / Доброприродень / Спалахує.* (ВВерб2:4); *У сльозині, / Весноосінність, / І туманодим.* (ВВерб1:26)).

6. Поет увів у поетичні твори неолексеми на позначення фізичних явищ: *вогнеграй, дивополум'я, (З заходу крайнебо / Дише вогнеграєм.* (ВВерб3:32); *Твого волосся дивополум'я.* (ВВерб3:17));

7. Варто виділити неолексеми на позначення національності особи: *татаро-монгольськість* (Знову татаро-монгольськість / *Із українськістю* / *В парі*. (ВВерб2:80)).

Серед авторських новотворів В. Вербича okazіональні прикметники становлять важливий клас високохудожніх одиниць. У поетичному словнику можна виділити кілька тематичних груп, одиниці яких виражають:

1. Ознаки кольору та його відтінків на означення матеріалізованих субстанцій: *горобинно-іржавий*, *іржавобарвний*, *каронебий*, *сивоінеєвий*, *незрячо-чорний*, *сліпучесніжний* (*Сліпучесніжне волосся*, / *І крейдяне обличчя*. (ВВерб:7); *Горобинно-іржава броня...* (ВВерб2:78); *Іржавобарвний світ*. *Каштанопад*. (ВВерб4:55); *В очах* / *Посоловіло-світлих* / *Геїв* / *Лесбійки каронебі* / *Невпопад*. (ВВерб2:16); *В незрячо-чорному вікні* / *Облич пiтьма* / *Однакова*. (ВВерб2:15); *Із туману* – / *Сивоінеєвий зблиск* / *Ликів, що очима* / *Сяяли колись*. (ВВерб2:14)).

2. Ознаки кольору та його відтінків на означення абстрактних одиниць: *буристиннобарвний*, *зеленобарвний*, *тоскно-сірий*, *вицвіло-байдужий*, *кришталевоквітний*, *тьмяносвітлий*, (*День* / *Буристиннобарвний* / *І медовий*. (ВВерб2:6); *Всміхнену весну* / *Зеленобарвний потяг* / *Весело* / *Із Прикарпаття* / *До Волині* / *Мчить*. (ВВерб2:5); *Холодне небо* *вицвіло-байдуже*. (ВВерб2:18); *Кришталевоквітна мрія*. (ВВерб1:88); *Проминання* / *Тьмяносвітла неминучість*. (ВВерб:42); *Нас давно уже нема* – / *Чи ми убогі* / *Тоскно-сірі тіні*. (ВВерб2:20).

3. Зовнішні ознаки на означення внутрішнього стану реципієнта: *Нас давно уже нема* – / *Чи ми убогі* / *Тоскно-сірі тіні*. (ВВерб2:20); *Острів Лесбос* / *Квітне купальниками* / *Осінньооких дівчат*. (ВВерб2:33); *В очах* / *Посоловіло-світлих* / *Геїв* / *Лесбійки каронебі* / *Невпопад*. (ВВерб2:16)

Як і більшість поетів, В. Вербич возвеличує найсильніше й найсвітліше почуття – почуття любові – й по-особливому його змальовує, характеризуючи його як *незгасно-світле*, порівнюючи його з калиною (*Калина* / ... / *Яка небесніє у Слові* / *Незгасно-світлою любов'ю*. (ВВерб1:24)), а душі, сповнені кохання,

називає *каліноокими* (... *Як блудить / Душами каліноокими / Печаль.* (ВВерб4:16)).

В. Вербич захоплюється красою рідного краю. Його не влаштовують загальноприйняті характеристики, саме тому він створює власні номінації, намагаючись передати всю красу, велич і багатство своєї домівки: *І тихохвильне небо золотого Рогу.* (ВВерб1:11); *Всміхнену весну / Зеленобарвний потяг / Весело / Із Прикарпаття / До Волині / Мчить.* (ВВерб2:5). З його поезій Почаїв постає перед нами в сяйві золотих бань: *З-під обрію – / Золотобанний Почаїв* (ВВерб4:7), а Закарпаття приваблює своєю незайманістю: *Незбагнено-незайманий / Світ Закарпаття.* (ВВерб1:71).

Лексичні okazіоналізми виступають важливим засобом при створенні поетом різних описів. Так, у пейзажній замальовці індивідуально-авторські новотвори допомагають увиразнити картину природи, надають певної настроєвості, ліризують пейзаж: *Новорічно. / Інестуманно. / Іскрозорі – / Від тролейбусів. / Зустрічепрощання. / Ночеранок. / Життєсмерті / Звичні ребуси.* (ВВерб2:4). *Рожево-білий час / Метеликолистків, / Зеленопахощі, медвяність.* (ВВерб1:7). Важливе значення для опису природи мають okazіональні кольороназви, як-от: *Угорі – / Така золотосинь* (ВВерб2:63). *День / Буристиннобарвний / І медовий.* (ВВерб2:6).

Поява прикметників-новотворів зумовлена потребою пошуку емоційно виразного, образного слова. Намагаючись передати темпоральні розбіжності в існуванні нашої планети відповідно до часу зародження на ній різних форм життя, та й існування самої планети в космічному просторі, автор зображує її зрілою, мудрою й, водночас, малим безтурботним дітям: *Казкова колиска-планета, / Епоха старечо-дитинна.* (ВВерб4:10).

Доволі часто поет поєднує протиставні значення для створення особливого колоритного характеру: *старечо-дитинний, старечо-молодий, усміхнено-печальний, сиво-юний, близькодалекий, тьмяносвітлий* (*Меланхолійно-незворушна / Плинність / І ночедні / Старечо-молоді.* (ВВерб1:26); *А квітець бродить / Сиво-юною Варшавою, ...* (ВВерб2:52); *А ти, /*

Усміхнено-печальна, / Горнешся до мене. (ВВерб3:24); Проминання / Тьмяносвітла неминучість. (ВВерб:42)).

Малочисельними виявились ЛСГ дієслів та дієслівних форм. У більшості випадків В. Вербич створює новації для опису процесів, особливо з негативним відтінком: *Знелюднившись, відкавеекав люд,...* (ВВерб3:35); *Зчужіли хижі / Та палаци. (ВВерб2:15); Зосіннів, зсамітнівся, Брате, / Світ... (ВВерб1:21).*

Разом з тим автор не втрачає надію й віру в майбутнє: *Всміхнені веселки / В льодокамені / Світанковіють / І світ / Овеснюють. (ВВерб1:5); Ключами слів, / Які журавліють / У брамі / Вирію. (ВВерб2:53).*

Не обминає поет і особливі форми дієслова, які перейшли з розряду процесуальності в образну характеристику. Болить його душа, що занепадають, зникають села, біднішає люд: *...село, / Давно знебеснене / В Чумацький Шлях... (ВВерб1:83) Святій грибовицькій землі / кровистоглинній / віддавши тлінне тіло... (ВВерб1:82); Збомжіле змерзле місто. (ВВерб3:27).*

У мовотворчості В. Вербича помітно також прислівникове словотворення, хоча їхня кількість відносно мала. Проте прислівникові новотвори у контексті виконують важливу експресивну функцію: *Задивляються вікна / Місяцелико. (ВВерб1:50); Петрові батоги / Небеснооко сплять. (ВВерб2:8); На місці церкви терен / чорнооко сумує. (ВВерб2); І чорноліс навіть / Іскрозірно квітне, як / Снивоказка. (ВВерб4:15); Душі давно вже журавлино, / Та тілові – приземлено... (ВВерб3:28); Лелечо-журавлино / Журиться весна... (ВВерб2:20); Новорічно. / Інестуманно. / Іскрозорі – / Від тролейбусів. / Зустрічепроцання. / Ночеранок. / Життєсмерті / Звичні ребуси. (ВВерб2:4); Босоніж / Дитинно-старечо / Бредеш наостанок. (ВВерб2:32); ...а він із мольбертом / натхненно-невтомно / малює в пустелі квітуче небо. (ВВерб2:13).*

У поетичних текстах В. Вербича актуалізуються поетичні образи-символи, за допомогою яких автор створює новотвори:

- «журавлі» – образ нездійсненої мрії: *Душі давно вже журавлино, / Та тілові – приземлено... (ВВерб3:28); Ключами слів, / Які журавліють / У брамі /*

Вирію. (ВВерб2:53); Лелечо-журавлино / Журиється весна... (ВВерб2:20);

- «сонце» – образ, що стосується будь-яких реалій зовнішнього та внутрішнього світу: *Невидимо кличе Спасителем світу / Священного озера / Сонцевода.* (ВВерб1:14); *Над куполом церквиці – / Хрест і саявонімб, / І сонцеструни, / Й бджолопісня.* (ВВерб1:7); *Байдужість – / Увосонцену сльозину.* (ВВерб2:52); *Звідси – шепіт протягу: / Сонцетінь заблукала.* (ВВерб1: 53); *Із хрестами дорога – / В парчі сонцеблисків...* (ВВерб1:71); *Час повертати/ Назад із гостини / В сонячно-зоряну / Вічність.* (ВВерб3:33); *Нерозбуджені дерева / Підставили під сонцевесвіт плечі.* (ВВерб4:60);

- «небо» – колір мрій і вічності: *...дарунок Всевишнього / З онебеснених тисячоліть.* (ВВерб2:71); *Петрові батоги / Небеснооко сплять.* (ВВерб2:8); *Калина /... / Яка небесніє у Слові / Незгасно-світлою любов'ю.* (ВВерб1:24); *...село, / Давно знебеснене / В Чумацький Шлях...* (ВВерб1:83);

- «осінь» – образ щедрості, але разом з тим й завершеності шляху, підсумок всього: *... У сльозині, / Весноосінність, / І туманодим.* (ВВерб1:26); *... зосіннів, зсамітнівся, Брате, / Світ...* (ВВерб1:21); *Де мчать в аеропорт Таксі осінньолисті...* (ВВерб1:12);

- «сон» – поетизм, характерний для трансформованого поняття завершення життєвого шляху: *Вдивляється сносмерть / Замерзлою сльозиною.* (ВВерб4:57); *Снивомрія, / В якій / Після смерті – / Життя.* (ВВерб1:71); *Вже смуга обрію – межа, / Що йде у сниво.* (ВВерб3:22); *І чорноліс навіть / Іскрозірно квітне, як / Снивоказка.* (ВВерб4:15); *Все Господом благословенне: / Ця вікомить, цей життєсон.* (ВВерб1:26);

- «сніг» – образ, який використовується для позначення чистоти почуттів, цнотливості: *Березолюди. Снігуборошно. / Утаємничений / Небесний млин.* (ВВерб3: 40); *І снігодош, / І дощесніг, / Прощання знак / І заповідь.* (ВВерб2:15); *...тане час мелодії /.../ сніжнопадною птахою.* (ВВерб2:4).

Вдалим індивідуально-авторським епітетом В. Вербич підкреслює неяскравість, тьмяність сонця, коли воно ледь проглядає крізь туманний

серпанок: *сонця звосковлений диск*. (ВВерб1:21). За допомогою незузального дієприкметника *звосковлений* створюється ефект «хворобливості» сонця.

Отже, okazіоналізми – характерна риса сучасного поетичного мовлення, без всебічного вивчення лексичних новотворів не можна легко осмислити новаторство в поезії. Лексичні інновації В. Вербича є важливою складовою творчості. З якою б метою не вводив поет їх у контекст твору, вони завжди є доречними, влучними, високохудожніми та образомісткими. Авторські неологізми у творах також поліфункціональні, вжиті з виразною ідейно-художньою метою. Вони нерідко є компонентами тропів, чим збагачують образну систему поетичного мовлення автора. Через новотвори письменник виражає своє бачення світу, його філософське сприймання.

РОЗДІЛ 3

СПОСОБИ ТВОРЕННЯ ЛЕКСИЧНИХ ІННОВАЦІЙ

3.1. Основні словотвірні моделі інновації П. Гоця

Для передачі авторського сприйняття дійсності, власного бачення тих чи інших подій, створення нових образів кожен поет намагався віднайти або сконструювати такі слова, які б у певному контексті були більш виразними та емоційними. Невичерпні можливості для пошуку нових мовно-виражальних засобів закладені у словотвірній системі мови.

У поетичному мовленні АЛН творили такими способами: суфіксацією, префіксацією, конфіксацією, основоскладанням, аббревіацією, словоскладанням та ін. Серед них найпродуктивнішими були: юкстапозиція, композиція і суфіксація.

Індивідуально-авторські новотвори сучасних поетів є репрезентантами морфологічного способу номінації.

Для аналізу лексичних інновацій, утворених різновидами цього способу, використовується поняття словотвірного типу – формули побудови слів, яким притаманна спільність:

- 1) частини мови твірної основи;
- 2) семантичного співвідношення між похідними і твірними словами;
- 3) формального співвідношення між похідними і твірними лексемами, а саме: спільність способу словотворення, а для афіксальних способів – тотожність афікса [29, с. 184; 19, с. 100].

Для словотвірного аналізу лексичних інновацій необхідним є встановлення співвідношення між твірним і похідним словами, оскільки значення першого з них визначається за допомогою значення другого [16, с. 92].

Індивідуально-авторські назви у поетичному словнику сучасників переважно представлені суфіксальними дериватами та юкстапозитами, у яких

прикладковий компонент вказує переважно на зовнішні особливості денотатів. Поєднання компонентів у таких утвореннях є логічно вмотивованим. Юкстапозити виконують номінативну та експресивну функції.

У процесі аналізу словотвірних особливостей індивідуально-авторських новотворів сучасного поета основна увага приділялася описові найпродуктивніших словотвірних типів та їхніх стилістичних можливостей.

Інновації П. Гоця відзначаються неоднорідністю щодо способів словотворення. А. П. Грищенко зазначає, що найпродуктивнішими способами словотвору іменників в українській мові є афіксація і словоскладання [19, с. 75]. Подібна тенденція простежується серед авторських лексичних номінацій П. Гоця, який віддавав перевагу творенню okazіональних іменників за допомогою різних способів: суфіксального (*канавище, розливища*), суфіксально-префіксального (*здуміння, ополіччя*), осново- та словоскладання (*площі-кірмаші, стозвучність*).

Окремі лексичні інновації поет активно утворював від дієслівних та прикметникових основ шляхом усічення. Як зазначає Г. М. Вокальчук, у мовознавстві існують різні позначення цього способу творення похідних слів: нульова суфіксація, безсуфіксний, регресивний, фонетичний спосіб, десуфіксація. Цитуючи В. О. Горпинича, дослідниця вказує на такий аспект: чи не найголовнішою причиною усічення є здатність мови усувати зайві ресурси у процесі творення номінативних одиниць, не допускаючи при цьому семантичного спустошення. Сутність цього способу полягає в тому, що твірне слово усікається і до усіченої частини додається нульовий суфікс з нульовим закінченням. При цьому може відбуватися зміна наголосу і чергування кінцевих приголосних [8, с. 258].

Під час дослідження було виявлено інновації, утворені шляхом усічення, зокрема:

- від прикметників: *невідь* ← невідомий; *сірь* ← сірий;
- від дієслів: *заглада* ← заглядати; *вивід* ← виводити; *стежа* ← стежити; *заграда* ← загородити.

Як було встановлено, найчастіше П. Гоць послуговувався усіченням віддієслівних дериватів.

Продуктивним у словотворчій практиці поета є суфіксальний спосіб, за допомогою якого автор творив іменники різних ЛСГ від наступних основ – іменникової, прикметникової, дієслівної, напр.:

1. «Прикм. + -j-»: *безхмар'я* ← безхмарний;
2. «Прикм. + -от-»: *строгота* ← строгий.

Продуктивними моделями в іменниковому словотворі П. Гоця є: «Ім. + -ищ-»: *канавище, розливища, носовища, мревище*; «Ім.+ -ак-/-як-»: *варшав'як*.

Малопоширеним у творчості волинського поета є префіксальний спосіб: *пракорінь*.

За допомогою основоскладання, або композиції, сконструйовано такі індивідуально-авторські іменники: *крутовир, стобані, сторіки*.

П. Гоць використовує для творення нових слів також спосіб словоскладання, поєднуючи в одне ціле означуваного та означення, що може стояти у препозиції (*диво-очі, Буй-Мир, Данилів-град, мати-Волинь, вісник-посол, приступок-горб*) та у постпозиції (*човни-стручки, площі-кірмаші поворот-перебхід, крайки-смуги*).

Невід'ємною складовою сучасного поетичного мовлення є ад'єктивні новотвори, які становлять цікаву за організацією і за експресивно-стилістичними функціями групу слів. Звернення поетів до новотворів-прикметників надає можливість оновити поетичне мовлення, поширити коло його зображально-виражальних та оцінних засобів. Велика кількість прикметникових інновацій будується як за загальномовними, так і okazіональними моделями, зумовлюючи їх семантичну, структурну та стилістичну своєрідність у поетичному дискурсі. Відбір мовних засобів у сфері поетичної комунікації будується на структурно-семантичних критеріях. Сприймаючи okazіональні прикметники, реципієнт зберігає ту особливу художню інформацію про зображуване явище, на якій наголошує автор.

Як зазначає А. П. Грищенко, найпродуктивнішими способами творення

прикметників є афіксація та основоскладання. Можливі також й два інших – морфологічно-синтаксичний та лексико-семантичний [19, с. 287].

У сфері ад'єктивного словотворення значне місце посідає суфіксація, адже звичайні словотворчі афікси, які належать в українській мові до розряду продуктивних, використовуються в новій для них функції і саме в такий спосіб вони є «будівним» матеріалом в утворенні вторинних ад'єктивних номінацій.

У поетичному словнику П. Гоця зафіксовано невелику кількість індивідуально-авторських прикметників, які автор утворював переважно афіксальним способом та основоскладанням.

Так, було виявлено інновації, утворені суфіксальним способом, зокрема: «Ім. + -яч-»: *хлібороб'ячий*; «Ім. + -ист-»: *нагорбистий*.

А також досліджено неолексеми, утворені префіксально-суфіксальним способом:

«без- + Ім. + -ат-»: *безверхатий*;

«о- + Ім. + -ен-»: *оджинсений*;

«о- + Ім. + -енн-»: *окроссенний*;

«від- + Ім. + -н»: *відпричальний*.

Складні прикметники – це засіб передачі цілої сукупності ознак тих фактів, про які йдеться в поезії, тому автор і звертається до подібних утворень, бо, як правило, тотожні узуальні слова не можуть задовольнити потреби поета у створенні оригінальних поетичних образів. Утворення такого типу мають один компонент, опорний, у якому міститься основне значення всього юкстапозита, а другий, який зазвичай стоїть у постпозиції, уточнює значення основного і залежить від нього.

Оказіональний характер складних прикметників обумовлений, з одного боку, незвичайною співвіднесеністю опорного й уточнювального компонентів у межах словоскладання, а з іншого – незвичністю вживання в контексті складного прикметника з іменником в атрибутивній синтагмі: *столюдний*, *двадцятивічний*, *злото-синьоокий*.

У досліджуваних поезіях П. Гоця було виявлено невелику кількість

індивідуально-авторських інновацій, які становлять дієслівні утворення. Більшість нових дієслів утворена суфіксальним способом: *в'южити, тимпанити*.

Дієслово *ниспровергати* утворене за допомогою трьох префіксів: «ни- + -с- + -про-». Префіксально-суфіксальним способом утворено okazіonalізм *висурмлювати* «ви- + Ім + -юва- + -ти». Інновація *примкнути-пристати* утворена способом словоскладання.

Словотвір дієслів репрезентує вузьке коло словотворчих засобів, з-поміж яких продуктивними є суфікси, префікси.

Адвербіальні інновації П. Гоця *державно, страдно* є похідними словами, що співвідносяться з прикметниками.

Зафіксовано інновації, утворені іншими способами, а саме:

- префіксально-суфіксальним: *зтемна, усправжки, співночі*;
- слово- та основоскладанням: *з давен-давна, з далека-даля, всесердо*.

Отже, поет в своїх творах найактивніше використовував слово- та основоскладання, менше застосовував суфіксацію, префіксацію та змішані способи словотвору. Найрепрезентованішою частиною мови у створенні АЛН виявився іменник.

3.2. Специфіка новотворів О. Костюка

Словотворчість О. Костюка репрезентує різні способи творення лексичних інновацій. Так, спостерігаємо апробацію словотворчого й семантичного потенціалу префіксів, що виявлялася у створенні:

а) рідкісних інновацій зі здвоєними префіксами, які виконують функцію інтенсифікаторів експресивності при одночасній частковій нейтралізації значення, вираженого твірною основою: *безпросвіття, неперецвітний, неодцвітний*;

б) одноструктурних новотворів, напр.: іменники з конкретним значенням – *архігать, архівертухай, архілиходій*.

У поетичному словнику О. Костюка іменникові АЛН, утворені суфіксацією, походять від дієслівних, іменникових і прикметникових основ: *зухвалиця, нуждар, собачник, горбак*.

У поетичному лексиконі префіксальні індивідуально-авторські іменники становлять нечисленну групу інновацій. Лексичні інновації утворюються за участю таких префіксів:

- 1) «при- + Ім»: *призахід* ← захід.; значення назавершеності стану надає виявленій інновації формант при-, що вносить емоційне наповнення змісту;
- 2) «о- + Ім»: *осмута* ← смута;
- 3) «архі- + Ім»: *архігать* ← гать, *архівертухай* ← вертухай. Префікс, за допомогою якого виражають найвищий ступінь ознаки, що міститься в другій частині слова, значенням наближається до дуже, найбільший;
- 4) «над- + Ім»: *надзойк* ← зойк. Формант, який також виражає ступінь ознаки;
- 5) «нео- + Ім»: *неочас* ← час.

У поетичному доробку О. Костюка префіксально-суфіксальний словотвір іменників репрезентовано лише незначною кількістю відсубстантивованих дериватів. Неолексеми *облуддя, безпросвіття, передзим'я* утворені за допомогою формантів «о- + Ім + -j-», «без-про- + Ім + -j-», «перед- + Ім + -j-», які в лаконічній формі характеризують місце, де знаходиться особа та внутрішній стан людини, а також темпоральне явище: *Як Вам там, на белебні сільському, / Коли літо уткло із лук, / Й перезим'я владно ставить кому, / Й череда відбилася від рук.* (ОК:142); *Безпросвіття озорав Тобою. / А тепер – полотнища розпутъ* (ОК:219). Отже, префіксально-суфіксальні АЛН поета є нечисленими, проте емоційно виразними.

У вокабулярі поета частина індивідуально-авторських іменників є композитами. Композити – це єдинооформлені складні слова, до складу яких входять дві або більше основи та інтерфікс [42, с. 7].

У дериватології розрізняють власне основоскладання та основоскладання

в поєднанні з суфіксацією. Останнє М. М. Шанський називає складносуфіксальним способом [55, с. 275]. При власне основоскладанні останній компонент деривата тотожний самостійному слову, яке входить до складу співвідносного словосполучення. При складносуфіксальному способі в останньому компоненті композита поєднується основа одного зі слів мотивувального словосполучення і суфікс, який виконує переважно класифікувальну функцію. Афіксація в складних словах має супровідний характер [27, с. 3].

За типом синтаксичного зв'язку між компонентами словосполучення, основи яких формують складне слово, усі авторські складні іменники сучасних майстрів слова є композитами з підрядним зв'язком. У таких дериватах один із компонентів є опорним, інший – залежним. Опорний компонент переважно виражається іменниковою, рідше – дієслівною основою.

У композитах, утворених на основі синтаксичних конструкцій із опорним іменниковим компонентом, залежний може бути виражений основами прикметників, іменників та числівників.

Індивідуально-авторські іменники представлені такими словотвірними типами:

«Прикм. + -о- + Ім. + $\emptyset$ »: *сухозлота*.

«Ім. + -о- + Ім.»: *баксогад, ілюзополова*.

«Числ + -о- + Ім + Ім»: *двосіч-ніж*.

У доробку поета незначною кількістю представлено складні іменники з опорним дієслівним компонентом, які утворені на основі синтагми «Ім. + Дієсл.». У таких композитах іменникова основа позначає об'єкт, на який спрямована дія. АЛН сконструйовано за таким словотвірним типом: «Ім. + -о-/-е- + Дієсл. + $\emptyset$ »: *архілиходій, грозовій, життєблуд*.

Значення більшості авторських композитів розкривається за допомогою семантики їхніх компонентів. У номінаціях такого типу актуалізуються найбільш характерні риси позначуваного об'єкта.

У сучасному мовознавстві юстапозити визначаються як складні слова,

утворені шляхом поєднання у межах однієї номінативної одиниці двох (зрідка більше) слів [50, с. 710]. Переважно в одне складне найменування об'єднуються два узуальні слова. Серед індивідуально-авторських складених слів трапляються юкстапозити, один із компонентів яких виражений теж новотвором поета, напр., *муж-одчаюга*, де *муж* – узуальне слово, а *одчаюга* – авторське, чи *спогадок-печаль*, де авторським є компонент *спогадок*, або *мотуз-кривавиця*, де новотвір – *кривавиця*.

Об'єднання в одній номінації узуального й okazіонального слів з мовленнєвою моделлю і загалом свідчить про невичерпні можливості словотворення.

За структурно-семантичними ознаками серед складених слів мовознавці виокремлюють слова-повтори, синонімічні зближення, парні зближення сумарної семантики та утворення, у яких один із компонентів є означуваним, а інший – означенням [57, с. 270 – 271].

У творах О. Костюка, як і в більшості сучасних поетів, найбільшою кількістю представлені юкстапозити. Один із компонентів новотворів – стрижневий, є означуваним, а інший, залежний, – означенням, при цьому залежний компонент може перебувати як у пре-, так і в постпозиції. Активність таких АЛН пояснюється їхньою здатністю в лаконічній формі не лише позначити, а й охарактеризувати денотат. Особливою експресивністю відзначаються юкстапозити, які є результатом згорнутих порівнянь, напр.: *побут-єралаш*, тобто «побут, як єралаш», *осман-крук* ← «осман, схожий на крука» чи *камінь-судьба*, де «судьба, як камінь», *рука-крило*, *очі-вогні*, *борода-хутро*, *брунька-свіча*, *вогонь-стріла* тощо.

Менш поширеними у поетичному лексиконі поета є юкстапозити синонімічні зближення: *паси-підпруги*, *глум-неслава*, *кривда-провина*, *повінь-вода*, *обрій-пруг*, *цвіль-гнилизна*, *коливо-біль*, *тризна-свіча*. Поява таких номінацій зумовлена прагненням автора виділити якусь ознаку чи посилити емоційне звучання (тло) поезії: *Вжахнімося... окиньмо обрій-пруг / Із маківки забутого кургану... (ОК:23); І хоч та сіть од часу – порохня, / Нудотно тягне*

цвіллю-гнилизною, / Та яничар пришпорює коня / І заміта прослідок за собою (ОК:29); *Ах, скільки докорів і глу́му-неслави, / Наче й життя у мене не своє* (ОК:42).

Загалом індивідуально-авторські юкстапозити поета утворені поєднанням семантично-сумісних компонентів. Переважно вони вживаються для виділення якоїсь ознаки, важливої у певному контексті: *Мужа? – Щоденні табу-циркуляри, / По вечорах – колисаночки-чвари* (ОК:95); *Не змінюйте позу. Хай образи й рими / Зіллються вустами в експромті-вогні...* (ОК:66); *Пече ось тут, батусе тіло, / Наскрізь сяга вогонь-стріла* (ОК:110); *Стискає відчай-ненаситець груди, / Душі ніким не проханий пастух* (ОК:205).

Під час дослідження було виявлено морфологічно-синтаксичний спосіб, який ще називають переходом однієї частини мови в іншу, що виявляється у поступовій зміні значення і синтаксичної ролі окремих слів або словоформ, внаслідок чого втрачаються і морфологічні ознаки, хоч зовнішня форма залишається старою: *Втоніть, осклизлих, в Вашім почутті / (У них воно лиш виклика оскому).* / *Не загубіться тільки в тім огромі, / І не спаліть себе у каятті* (ОК:139).

Отже, у системі іменникового словотвору О. Костюка домінують словоскладання, основоскладання і суфіксація. Активне вживання юкстапозитів і композитів зумовлене їхньою здатністю в лаконічній формі виразити значний семантичний обсяг. Виникнення суфіксальних дериватів спричинене пошуком семантично точних слів для передачі авторського задуму та версифікаційними потребами.

Поява авторських прикметників у поетичному мовленні зумовлюється багатими стилістичними та естетичними можливостями цього класу слів.

Складні прикметники є надзвичайно поширеними в поетичному мовленні, зокрема і в лексиконі О. Костюка. Поєднуючи значення компонентів мотивувального словосполучення, композити стають виразниками цілісного оригінального значення ознаки і передають індивідуальне сприйняття світу автора.

За характером відношень між основами, що формують складне слово, композити поділяються на дві групи: 1) складні слова з сурядними відношеннями між основами; 2) складні слова з підрядними відношеннями між основами. Перші співвідносяться зі словосполученнями, члени яких поєднуються сурядним зв'язком; другі – зі словосполученнями, члени яких поєднані підрядним зв'язком [16, с. 196].

У поетичному доробку поета найпоширенішими є складні прикметники з сурядними відношеннями між основами композитів, в основі яких лежить синтагма «Прикм. + Прикм.». Композитні прикметники з рівноправними основами утворюються за словотвірним типом «Прикм. + -о-/-е- + Прикм.»: *моторошно-чорний* ← моторошний і чорний, *мінорно-крижаний* ← мінорний і крижаний, *невигойно-буденний* ← невигойний і буденний, *божественно-високий* ← божественний і високий. Мотивувальні прикметники таких композитів за структурою можуть бути як простими, так і афіксальними чи складними утвореннями.

За семантичними відношеннями між компонентами композитів складні прикметники з сурядними відношеннями між основами розподіляються на декілька груп:

1) складні прикметники, значення компонентів яких різняться одне від одного: *невигойно-буденний*, *мінорно-крижаний*, *сльотаво-лихий*;

2) складні прикметники, компоненти яких близькі за значенням: *пустельно-глухий*, *роз'ятрено-кривавий*, *божественно-високий*, *моторошно-чорний*.

Поширеними є також складні прикметники, що еквівалентні словосполученням із підрядним зв'язком між компонентами, один із яких є опорним, а інший – залежним. Так, наприклад, утворений прикметник *спокусоліпний* ← ліплення спокуси: *А ти – неперецвітна на віки. / Спокусоліпна в образі й на ложі (ОК:207).*

В основі творення деяких прикметників лежать порівняльні відношення між компонентами: *аркосяйний* ← сяяти, як арка. Виступаючи своєрідними

лаконічними заміниками порівняльних зворотів, аналізовані новотвори не втрачають семантичної наповненості й слугують створенню образності в контексті.

Незначною кількістю представлено індивідуально-авторські дієслівні форми – дієприкметники, утворені префіксально-суфіксальним способом: *неперецвітний, неодцвітний*. Виявлено дві дієприкметникових неолексеми, утворені суфіксальним способом від дієслівних основ: *палахкучий, знікчемлений*.

Індивідуально-авторський складний дієприкметник, утворений на основі синтагми «Числ. + Дієсл.», представлений таким словотвірним типом:

«Числ. + -о- + Дієсл. + н»: *сторозтерзаний* ← розтерзати сто разів.

Виникнення нових дієприкметників пов'язане з пошуками нових образів і засобів для експресивного зображення дійсності.

Отже, продуктивним способом творення прикметникових АЛН у поетичному словнику О. Костюкам є основоскладання. Загалом серед прикметникових новотворів сучасних майстрів слова переважають складні ад'єктиви, які в контексті виконують роль семантично та стилістично виразних епітетів.

Характерною ознакою дієслів є те, що вони створюють ефект мовної динаміки в тексті. Більшість дієслівних АЛН сучасних поетів утворено афіксацією. Найпродуктивнішим з-поміж афіксальних різновидів є конфіксальний.

Загальноживані суфіксальні дієслова можуть походити від різних частин мови – іменників, прикметників, дієслів, прислівників, числівників та вигуків. Авторські дієслова О. Костюка утворено лише від іменникових основ. Такі інновації вирізняються образністю, яка спирається на багату семантичну палітру твірних субстантивів.

Дієслівний суфіксальний словотвір, порівняно з іменниковим та прикметниковим, має у своєму запасі меншу кількість дериваційних афіксів.

Відіменникові дієслова створені за допомогою таких суфіксів:

1) «Ім + -и- + -ти»: *відчайдушити* ← відчайдух, *кайданити* ← кайдан;

2) «Ім + -ав- + -і- + -ти»: *сльозавіти* ← сльоза.

Новотвори виражають нехарактерне для цього типу значення «виявлення ознаки, пов'язаної з мотивувальним іменником».

Репрезентовано однією неолексевою суфіксально-постфіксальний спосіб словотвору: «Ім. + -о- + -ну- + -ти- + -сь»: *фарбонутись* ← фарба. Суфікси -о-, -ну-, поєднуючись із іменною основою, утворює дієслово доконаного виду. Одночасно він вносить відтінок значення одноразовості, крім того, відтінок високого ступеня її вияву.

Префіксально-суфіксально-постфіксальний спосіб творення дієслів у поетичному доробку поета представлений відіменниковим дериватом *здорожитись* ← дорога, який утворено за допомогою префікса з-, суфікса -и-ти- і постфікса -сь, а «миттєве, завершене виконання дії» інновації *здорожитись* надає префікс з-.

Префіксально-постфіксальним способом утворено відсубстантивне дієслово *одбрунькуватись* ← брунькувати.

Частотніше автор демонструє префіксально-суфіксальний спосіб творення неолексем від іменникових основ. О. Костюк експериментує над утворенням нових лексем, використовуючи однакові префікси, але різні суфікси, а також різні префікси та суфікси: *перекапустити*, *переплуганити*, *засклерозити*, *влелекати*.

Отже, дієслівний словотвір поета є мало репрезентованим. Найбільш поширеними є префіксально-суфіксальні АЛН.

Суфіксальні прислівники утворено шляхом приєднання форманта -о до основ різноструктурних прикметників, деривати яких утворені від основ відносних прикметників із суфіксом -н-, які в контексті набувають якісних ознак: *шароварно* ← шароварний, *храмно* ← храмний, *осонцено* ← осонцений.

Представлені також композити, утворені на базі словосполучень: *велеструнно*, *зеленолаво*: *Звучать слова, як гімни, велеструнно, / Несучи нам*

мелодію віків (ОК:84); *Історія, спинивши звичний біг, / Курганом здійснюлась зеленоглаво* (ОК:23).

Отже, вокабуляр новотворів О. Костюка найбільш репрезентований іменниковими інноваціями, утвореними способом осново- та словоскладанням, що підтверджує загальну тенденцію творення okazionalizmів.

3.3. Словотвірні моделі лексичних інновацій П. Коробчука

Мовотворчість П. Коробчука репрезентує різні способи творення неолексем таких лексико-граматичних груп: іменник, прикметник, дієслово, дієприкметник, прислівник, займенник.

Найрепрезентативнішими іменниковими номінаціями, утвореними способом суфіксації, є okazionalizmi від іменникових основ з використанням широкого спектру афіксів, зокрема: *римантик, калюжиха, новелянт, птахиня*.

Використовує автор і подвійну суфіксацію:

«Ім + -ян- -ин-»: *сталініянин* ← Сталін, *небесянин* ← небеса;

Серед значної кількості іменникових okazionalizmів виявлено поодинокі випадки використання:

- префіксації: «пра- + Ім»: *прадуша* ← душа;
- префіксально-безафіксного способу: «не- + Дієсл + Ø»: *нестерп* ← стерпіти;
- префіксально-суфіксального способу: «не- -про- + Дієсл + - j-» : *непролаззя* ← лазити (з відкиданням афікса -и-); «не- + Ім + -ик-»: *неученик* ← учень.

Іменникове словотворення широко представлене основоскладанням, в якому здебільшого лексеми поєднані підрядним зв'язком і утворені за такими моделями:

1. «Ім. + -о- + Дієсл.»: *вогневир* ← вирує вогонь, *небопад* ← падає небо, *громобій* ← бити громом;
2. «Прикм. + -о- + Ім.»: *ріднокрай* ← рідний край.

3. «Займ. + -о- + Ім.»: *самокопання*;

4. «Ім. + -о- + Ім.»: *баранотура* ← спільнота, діяльність баранів, *баранологія* ← наука про баранів: *В баранології Ви, безперечно, класик, / В баранотурі ж Ви – ні бе ні ме...* (ПК:124)

Використовує в своїй творчості П. Коробчук і аббревіацію: «Прикм. + Ім.»: *ранкобус* ← ранковий автобус, *літсело* ← літературне село.

Інновації, утворені способом словоскладання, характеризуються моделлю «Ім. + Ім.»: *вітер-нестрим, іній-сміх, сніг-сміх, камінь-прямовис, кілометр-ненажера, кінотеатр-консерва*.

Чимало прикметників утворено осново- та словоскладанням: *роззявокий, кармінновустий, небо витий, розніжено-ранковий*. Переважно поєднуються основи прикметників та іменників або ж застосовується поєднання двох прикметників.

Індивідуально-авторські дієслова утворено за допомогою таких словотворчих засобів: префікс, суфікс, постфікс. Так, дієслова *позбігтися, уздійнятись* утворено префіксальним способом від узуальних дієслів *збігтися, здійснитись*. Словотвірні форманти – префікси по-, у- надали експресивності поезії: *Чого усе позбіглося літсело?! / Що за притичина?! Що там за дива?! / Осел Барана обізвав Ослом!... / Баран Осла Бараном обізвав!...* (ПК:125).

Продуктивними для утворення дієслів є суфікси та постфікси, які репрезентовані наступними моделями:

«Ім. + -ну- + -ти»: *європнути, російнути (Візьмем та й здуру європнем дверитма / І російнем (теж іздуру) на схід* (ПК:243));

«Ім. + -ува- + -ти»: *морикувати (хтозна чи з ціллю чи вже без цілі / морикує епоха бетонне чоло / і пише гоголь про радіаційні / душі / чуєш / як зашкалює зло?..* (ПК:168));

«За- + Ім. + -юва- + -ти»: *заліктовати* ← лікоть;

«З- + -не- + Ім. + -ува- + -ти»: *знелистувати* ← листя;

«С- + Ім. + -и- + -ти- + -ся»: *спанчошитися* ← панчоха;

«З- + Прикм. + -и- + -ти»: *зневидимити* ← невидимий.

У словотворчій практиці П. Коробчука трапляються також індивідуально-авторські дієприкметники: *затюрмлений*, який утворений від okazіональної дієслівної форми *затюрмити* та *вквітлий*, утворений від узувального дієслова – квітнути.

Новотвори-прислівники П. Коробчука надають мовленню емоційно-експресивної наснаженості, характеризують стан навколишнього середовища, спосіб дії. Вони утворені:

- суфіксальним способом: *одчайно, незникомо*;
- префіксальним способом: *опотім*.

Отже, у процесі словотворення індивідуально-авторських інновацій П. Коробчук віддає перевагу морфологічному способу, зокрема таким його різновидам: префіксальному, суфіксальному, префіксально-суфіксальному, складанню слів та основ.

Індивідуально-авторський словотвір поетів Волині репрезентовано різними словотвірними моделями із значною перевагою осново- та словоскладання.

3.4. Основні словотвірні моделі лексичних інновацій В. Вербича

Уживання okazіоналізмів має широке розповсюдження в поезії, причому функція новотворів різна залежно від способу, за допомогою якого було створено це слово.

У процесі виникнення лексичних неолексем діє історично започаткований механізм словотворення. Новоутворена лексична одиниця компонується з морфем, які вже існують у мові.

Дослідження показали, що найпродуктивнішим способом творення нових лексем у поетичному доробку В. Вербича виявився спосіб складання слів, причому у різних його проявах: наявні приклади словоскладання, основоскладання й аббревіації.

Okazіональні іменникові композити та юстапозити становлять найчисельнішу групу й привертають увагу не стільки своєю структурою,

скільки несподіваністю поєднання їх складників. Варто також зазначити, що в поезіях В. Вербича композитам відводиться надзвичайно важлива роль. Для утворення okazіоналізму автор послуговується різними частинами мови, проте переважно вони виконують функції експресивного означення:

«Ім. + Ім.»: *блукалець-місяць* (ВВерб4:58), *вівцехмари* (ВВерб2:63), *голуб-вістун* (ВВерб3:39), *дзеркало-вікно* (ВВерб4:57), *дівчина-сонце* (ВВерб2:31), *дім-пустка* (ВВерб4:16), *колиска-планета* (ВВерб4:10), *місяць-молодик* (ВВерб2:8), *храм-ковчег* (ВВерб3:39), *сяйвонімб* (ВВерб1:7),

«Прикм. + Ім.»: *зеленопахощі* (ВВерб1:7),

«Ім. + Дісл.»: *яблукопад* (ВВерб2:67) та ін.

Композити привносять у семантику okazіоналізмів значення абстрагованої якості. Подібні новотвори ще раз підкреслюють надзвичайну схильність поета до оригінальних засобів вираження думок, у них наявний той елемент, який з'являється не від бажання вирізнитись, а від здатності бачити предмет із середини, від внутрішнього відчуття стану і потреб поезії й мови: *Все Господом благословенне: / Ця вікомить, цей життєсон.* (ВВерб1:26).

Поет – надзвичайно спостережлива особистість, яка уміє не просто помічати певні деталі, а вміти їх по-особливому передати, зобразити. Так, okazіоналізм *березолюди*, утворений основою складанням, може викликати найрізноманітніші асоціації або навпаки свідчити про недоречність введення зазначеного слова в мовне середовище. Проте, ознайомившись з контекстом, починаєш бачити й сприймати вживання новотвору зовсім по-іншому. Одним юкстапозитом автор зумів передати й порівняльний зворот, й описати рід заняття реципієнта: *Березолюди. Снігуборошно. / Утаємничений / Небесний млин.* (ВВерб3: 40).

Оказіональний словотвір поета зі структурного погляду подібний до словотвірних моделей, які були історично створені в мові. Це дає можливість автору не тільки реалізувати у віршах узуальні семантичні відтінки, але й сформулювати нові індивідуально-художні значення слова. Серед таких утворень трапляються поєднання:

- рівноправних компонентів-іменників:

«Ім. + -о- + Ім.»: *туманодим* (ВВерб1:26); *бджолопісня* (ВВерб1:7); *гріхоспокута* (ВВерб4:19); *вікомить* (ВВерб1:26); *вітродоц* (ВВерб4:22);

«Ім. + -о- + Ім + -н-»: *димотумання* (ВВерб1:68);

«Ім. + -о- + Ім. + -ість»: *весноосінність* (ВВерб1:26);

«Ім. + -е- + Ім.»: *вівцехмари* (ВВерб2:63); *вогнеграй* (ВВерб3:32);

«Ім. + Ім.»: *голуб-вістун* (ВВерб3:39); *дзеркало-вікно* (ВВерб4:57); *дивопісня* (ВВерб2:41);

- нерівноправних складових:

«Прикм. + -о- + Прикм. + -о- + Ім.»: *доброприродень* (ВВерб2:4);

«Прикм. + -о- + Ім. + -т-»: *новоліття* (ВВерб2:19);

«Ім. + Прикм. + нульовий суфікс»: *золотосинь* (ВВерб2:63);

«Ім. + -о- + Дієсл. + нульовий суфікс»: *часоплин* (ВВерб4:22);

«Прикм. + -о- + Ім.»: *зеленопахощі* (ВВерб1:7).

Для творення нових слів В. Вербич послуговується традиційними суфіксами. Виразно-книжного характеру надає суфікс -анн- віддієслівному іменнику:

«Дієсл + -анн-»: проминати ← проминання *Проминання* / *Тьмяносвітла неминучість*. (ВВерб:42).

Дещо меншого відтінку книжності набув в українській мові суфікс старослов'янського походження -ість:

«Ім. + -ість-»: *українськість* (ВВерб2:80); *медвяність* (ВВерб1:7).

Суфікси з лексико-граматичним значенням вносять у значення слова відтінок суб'єктивної оцінки. Суфікси на означення зменшеності чи здрібнілості – виразники пестливості, ласкавого ставлення мовця до названого предмета:

«Ім. + -ин- + -к-»: *печалинка* (*У світлі погляду – / Немовлена печалинка*. (ВВерб4:57)).

Суфікси -ив(о), -н(я) вживаються для вираження збірних понять: *сниво*, *димотумання* (*Порожнє лелече гніздо / І димотумання густе*. (ВВерб1:68),

Вже смуга обрію – межа, / Що йде у сниво. (ВВерб3:22). Як бачимо, для створення неузуюальних іменникових окаяіоналізмів поет використовує узуюальні морфеми.

Прикетники складають дещо меншу за обсягом групу новотворів. Одним із найпоширеніших способів утворення прикетникових окаяіоналізмів є складні слова. Кількісно велику групу серед них становлять композити зі значенням «оригінальна, своєрідна характеристика особи, групи осіб, предметів, явищ, процесів, станів, їхніх ознак, якостей, властивостей тощо, складові яких перебувають у рівноправних відношеннях»:

«Прикетм. + -о- + Прикетм.»: *близькодалекий* (ВВерб1:26); *вбивчо-страшне* (ВВерб2:56); *втомлено-викличний* (ВВерб3:30); *незрячо-чорний* (ВВерб2:15); *сонячно-зоряний* (ВВерб3:33); *усміхнено-печальний* (ВВерб3:24);

«Прикетм. + -е- + Прикетм.»: *сліпучесніжний* (ВВерб:7).

У творчості В. Вербича виявлено значну кількість композитів та юктапозитів з нерівноправними складовими, більшість з яких містять колірний компонент:

«Ім. + -н- + Прикетм.»: *буриштиннобарвний* (ВВерб2:6); *горобинно-іржавий* (ВВерб2:78); *дитинно-всміхнений* (ВВерб2:19);

«Прикетм. + Ім. + -н-»: *зеленобарвний* (ВВерб2:5); *золотобанний* (ВВерб1:88); *кришталевоквітний* (ВВерб2:16) *іржавобарвний* (ВВерб4:7);

«Прикетм. + -о- + Ім.»: *каронебий* (ВВерб4:55); *осінньолистий* (ВВерб1:12); *осінньооких* (ВВерб2:33);

«Прикетм. + -о- + Ім. + -н-»: *золотобанний* (ВВерб4:7); *іржавобарвний* (ВВерб4:55); *кришталевоквітна* (ВВерб1:88);

«Ім. + -о- + Прикетм.»: *чоловікоподібний* (ВВерб3:6).

Образністю, метафоричністю, надзвичайною доцільністю відзначається окаяіоналізм *кришталевоквітний* (*Кришталевоквітна мрія*. (ВВерб1:88)), який несе семантику здійснення заповітної мрії, сповнений ніжності, крихкості, витонченості.

Не часто поет експериментує з іншими способами творення. Так дослідження показало, що префіксально-суфіксальний спосіб репрезентований лише двома okazіоналізмами:

«з- + Прикм. + -ен-»: *знебеснений* (ВВерб1:83);

«о- + Ім. + -ен-»: *осонцений* (ВВерб2:52).

Серед прикметникових okazіоналізмів заслуговує на увагу утворення, сформоване на основі прийменниково-іменникової конструкції. При створенні такого okazіоналізму прийменник перетворюється у префіксальну морфему відповідно до позиції у структурі похідної лексеми і доповнюється суфіксом як обов'язковим структурним компонентом: «Прийм. + Ім. + -ськ-»: *довколаразидентський* (ВВерб3:35).

Творення okazіональних дієслів представлене переважно префіксацією та суфіксацією. Серед okazіональних дієслів переважають деривати, в яких твірною основою виступають іменники та прикметники. Для їх творення активно використовуються узуальні префікси.

Інновації, утворені за допомогою префікса з-, є результатом дії аналогії продуктивних словотвірних типів. Вони становлять інтерес із семантичного боку, оскільки надають дієслівним основам додаткових відтінків переважно негативного характеру:

«з- + Прикм. + -і- + -ти»: *зосіннити* (ВВерб1:21);

«з- + Прикм. + -і- + -ти»: *зчужіти* (ВВерб2:15);

«з- + Прикм. + -и- + -ти- + -ся»: *зсамітнитися* (ВВерб1:21).

Дієслівний префікс о-, зберігши давні прийменникові значення, розвинув нове, віддалене значення «відновлення»:

«о- + Ім. + -юва- + -ти»: *овеснювати* (ВВерб1:5)

У межах індивідуального дієслівного словотворення суфіксація поширена менше, ніж префіксація. Okazіональність таких утворень забезпечується приєднанням дієслівних суфіксів *-і(ти)* до іменникових та прикметникових основ:

«Ім. + -і- + -ти-»: *журавліти* (ВВерб2:53); *лелечіти* (ВВерб4:60);

«Прикм. + -і- + -ти-»: *небесніти* (ВВерб1:24).

Особливої уваги заслуговує дієслівна неолексема, утворена префіксально-суфіксальним способом *подивовуватись* (ВВерб3:24). Префікс по- передбачає належність деривата до категорії доконаного виду, а суфікс -ов- — до недоконаного. Поєднання обох морфем в одній лексемі створює ефект повторюваності, але недовершеності процесу: *Хоч мовчки подивовуємся ще, / Та вже нічого у життя не просим.* (ВВерб3:24).

Використовує поет для утворення неолексеми поєднання стилістично нейтральних та стилістично забарвлених засобів, яке забезпечує грайливу, жартівливу конотацію, надає розмовного забарвлення висловленню традиційної ліричної тематики, при цьому в стилістично заниженій формі не розмивається, а навпаки, актуалізує тему: *Знелюднившись, відкавеекав люд, ...* (ВВерб3:35).

У своїй мовотворчості В. Вербич послуговується також неuzuальними різновидами словотворення, до яких відносимо черезступеневе словотворення та контамінацію. За унікальною моделлю даного словотворення автор конструює дієприкметникові новації, твірними основами яких є корені іменників, рідше прикметників. Суфікси й префікси надають таким новотворам характерної для дієприкметника морфологічної структури. Під час творення пасивних дієприкметникових інновацій з суфіксом -ен- автор послуговується такими префіксами, як з-, о-:

«з- + Ім. + -ов- + -л- + -ен-»: *звосковлений* (ВВерб1:21);

«з- + Прикм. + -ен-»: *знебеснений* (ВВерб1:83);

«о- + Прикм. + -ен-»: *онебеснений* (ВВерб2:71);

«о- + -без- + Ім. + -ен-»: *обезшторений* (ВВерб2:51).

Утворення okazіоналізму поєднанням узуального префікса у-, та не узуального -во- з суфіксом -ен- пасивного дієприкметника надає метафоричності та яскравості створюваного образу: *Байдужість – / увосонцену сльозину* (ВВерб2:52).

Замінивши префікс ви- дієприкметника пожухлий, поет змінив й семантику не тільки самого номена, а й цілого образу, підсиливши тим

самим експресивність зображуваного: *Поряд, у вижухлій траві. /... / Відпочивають / Чоловікоподібні істоти* (ВВерб3:6).

Прислівникові новації В. Вербича переважно утворені на основі адвербіальних композитів у поєднанні рівноправних та нерівноправних компонентів: *дитинно-старечо* (ВВерб2:32); *старечо-вбого* (ВВерб2:22); *інестуманно* (ВВерб2:4); *лелечо-журавлино* (ВВерб2:20); *місяцелико* (ВВерб1:50); *натхненно-невтомно* (ВВерб2:13).

Надзвичайно багаті й різноманітні зразки стилістичного використання складних адвербіальних лексем. Це можна пояснити тим, що вони є логічними змістовими заміниками словосполучень, порівняльних зворотів і навіть речень, що зумовлено естетичними настановами автора, своєрідністю його творчої манери, особливостями художнього мислення, спрямуванням віршів. Активно утворюються такі okazіональні сполуки, що викликають образне сприймання [3, с. 15]. Різними є оцінно-пізнавальні можливості зазначеної групи слів. Одні служать для зовнішніх описів: *місяцелико*, *небеснооко*, *чорнооко*, інші містять темпоральні ознаки – *старечо-дитинно*, ознаки психічних процесів – *...а він із мольбертом / натхненно-невтомно / малює в пустелі квітуче небо* (ВВерб2:13).

Наведені номінації утворені за допомогою традиційних засобів словотвору, тому й сприймаються читачем як цілком зрозумілі, з мінімальним ступенем новизни.

Виступаючи джерелом мовленнєвого новаторства, okazіональні слова використовуються з художньо-виражальною метою і виконують експресивну функцію. Ураховуючи характер експресії, розмежовують експресивно-оцінні та експресивно-емоційні утворення. Оскільки більшість okazіоналізмів називає явище з погляду емоційного сприйняття реципієнтом зображуваного, то головною метою таких утворень є вплив на нього. Експресивність новотворів проявляється насамперед незвичайною природою їх виникнення, а також експресивною насиченістю морфем, які беруть участь у їх творенні.

Таким чином, поетичні новотвори В. Вербича є одними з мовних елементів художнього мовлення, за допомогою яких створюється внутрішня форма віршів. Наявні у ліриці поета okazіоналізми, представлені різними частинами мови, належать до морфологічних, граматичних та семантичних категорій, що ще раз підкреслює надзвичайну схильність поета до оригінальних засобів вираження думок. Це свідчить про те, що поет здатен бачити предмети та явища зсередини, від точного відчуття стану і потреб поезії, і, звідси, поетичні новотвори несуть ідейно-естетичне та стилістичне навантаження.

РОЗДІЛ 4

ОСОБЛИВОСТІ СЛОВНИКОВОГО ПРЕДСТАВЛЕННЯ АВТОРСЬКИХ НОВОТВОРІВ ВОЛИНСЬКИХ ПОЕТІВ У СУЧАСНІЙ ЛЕКСИКОГРАФІЇ

Як відомо, лексична система мови більш динамічна, більш чутлива, ніж інші, до суспільно-політичних змін життя носіїв мови, розвитку науки й техніки, що в свою чергу призводить до змін у самій мові. За твердженнями вчених протягом десятиріччя словниковий склад мови змінюється в середньому на 25 % [5, с. 15].

Поява новотворів зумовлюється двома факторами: необхідністю кодифікації конкретних типів мовних норм, здебільшого нових предметів чи явищ дійсності, для яких у минулому не було спеціальних слів, і потребою заміни окремих існуючих номенів на нові, бо вони не задовольняють носіїв мови.

Зміни в кількісному та якісному складі сучасного українського лексикону потребують аналізу, пояснення, узагальнення та виваженої оцінки. Виконати таку роботу покликані професійні знавці мови. Завдання, поставлені самим розвитком суспільного життя сучасного світу й України зокрема, ставить перед українським мовознавством нові задачі, оскільки їхнє розв'язання вимагає вироблення нових підходів і способів дослідження мовних явищ, створення нових засобів їхнього моделювання та пояснення. Найзручнішу форму подання широкому загалу результатів професійної роботи мовознавців з лексиконом становлять словники. Вони виконують як інформативну, так і нормативну функції. Уміщуючи різноманітну інформацію, що відбиває стан науково-технічного й культурного розвитку, а отже, й рівень знань, якими володіє суспільство в дану епоху, словники відіграють надзвичайно важливу роль у духовній культурі народу. Шляхом фіксації реальних значень слів чи інших одиниць і з'ясування способів їх використання у процесі мовної комунікації, вони сприяють унормуванню та уніфікації мовних засобів, піднесенню

культури мови. М. Рильський слушно зауважував: «Неможливо уявити собі культурну людину, яка б не мала потреби у словнику, ніколи не заглядала до нього, ніколи ним не користувалась» [15, с.67].

Проблема неологізмів є важливою й необхідною складовою розділу лінгвістичної науки, а саме: питання взаємовідношення мови і мовлення. В останні десятиліття зросла зацікавленість проблемою творення та вживання нових слів, а тому дослідження й аналіз новотворів став більш інтенсивним. Виняткова «неогенність» XX ст., про яку писали дослідники різних мов (В. Гак, С. Волков, Т. Гур'єва, І. Каминін, О. А. Лисенко), зумовила створення нової галузі лексикології – неології – науки, що займається вивченням неологізмів [12, с. 59].

Проблемами аналізу змін у системі та способах функціонування сучасної української мови займалися: О. Сербенська, Л. Ставицька, О. Тараненко, О. Стишов, І. Самойлова, Т. Коць. Д. Мазурик та ін. Дослідженням неологізмів сучасні лінгвісти займаються в різних аспектах, зокрема: словотвірному (Н. Клименко, О. Земська), лексикологічному (Л. Струганець, О. Ликов), соціолінгвістичному (О. Кубрякова), крім того, активно аналізують новотвори в мові художньої літератури (В. В. Герман) і засобів масової комунікації (О. Стишов, Ж. Колоїз) [1, с.33]. Лексикографічний аспект авторських неологізмів в українській поезії XX століття досліджує Г. Вокальчук, Н. Адах, Н. Гаврилюк, В. Максимчук, О. Семенюк та ін.

Словникова фіксація авторських новотворів є цінним матеріалом для розв'язання певних теоретичних питань, а саме: хронологічного аспекту входження новотвору до словникового фонду мови, з'ясування періоду появи певної словотвірної моделі, роль конкретної мовної особистості у збагаченні словникового складу мови тощо.

Перші успішні спроби укладання словників авторських лексичних новотворів були здійснені на початку 70-х років XX ст. У 1971 році опубліковано перший в україністиці спеціальний словник okazіonal'nykh авторських номінацій, а саме – словник неологізмів П. Тичини, укладеного

Г. Колесником. До реєстру словника увійшло 637 okazіональних одиниць, засвідчених в оригінальних поетичних, прозових та перекладних творах письменника. Актуальність створення словника обґрунтована самим укладачем: «Тичина-новатор передовсім був новатором у мові, у ставленні до слова», він «був одним із найпродуктивніших творців нових слів – індивідуальних поетичних неологізмів» [8, с. 7–8, 196].

Наступним кроком в українській письменницькій неографії став словник новотворів М. Рильського, укладений Г. Колесником у 1973 р. Словник нараховує понад 220 неолексем, зафіксованих в оригінальних і перекладних поетичних творах письменника. Словникова стаття має такі компоненти: новотвір, ілюстративний матеріал і вказівка на першоджерело. Після ретельної перевірки за лексикографічними джерелами О. Кирилюк було вилучено низку слів, оскільки, як було встановлено, такі одиниці фіксувалися в загальномовних словниках ще до укладання словника АЛН Г. Колесником. До них належать: дужний, кружно, квітний, клін, круглобілястий, майва, поганство та ін. [12, с. 179].

Подальші спроби лексикографічної систематизації індивідуально-авторських одиниць припадають на період активізації уваги вітчизняних мовознавців до теоретичних проблем неології і пов'язуються з монографічними (дисертаційними) роботами, які супроводжуються додатками – словниками-реєстрами індивідуально-авторських утворень (Г. Вокальчук, Н. Адах, Н. Гаврилюк, О. Семенюк, В. Герман, О. Жижома, Г. Сюта, О. Турчак, Т. Юрченко та ін.).

Традицію укладання невеличких словників індивідуально-авторського слововживання започаткувала Н. Сологуб, опублікувавши в 1991 році наукове дослідження «Мовний світ Олеся Гончара», де було подано словник індивідуально-авторського слововживання письменника, а згодом у 1999 році – «Мовний портрет Яра Славутича», котрий вміщав «Словничок індивідуальних слововживань Яра Славутича», в реєстр якого входило близько сотні авторських неологізмів. Метою словників-додатків було дати загальне

уявлення про індивідуальну мовотворчість письменника, про характерні для нього мовні прийоми видобуття авторських смислів [15, с.133].

Українська неографія має вже цілу низку різнотипних неологічних словників. Усі вони належать до одномовних тлумачних, проте істотно різняться за складом реєстрів або за сукупністю засобів опису та пояснення реєстрових одиниць.

До ґрунтованих праць аналізованого типу також належать: «Словник новотворів української мови (кінець 80-х – початок 90-х років XX століття)» Г. Віняр, Л. Шпачук (2000), «Словник новотворів української мови кінця XX століття» Г. Віняр, Л. Шпачук (2002), «Нове в українській лексиці: Словник-довідник» Д. Мазурик (2002), «Тлумачно-словотвірний словник okazіonalіzmів» Ж. Колоїз (2003), «Лексико-словотвірні інновації» А. Нелюби (2004–2006) та ін.

Згодом українська неографія збагатилася ще одним джерелом фіксації неологічного лексичного матеріалу – «Тлумачно-словітвірним словником okazіonalіzmів» Ж. Колоїз (Кривий Ріг, 2003). Це спеціальне лексикографічне дослідження, яке поєднує елементи тлумачного та словотвірного різновидів лінгвістичних словників, мета якого полягає в тому, щоб «з одного боку, подати тлумачення, лексичне значення okazіonalіzmів; з іншого, беручи до уваги похідність okazіonalіzmів, – показати їх дериваційну базу та формант, за допомогою якого утворено okazіonalіzmний дериват» [30, с. 4].

Вагоме пожвавлення у практиці створення спеціальних словників авторських лексичних новотворів припадає на початок XXI століття. Особливої уваги викликають «Короткий словник авторських неологізмів української поезії XX століття» (Рівне, 2004) та «Словник лексичних новотворів Михайля Семенка» (Рівне, 2006) Г. Вокальчук.

Головною метою «Короткого словника авторських неологізмів української поезії XX століття» є здійснення лексикографічного опису корпусу індивідуально-авторських лексичних новотворів, засвідчених в українському поетичному лексиконі XX століття. «Короткий словник...» є диференційним,

або вибіркоvim, оскільки його основним завданням є опис конкретної частини лексичного матеріалу, який використовували українські поети досліджуваного хронологічного періоду. Реєстр аналізованого словника перевищує 6000 лексичних інновацій, які становлять вагомий за обсягом і різноманітний щодо семантики масив новотворів.

У «Короткому словнику...» подано детальний опис теоретичних засад його укладання [4, с. 44–68], що стали прикладом для подальших лексикографічних робіт (В. Максимчук, Н. Адах, Н. Гаврилюк, О. Тимочко, І. Цапук, О. Кирилюк та ін.).

Словникова стаття складається з реєстрового слова, граматичних характеристик новотвору, контексту (мінімального чи максимального), у якому вживається описуване слово, детальної інформації про першоджерело і частково – про дату створення неолексеми, довідок різного характеру і призначення та порівняльного аспекту опису okazіональної одиниці: **Білоусто**, присл., *Він опорятунок, / я ж білоусто мовлю: порятуй, / мій господи.* (Стус 1:60 # 1970) [4, с. 119].

У кінці словника подано іменний покажчик, до складу якого увійшов список авторів, з чийх творів добирався фактичний матеріал (понад 350 персоналій). Крім того, у словнику наведено найновішу бібліографію з проблем дослідження словотвірної-інноваційних процесів, що має неабияке практичне значення для користувачів – науковців-філологів, студентів.

Як зазначає Г. Вокальчук, лексичні одиниці, представлені у «Короткому словнику...», є специфічними репрезентантами мовно-поетичної картини світу в українській поезії ХХ ст., допомагають глибше досягнути естетичну силу і неповторність українського поетичного слова [6, с. 378].

Неологічні словники можна розрізняти за такими ознаками:

1) спосіб опису реєстру: одномовний (тлумачний) – двомовний (перекладний);

2) склад реєстру за функціональними характеристиками одиниць: в цілому нові слова лексику за певний період його існування (незалежно від

функціональної сфери) – нова лексика окремих функціональних сфер, ідіолектів окремих майстрів слова, професійних чи соціальних груп, лексика узуальна-неузуальна (оказіоналізми);

3) склад реєстру за походженням: питома лексика – запозичення, лексика книжна-діалектна, жаргонна, лексика актуалізована-пасивізована.

Н. Котелова свого часу за способом входження нових одиниць до лексикону досліджуваної мови запропонувала розрізняти зовнішні та внутрішні запозичення. Останні вона кваліфікувала як «лексичні нововведення» («лексические новшества») за часовою віссю (відродження, актуалізація, узуалізація) чи (та) локальною – (входження з діалектів, усного мовлення, жаргонів, спеціальних мов, інших мов) [4, с. 22].

І сьогодні залишаються актуальними поради О. Реформатського про те, що при виборі терміна на позначення нового поняття треба насамперед упевнитися, чи немає розмовного терміна, невідомого в науковій літературі, – а за його відсутності чи явної непридатності слід створити новий.

Протягом останніх десятиліть увага до проблем okazіональних утворень значно активізувалася, що спричинено загальною орієнтацією сучасного мовознавства на комплексний аналіз мовних явищ у взаємодії їхніх структурних і комунікативно-функційних характеристик.

Незважаючи на різнобій у термінології, мовознавці зосереджують увагу на дериваційних і функційно-стилістичних особливостях okazіональних лексем, засвідчених у мові як окремих письменників, поетів, так і авторів окремого періоду, представників різних регіонів, а також у мові певної місцевості та ЗМІ. Під час дослідження було виявлено значну кількість лексикографічних праць, присвячених словотворчості окремих поетів чи угруповань, зокрема:

- Михайля Семенка: Г. Вокальчук «Я – беззразковості поет» (словотворчість Михайля Семенка)»;
- В. Барки: Н. Адах «Авторські лексичні новотвори Василя Барки (семантико-дериваційний та лексикографічний аспекти)»;

- Яра Славутича: Н. Сологуб «Мовний портрет Яра Славутича», «Словничок індивідуальних слововживань Яра Славутича»;
- Василя Стуса: Л. Оліфіренко «Словник поетичної мови Василя Стуса. Рідковживані слова та індивідуально-авторські новотвори», О. Тимочко «Словник авторських лексичних новотворів В. Стуса»;
- П. Тичини: О. Кирилюк «Словник авторських лексичних новотворів Павла Тичини»;
- А. Малишка: Г. Федорчук «Словник авторських лексичних новотворів А. Малишка», Г. Вокальчук «Словник авторських лексичних новотворів А. Малишка»;
- неокласиків: Н. Гаврилюк «Київські неокласики: словотворчість», А. Калетнік «Алфавітний словник неологізмів неокласиків»;
- шістдесятників: І. Цапук «Короткий словник авторських лексичних новотворів Ліни Костенко», Г. Вокальчук, В. Максимчук «Словотворчість шістдесятників. Ліна Костенко. Микола Вінграновський», О. Тимочко «Словотворчість шістдесятників. Василь Стус. Ігор Калинець. Іван Світличний. Григорій Чубай»;
- поетів ХХ століття: Г. Вокальчук «Авторський неологізм в українській поезії ХХ століття (лексикографічний аспект);
- письменників Рівненщини: В. Максимчук «Короткий словник авторських лексичних новотворів поетів Рівненщини»;
- Луганщини: І. Ніколаєнко «Авторські неологізми в мові письменників Луганщини»;
- Дніпропетровщини: І. Лощина «Неолексика у творах письменників Дніпропетровщини»;
- у мові ЗМІ: О. Стишов «Стилістично марковані лексичні неологізми в дискурсі ЗМІ початку ХХІ століття», Л. Шевченко, Д. Сизонов «Нові слова та фразеологізми в українських мас-

медіа: словник», О. Сербенська «Інновації у мові сучасних українських мас-медіа»;

- геолокаційні новотвори: Г. Шило «Наддністрянський регіональний словник», Г. Аркушин «Словник західнополіських говірок», А. Москаленко «Словник діалектизмів українських говірок Одеської області», М. Онишкевич «Словник бойківських говірок», Н. Гуйванюк «Словник буковинських говірок».

Значна кількість новотворів з'являється завдяки творцям художнього слова. Вони по-особливому бачать навколишній світ, по-своєму сприймають дійсність, мають власне бачення подій, більш емоційно оцінюють факти як давно минулих літ, так і сьогодення. Їхні судження сповнені експресії, динамізму, колориту. Зазвичай їм не вистачає загальноповживаної лексики для передачі свого бачення ситуації, адже художники слова намагаються зобразити не стільки саме явище, скільки передати емоційне наповнення й оціночне судження наслідків трапунку. Особливо не задовольняють наявні мовні норми володарів поетичного слова.

Мовознавці визначають три основні стилістичні ознаки індивідуальних новотворів:

- 1) урочисте, піднесене забарвлення лексеми;
- 2) оцінка зниженого, негативного плану;
- 3) поетичне, звичне, мальовничо-образне найменування.

Досліджуючи мистецьку спадщину поетів Волині, зокрема творчість П. Гоця, О. Костюка, П. Коробчука, В. Вербича, було виявлено значну кількість okazіonalіzmіv. Під час ознайомлення з текстуальним матеріалом вразило багатство мовного потенціалу авторів, володіння як загальноприйнятими нормами мовного етикету, так і словотворчим потенціалом, коли поети послуговуються не тільки узуальними способами словотворення, а й створюють власні інновації.

Текстуальний аналіз показав, що волинські поети досить активні у продукуванні неолексем, при цьому вони користуються як традиційними

способами творення (*вкраїножёрний: Ну, скільки маємо котитися униз? / Спиняти ж нам вкраїножерну зграю!* (ОК:257), *зневідимити: І коло крейдяне / у молитовних жестах / тебе не вирятусь, не / зневидимить.* / *Ти – жертва* (ПК:234), *прийдéшия: ...Зложити / Тих пару віршей... І без корогви / В ім'я прийдешия веселенько жити!* (ПГ1:194)), так і неuzuальними (*відкавеекати: Знелюднивишишь, відкавеекав люд,...* (ВВерб3:35), *російóна: Буде раденька матъ Євросія, / Чи Російона, чи ще якась матъ...* (ПК:243), (*гри́за: Тримай, колего мій, удар ти, / Забудь про страх і про гризу.* (ПК:160)). Проаналізувавши поетичний доробок поетів Волині, було виявлено 407 новотворів.

«Словник авторських лексичних новотворів сучасних поетів Волині» укладено за принципами, розробленими Г. Вокальчук для «Короткого словника авторських неологізмів в українській поезії ХХ століття». Укладений Словник складається:

- зі списку першоджерел та їх умовних скорочень, у якому в алфавітному порядку подано авторів та їх твори. На першій позиції умовне скорочення першоджерела, на другій – дешифрування запису: прізвище автора, назва збірки, в якій виявлено новотвір, місце друку, назва видавництва, рік видання, загальна кількість сторінок (*ВВерб1 – Вербич В. О. За ширмою дощу / В. О. Вербич – Луцьк : ВМА «Терен», 2010. – 90 с.);*

- умовні скорочення і позначки, вживані в словнику (*див. – дивись*);
- список новотворів в алфавітному порядку, де зазначено власне новотвір, частину мови, до якої він належить, граматичну категорію роду, якщо це іменникова неолексема, та фрагмент твору, в якому його вжито, а також умовне скорочення першоджерела та сторінку, на якій зафіксована оказіональна одиниця (*Гріхоспокута, ім., ж. р., Утіхою гріхоспокути / Втамовані радощі й болі.* (ВВерб4:19)).

Вартим уваги є той факт, що на початку роботи над формуванням реєстру новотворів до його складу були включені деякі одиниці, які згодом, після перевірки за кількома лексикографічними джерелами (різних хронологічних періодів видання), були вилучені з реєстру.

Поетичні неологізми – компоненти художнього мовлення і в цій своїй якості – елементи образної тканини твору. Викликані художньою потребою, вони не створюються для входження в мову як обов’язковий елемент. Їх завдання – слугувати певній художній ситуації. Про доречність і доцільність поетичних новотворів писав у свій час Л. Булаховський: «Хай вигадані відповідними художниками слова, нові слова залишаються назавжди тільки їх словами, хай вони не надходять до активного фонду загальної мови – але там, де їх ужито, вони живуть і довго житимуть своїм повним художньо-естетичним життям, на своєму місці вони є збагаченням мови як засобу служити виявом певної діючої образності та емоційності і, подобаючись хоча б певному колу читачів, тим самим виправдовують своє народження і своє існування» [20, с. 56]. Поетичне мовлення є джерелом різноманітних мовних інновацій, сферою, в якій виразно розкриваються системні й функціональні можливості мови. Авторські новотвори в сучасному поетичному мовленні посідають помітне місце, і без всебічного вивчення їх не можна говорити про новаторство в поезії взагалі. Пошуки сучасних поетів у галузі індивідуального словотворення мають вплив на розвиток образної системи поезії, збагачують поетичний лексикон, визначають перспективи творення нових номінативних одиниць за певними словотвірними типами, спонукають поетів до подальшого активного використання виражальних засобів мови.

Отже, актуальним на наш час є лексикографічний опис неологічного арсеналу поезії, тобто створення словників авторських неологізмів, які сприятимуть подальшим лексикологічним і дериватологічним дослідженням мовотворчості провідних українських письменників.

ВИСНОВКИ

Лексика будь-якої мови постійно поповнюється, збагачується, відновлюється. Деякі слова зникають, інші, навпаки, з'являються, а носії мови активно їх використовують. На вибір засобів і способів творення нових номінативних одиниць впливають чинники різного характеру, зокрема – системно-функційний, функційно-художній, технічний, екстралінгвальний. Манера письма творця, його власне світобачення й світовідчуття, ідейно-естетичні засади, якими автор послуговується в процесі творчої діяльності, також впливають на систему його мовновиражальних засобів. Тому не випадково, що одні автори активно послуговуються нестандартними, okazіональними номінаціями, а інші здійснюють пошуки нових способів вираження змісту з-поміж уже наявних у загальнонародній мові номінативних одиниць.

Авторські лексичні новотвори волинських поетів, а саме: публіциста, журналіста П. Гоця, поета, перекладача і літературного критика П. Коробчука, публіциста, журналіста, літературного критика В. Вербича, а також поета, краєзнавця О. Костюка досліджено в лексико-семантичному, словотвірному та лексикографічному аспектах.

Результати дослідження словотворчості поетів засвідчили пошуки нових мовних засобів для створення незвичних художніх образів та організації ритмомелодики текстів. Письменники сміливо й плідно експериментували практично з усіма повнозначними частинами мови. Аналіз виокремлених АЛН показав, що найпродуктивнішим частиномовним класом є іменник (89 одиниць П. Гоць, 75 – О. Костюк, 37 – П. Коробчук, 64 одиниці В. Вербич), меншою кількістю інновацій представлений прикметник (22 одиниці П. Гоць, 12 – О. Костюк, 14 – П. Коробчук, 38 – В. Вербич), дієслово та його форми (7 одиниць П. Гоць, 17 – О. Костюк, 9 – П. Коробчук, 19 – В. Вербич), прислівник (16 одиниць П. Гоць, 6 – О. Костюк, 4 – П. Коробчук, 11 – В. Вербич), одиничним прикладом репрезентовано займенник (П. Коробчук). У словнику

авторських новотворів відсутні okazіональні числівники та службові частини мови, що характерно для словотворчої практики українських поетів ХХ сторіччя загалом.

Аналіз семантичних особливостей лексичних інновацій різних частиномовних класів засвідчив, що в доробку П. Гоця, О. Костюка, П. Коробчука та В. Вербича найбільш репрезентованими є ЛСГ назв осіб (*«турист»-торгаш, вісник-посол, ворог-зайда* (П. Гоць); *муж-одчаюга, осман-крук* (О. Костюк); *римантик, небесянин* (П. Коробчук); *дівчина-сонце, чорноволося* (В. Вербич)), емоційно-психічних станів і почуттів (*всолода, пережиття* (П. Гоць); *гнів-біль, відчай-ненаситець, безпросвіття* (П. Коробчук); *нестерп, самоприречення* (О. Костюк); *печалинка* (В. Вербич)), абстрагованих дій та процесів (*хлоповодство, вишиття, розстання* (П. Гоць); *облегчінь* (О. Костюк); *самоприречення, самоклятва* (П. Коробчук); *сносмерть, сніво, гріхоспокута* (В. Вербич)), назви елементів ландшафту (*приступок-горб, озюрко* (П. Гоць), *струмкоріка, калюжиха* (П. Коробчук), часові відношення та поняття (*ніч-зазнайка, досвіття, швидкоплин* (П. Гоць); *передзим'я, призахід* (О. Костюк); *ночедень, доброприродень, вікомить* (В. Вербич)), що свідчить про особливу увагу поетів до світу людини і природи.

Іменникові АЛН поети створювали переважно для конкретизації характерної ознаки позначуваних денотатів, їхньої оцінки, а також для лаконічності висловлювання та інших версифікаційних потреб.

Серед індивідуально-авторських прикметників найчисленнішими є ЛСГ ад'єктивів, які вказують на емоційно-психічний стан осіб, які позначають динамічні й темпоральні ознаки: *журкотливий, двадцятивічний* (П. Гоць), *роз'ятрено-кривавий, сльотаво-лихий* (О. Костюк). Активне творення АЛН зазначеної семантики зумовлене особливостями індивідуальної поетичної картини світу. Загалом більшість новотворів кожної з лексико-семантичних груп у контексті виконує експресивну функцію.

Оказіональні дієслова у поетичному мовленні П. Гоця, О. Костюка, П. Коробчука, В. Вербича належать до таких лексико-семантичних груп:

«виконувати конкретну фізичну дію», «набувати певної характеристики за зовнішнім виглядом», «набувати певної характеристики за природними явищами», «утворювати характерний звук» та ін.: *висурмлювати, примкнути-пристати, ниспровергати* (П. Гоць), *переплуганити, влелекати, сльозавіти, відчайдушити, фарбонутись, засклерозити* (О. Костюк), *позбігтись, знелистувати, європнути, спанчошитися* (П. Коробчук) *зосіннити, зчужіти, світанковіти* (В. Вербич).

Прислівникові номінації формують незначну за обсягом групу оказіональних одиниць, характеризують стан особи, стан навколишнього середовища та спосіб дії: *страдно, всесердо, з давен-давна* (П. Гоць), *шароварно, велеструнно, зеленоглаво* (О. Костюк), *незникомо, одчайно, опотім* (П. Коробчук).

Індивідуально-авторський словотвір поетів Волині свідчить про особливості їх світосприймання та світовідчуття. Загалом у творчому доробку аналізованих авторів переважає морфологічний спосіб (з-поміж його різновидів – складання, префіксація та суфіксація), що характерно для поетів ХХ–ХХІ сторіччя загалом. Активне використання складних та складених номінацій пояснюється їх більшою семантичною, комунікативною та експресивною місткістю порівняно з простими утвореннями: *вулочка-завулочка, матір-Волинь, квітка-село, встосоте* (П. Гоць), *докір-крик, побут-єралаш, пустельно-глухий* (О. Костюк), *ранкобус, іній-сміх* (П. Коробчук), *місяцелико, небеснооко, іскрозірно* (В. Вербич).

Фактичний матеріал, зафіксований у словниках неологічної лексики, сприяє глибшому розумінню семантичних та словотвірних особливостей новотворів поетів, допомагає кращому розумінню авторської мовно-поетичної картини світу.

Авторські новотвори в сучасному поетичному мовленні посідають помітне місце, і без всебічного вивчення їх не можна говорити про новаторство в поезії взагалі. Актуальним у наш час є лексикографічний опис неологічного арсеналу поезії, тобто створення словників авторських неологізмів, які

сприятимуть подальшим лексикологічним і дериватологічним дослідженням мовотворчості провідних українських письменників.

Отже, словотворча практика поетів Волині є виявом загальних тенденцій в українській поезії XX–XXI сторіччя, а саме – створення нових мовно-естетичних засобів вираження як нового змісту, так і вже позначених узуальними одиницями фрагментів позамовної дійсності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Адах Н. А. Авторські лексичні новотвори Василя Барки : (семантико-дериваційний та лексикографічний аспекти) / Н. А. Адах ; за ред. Г. М. Вокальчук. – Рівне : Вид-во Олега Зеня, 2007. – 136 с.
2. Андрусяк І. В. Англійські неологізми кінця XX століття як складова мовної картини світу : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / І. В. Андрусяк. – Київ, 2003. – 268 с.
3. Бабенко Н. Г. Оказиональное в художественном тексте. Структурно-семантический анализ : [учеб. пособ.] / Н. Г. Бабенко. – Калининград : Калинингр. гос. ун-т, 1997. – 79 с.
4. Безпояско О. К. Граматика української мови. Морфологія : [підручник] / О. К. Безпояско, К. Г. Городенська, В. М. Русанівський. – Київ : Либідь, 1993. – 336 с.
5. Вакарюк Л. Українська мова : Морфеміка і словотвір : навч. посіб. / Л. Вакарюк, С. Панцьо. – Тернопіль : Навч. кн. – Богдан, 2004. – 183 с.
6. Висоцький А. В. Склад та структура лексико-семантичних груп якісних прикметників в українській мові : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / А. В. Висоцький. – Київ, 1998. – 177 с.
7. Вихованець І. Р. Теоретична граматика української мови : академ. граматика укр. мови / І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська. – Київ : Унів. вид-во «Пульсари», 2004. – 400 с.
8. Вокальчук Г. М. Авторський неологізм в українській поезії XX століття (лексикографічний аспект) / за ред. А. П. Грищенка : [монографія] / Г. М. Вокальчук. – Рівне : Наук.-видав. центр «Перспектива», 2004. – 524 с.
9. Вокальчук Г. М. Оказіональна номінація осіб в українській поезії 20–30-х років XX століття : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.02 «Українська мова» / Г. М. Вокальчук. – Київ, 1991. – 23 с.

10. Вокальчук Г. М. Словотворчість українських поетів XX століття : монографія / Г. М. Вокальчук; відп. ред. С. Я. Єрмоленко. – Острог : Нац. ун-т «Острозька академія», 2008. – 536 с.
11. Вокальчук Г. М. Проблеми уніфікації лексикографічного опису авторських новотворів у сучасних неологічних словниках / Г. М. Вокальчук, В. В. Максимчук // Словотворчість шістдесятників. Ліна Костенко. Микола Вінграновський : [зб. наук. пр. ; відп. ред. Г. М. Вокальчук]. – Острог : Видавництво Нац. ун-ту «Острозька академія», 2010. – С. 22–40. – (Лексикографічна серія «Індивідуально-авторська неографія» ; вип. 3).
12. Гаврилюк Н. В. Словотворчість поетів-неокласиків у контексті поетичного мовлення 20-30-х років XX століття / Н. В. Гаврилюк. – Рівне, 2010. – 225 с.
13. Гнатюк Г. М. Дієприкметник у сучасній українській літературній мові / Г. М. Гнатюк. – Київ : Наук. думка, 1982. – 248 с.
14. Городенська К. Г. Префікси і префіксоїди в українській мові / К. Г. Городенська // Мовознавство. – 1986. – № 1. – С. 36–41.
15. Горпинич В. О. Сучасна словотвірна дериватологія : навч. посіб. (текст лекцій) / В. О. Горпинич. – Дніпропетровськ : ДДУ, 1998. – 189 с.
16. Горпинич В. О. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфонологія : навч. посіб. / В. О. Горпинич. – Київ : Вища шк., 1999. – 207 с.
17. Грещук В. В. Український відприкметниковий словотвір / В. В. Грещук. – Івано-Франківськ : Плай, 1995. – 208 с.
18. Грищенко А. П. Прикметник в українській мові / А. П. Грищенко. – Київ : Наук. думка, 1978. – 208 с.
19. Сучасна українська літературна мова. / [А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ та ін.] ; за ред. А. П. Грищенка. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Київ : Вища шк., 1997. – 439 с.

20. Жижома О. О. Індивідуально-авторські новотвори в поетичному дискурсі 80–90-х років ХХ століття : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / О. О. Жижома. – Київ, 2003. – 242 с.
21. Жовтобрюх М. А. Основні тенденції розвитку сучасної української літературної мови / М. А. Жовтобрюх // Мова. Людина. Суспільство. – Київ : Наук. думка, 1977. – С.14–23.
22. Зубков М. Українська мова : Універсальний довідник / М. Зубков. – Вид. 3-є, виправл. й доп. – Харків : Школа, 2008. – 492 с.
23. Калетнік А. А. Неокласична неологія : лінгвістичний статус : монографія / А. А. Калетнік. – Київ : ВПЦ «Київський ун-т», 2008. – 304 с.
24. Караулов Ю. М. Структура лексико-семантичного поля / Ю. М. Караулов // Филологические науки. – 1972. – № 1. С. 57–68.
25. Клименко Н. Ф. Словоскладання. Адвербіація / Н. Ф. Клименко // Словотвір сучасної української літературної мови ; відп. ред. М. А. Жовтобрюх. – Київ, 1979. – С. 314–403.
26. Клименко Н. Ф. Словотворча структура і семантика складних слів у сучасній українській мові / Н. Ф. Клименко. – Київ : Наук. думка, 1984. – 251 с.
27. Коваль О. В. Мовотворчість поетів-«неокласиків» та їх роль у збагаченні виражально-зображальних засобів української мови : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / О. В. Коваль. – Запоріжжя, 2008. – 21с.
28. Колесник Г. М. «З'являються нові слова у мові» // Тичина П. Квітні, мово наша рідна! — Київ, 1971. – С. 197.
29. Колоїз Ж. В. Українська okazіональна деривація : [монографія] / Ж. В. Колоїз. – Київ : Акцент, 2007. – 311 с.
30. Колоїз Ж. В. Тлумачно-словотвірний словник okazіоналізмів / Ж. В. Колоїз. – Кривий Ріг : ТОВ ЯВВА, 2003. – 168 с.

31. Кочан І. М. Лінгвістичний аналіз тексту : навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. і доп. / І. М. Кочан. – Київ : Знання, 2008. – 423 с.
32. Кочерган М. П. Про системність у лексиці та семантиці / М. П. Кочерган // Укр. мова і літ. в шк. – 1976. – № 4. – С. 38–45.
33. Кунець І. І. Словотвір прикметників із суфіксом *-ян-* у східнослов'янських мовах / І. І. Кунець // Мовознавство. – 1980. – № 5. – С. 30–36.
34. Лисиченко Л. А. Лексико-семантична система української мови / Л. А. Лисиченко. – Харків, 1997. – 131 с.
35. Літературознавчий словник-довідник / [Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів та ін.]. – Київ : Академія, 1997. – 752 с.
36. Мацько Л. Стилїстика української мови : Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів / Л. Мацько, О. Сидоренко, О. Мацько ; ред. Л. І. Мацько. – Київ : Вища шк., 2003. – 461 с.
37. Мовотворчість Павла Тичини у дзеркалі нового тисячоліття : [зб. наук. пр.; відп. ред. Г. М. Вокальчук]. – Острог : Видавництво Нац. ун-ту «Острозька академія», 2011. – 268 с. (Лексикографічна серія «Українська індивідуально-авторська неографія»; вип. 5).
38. Нелюба А. М. Осново- і словоскладання в контексті словотвірної номінації / А. М. Нелюба // Вісник Запорізького національного ун-ту. Філологічні науки. – 2006. – № 2. – С. 179–184.
39. Олійник І. Г. Мовотворчість поетів-вісімдесятників (текстові структури та поетичні номінації) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.01 / І. Г. Олійник. – Київ, 1993. – 17 с.
40. Пашко Л. В. Структурно-семантична та стилістична характеристика авторських неологізмів у творах О. Т. Гончара : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.02 / Л. В. Пашко. – Київ, 1994. – 23 с.
41. Пономарів О. Д. Стилїстика сучасної української мови : підручник / О. Д. Пономарів. – Київ : Либідь, 1993. – 248 с.

- 42.Пустовіт Л. О. Оказіоналізм / Л. О. Пустовіт // Українська мова. Енциклопедія / Редкол. : Русанівський В. М., Тараненко О. О. (співголови), Зяблюк М. П. та ін. – 2-ге вид., випр. і доп. – Київ : Укр. енцикл., 2004. – 824 с.
- 43.Пустовіт Л. О. Словник української поезії другої половини ХХ століття (семантико-функціональний аспект) : автореф. дис. ... доктора філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Л. О. Пустовіт. – Київ, 1993. – 37 с.
- 44.Родніна Л. О. Суфіксальний словотвір іменників сучасної української мови / Л. О. Родніна // Словотвір сучасної української літературної мови ; відп. ред. М. А. Жовтобрюх. – Київ, 1979. – С. 57–118.
- 45.Русанівський В. М. Історія української літературної мови : [підручник] / В. М. Русанівський. – Київ : АртЕк, 2001. – 392 с.
- 46.Русанівський В. М. Народження слова / В. М. Русанівський // Українське мовознавство. – 1974. – № 2. – С. 46–50.
- 47.Русанівський В. М. Префіксальний словотвір / В. М. Русанівський // Словотвір сучасної української літературної мови ; відп. ред. М. А. Жовтобрюх. – Київ, 1979. – С. 228–284.
- 48.Савчук І. Оказіональні дієслівні новотвори в українській поезії ХХ століття / Інна Савчук // Студентські наукові записки. Серія «Гуманітарні науки» / [укл. В. В. Максимчук, Г. В. Максимчук]. – Острог : Видавництво Нац. ун-ту «Острозька академія», 2010. – Вип. 2. – С. 287–293.
- 49.Сологуб Н. М. Мовний світ О. Гончара / Н. М. Сологуб. – Київ : Наук. думка, 1991. – 140 с.
- 50.Тараненко О. О. Неологізм / О. О. Тараненко // Українська мова : [енциклопедія] / [Редкол. : Русанівський В. М., Тараненко О. О. (співголови), Зяблюк М. П. та ін.]. – 2-ге вид., випр. і доп. – Київ : Укр. енцикл., 2004. – 824с .

- 51.Українська мова : Енциклопедія / [редкол. : В. М. Русанівський, О. О. Татаренко (співголоси), М. П. Зяблюк та ін.]. – Київ : Укр. енциклопедія, 2000. – 752 с.
- 52.Українська мова : енциклопедія / НАНУ ; Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні ; Ін-т української мови ; Редкол. : В.М. Русанівський (співгол.) та ін. – Вид. 3-тє зі змінами і доп. – Київ : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2007. – 852 с.
- 53.Фридрак В. Б. Принципы лексикографической интерпритации именных композитов современного украинского языка : автореф. дисс. канд. филол. наук / В. Б. Фридрак. – Киев, 1986. – 20 с.
- 54.Цимбалюк-Скопненко Т. Українська авторська лексикографія : здобутки та перспективи / Т. Цимбалюк-Скопненко // Українська мова. – Вип. 2. – 2010. – С. 3–14.
- 55.Шанский Н. М. Очерки по русскому словообразованию / Н. М. Шанский – Москва : Просвещение, 1968. – 310 с.
- 56.Шевчук Н. М. Семантичні особливості складних слів у мовотворчості волинських поетів / Н. М. Шевчук // Пріоритети філологічної освіти : матеріали Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції : [зб. наук. пр.] / Міністерство освіти і науки України, Рівненський державний гуманітарний університет, факультет української філології, кафедра методики викладання і культури української мови. – Рівне–Острог : Видавництво Нац. ун-ту «Острозька академія», 2013. – С. 96–99.
- 57.Юрченко Т. Г. Оказіоналізми у творчості Павла Загребельного : структурно-семантичний і стилістичний аспекти : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Т. Г. Юрченко. – Київ, 2003. – 284 с.

Список лексикографічних джерел

58. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
59. Вокальчук Г. М. Короткий словник авторських неологізмів в українській поезії XX століття // Авторський неологізм в українській поезії XX століття (лексикографічний аспект) ; за ред. А. П. Грищенка : [монографія] / Г. М. Вокальчук. – Рівне, 2004. – 524 с.
60. Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури : Словник-довідник. – К. : Довіра, 2006. – С. 238.
61. Караванський С. Практичний словник української мови / С. Караванський. – К. : Українська книга, 2000. – 488 с.
62. Кирилюк О. В. Короткий словник юстапозитів у народнописаних текстах / О. В. Кирилюк ; за ред. Г. М. Вокальчук. – Рівне : РДГУ, Неографічна лабораторія «NEOLEX-Рівне», 2014 (рукопис).
63. Новий словник української мови : в 3 т. / [В. Яременко, О. Сліпушко] – К. : Аконіт, 2006.
64. Словник української мови : в 11 т. – К. : Наукова думка, 1970–1980.
65. Словарь української мови / Упор. Б. Грінченко. – В 4 т. К. : Лексикон, 1996. – Т. 1–4.
66. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / Єрмоленко С. Я., Бибик С. П., Тодор О. Г. ; за ред. С. Я. Єрмоленко. – К. : Либідь, 2001. – 224 с.

Список першоджерел та їх умовних скорочень

1. ВВерб1 – Вербич В. О. За ширмою дощу / В. О. Вербич – Луцьк : ВМА «Терен», 2010. – 90 с.
2. ВВерб2 – Вербич В. О. Поклик / В. О. Вербич – Луцьк : ВМА «Терен», 2009. – 85 с.
3. ВВерб3 – Вербич В. О. Повернення / В. О. Вербич – Луцьк : ВМА «Терен», 2004. – 50 с.
4. ВВерб4 – Вербич В. О. Часоплине невидимі грані / В. О. Вербич – Луцьк : ВМА «Терен», 2004. – 60с.
5. ПГ1 – Гоць П. Н. Вибране : Поезії / П. Н. Гоць. – Львів : СПОЛОМ, 2007. – 528с.
6. ПГ2 – Гоць П. Н. Мандрівка до Адама і Елізи. Львів – Гродно, 29 червня – 5 липня 1958 року : [поетичний цикл] / П. Н. Гоць. – Любомль, 2007. – 24 с.
7. ПГ3 – Гоць П. Н. Молюсь на тебе : [поезії] / П. Н. Гоць. – Луцьк : Волинське обласне редакційно-видавниче підприємство «Надстир'я», 1996. – 110 с.
8. ПГ4 – Гоць П. Н. Поклади свої руки на вітер : [лірика] / П. Н. Гоць. – Львів : СПОЛОМ, 2005. – 48 с.
9. ПК – Коробчук П. Й. Архівотека, або Книжечка для себе: вибране з невиданого / П. Й. Коробчук. – Луцьк : ПВД «Твердиня», 2012. – 292 с.
10. ОК – Костюк О. С. Грані. Вибрані поезії / О. С. Костюк. – Рівне : Видавець О. Зень, 2011. – 324 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

СЛОВНИК АВТОРСЬКИХ ЛЕКСИЧНИХ НОВОТВОРІВ ПЕТРА ГОЦЯ

Умовні скорочення і позначки, вживані у словнику

див. – дивись

дієприкм. – дієприкметник

дієприсл. – дієприслівник

дієсл. – дієслово

ж. р. – жіночий рід

зб. – збірне

ім. – іменник

пор. – порівняний

прикм. – прикметник

присл. – прислівник

с. р. – середній рід

ч. р. – чоловічий рід

/ – вказівка на кінець віршового рядка

/.../ – пропуск тексту в ілюстрації

[] – коментар укладача; вказівка на наукове джерело

– вказівка на дату створення неологізму

() – вказівка на джерело ілюстративного матеріалу

Б

Безверхатий, прикм., *А я, неначе груша безверхата, / Старим пеньком скрадаюсь крадькома.* (ПГ3:159).

Бездім'я, ім., зб., *І вже нічого нам не треба: / Ні луку в білому тумані / Ні в синьому бездим'ї неба.* (ПГ1:18)

Безрѳдня, ім., зб., *Андрія він кличе братом, / Хоч угри – одвік безрѳдня...*
(ПГ1:104)

Безхмáр'я, ім., зб., *Піду шукати / В рідному безхмар'ї / Не диво-очі. / Схожі на ясу.* (ПГ3:197).

Блáгостинь, ім., ж.р., *Простіть і ви їх!.. Хай у благостині / До них поверне пам'ять, щоб воскрес / Отут Данила й наш одвічний голос.* (ПГ3:95).

Буй-Мір, ім., ч.р., *Будь же во віки могутен, Буй-Мир! / Час хай тобі не накине заглади!* (ПГ2:16).

В

В'южити, дієсл., *Куди мене недоля не носила, / Яка мене не в'южила журба, / А знов таки відроджувалась сила.* (ПГ3:159)

Варшав'як, ім., ч. р., *Та ж тут столиця наша, варшав'яки! Отямтесь! Тут наш Вавель, тут наш Град!* (ПГ3:95).

Вдогѳдження, прикм., *Бо я своєю долею – вдогоджений: / Що може бути краще за життя?* (ПГ1:202)

Віслід, ім., ч.р., *І вже нема ні шкіл, ні мови... / Душа порожня... Як- чужа... / Одні лиш висліди й обмови...* (ПГ1:119)

Висурмлювати, дієсл., *Вже не відсвічують шоломи, / Вже не висурмлює сурма.* (ПГ3:107)

Вишиття, ім., зб., *Пригадую Лесине вбрання, / Безсмертне її вишиття: / Мінорне, як звягельське рання, / Мажорне, як світу буття.* (ПГ1:54)

Відпричáльний, прикм., *Що ж, час такий: усе в нім відпричальне: / Князі, царі, невдачі, болі втрат.* (ПГ2:11)

Ві́сник-посѳл, ім., ч.р., *Тобі гніздо / В душі у мене звите, / Як дім для щирих / Вісників-послів.* (ПГ3:33)

Вітці́на, ім., ж.р., *А от ротонди – золоті перстні, / Що Володимир славлять і Вітцину.* (ПГ1:101)

Воли́н, ім., ч.р., *Правічна Гучва стиха жебонить / Про давню славу стольного Волиня.* (ПГ3:87)

Вóрог-зáйда, ім., ч.р., Ворог-зайда вуркаганом / Суне полчища бездонні..
(ПГ1:100)

Всесéрдо, присл., *Якби не було Тебе – / Я певен, я знаю твердо: / Ніколи б не зміг себе / Віддати Тобі всесердо.* (ПГ3:13)

Всехви́лінно, присл., *І будем пам'ятати / Всехвилинно / Твої важкі і праведні труди!* (ПГ1:56)

Всолóда, ім., ж. р., *Лише в музеї – слуцькі перебори / І пояси – всолода для душі.*
(ПГ2:14)

Встосóте, присл., *Мене тягло завжди туди / І я верталася встосоте, / Щоб знову в світ нести труди / І брати знов нові висоти.* (ПГ1:199)

Ву́личка-заву́лочка, ім., ж. р., *По вуличках-завулочках / Зажурено бреду...*
(ПГ1:77)

Вулкáнний, прикм., *Та ж тут земля вулканного Франка!* (ПГ1:200)

Г

Гешéфтний, прикм., *Повзе з-за Бугу, як чума, / Народ гешефтного татунку / До Грубешева, до Холма.* (ПГ3:107)

Д

Дальнозóріший, прикм., вищ. ст. пор., *І ще дальнозоріша ставка / Освітлює збуджено далеч* (ПГ1:105)

Дані́лів-гра́д, ім., ч.р., *Чолом тобі, Данилів-град!* (ПГ3:89)

Двадцятив́ічний, прикм., *Та і дуліби, і древяни, / Напевно, менше знали бід, / Ніж їх нащадки волиняни / В двадцятивічний родовід...* (ПГ4:25)

Двору́шшя, ім., с.р., *А все те зло, що є ще / Та дворушшя – / Вицент розіб'ю, / Як попіл, розмету.* (ПГ1:225)

Дереворі́ти, дієсл., *І дятел починав дереворити, / На всохлому / Якомусь стовбуриці...* (ПГ1:240)

Держáвно, присл., *І от я в нові часи / Державно удаль течу.* (ПГ3:101)

Ді́во-мо́лот, ім., ч.р., *То з диво-молотом / В правиці, / То з диво-піснею з села.*
(ПГ1:196)

Ді́во-о́чі, ім., див.: **Безхмар'я**

Диво-пісня, ім., див.: **Диво-молот**

Досвіття, ім., с.р., *Щоб світець перелився в огненне досвіття / і розвіяв назавше нам темряву ночі!* (ПГ1:67)

Ж

Журкотлівий, прикм., *Шумить і піниться, і воскресає, / Все розбиває журкотлива течія.* (ПГ3:113)

З

З да́вен-да́вна, присл., *Хіба тут можна в цім містечку, / Де з давен-давна берести / Росли для назви Берестечку – / До слова рими не вплести?* (ПГ3:69)

З да́лека-даля́, присл., *Ота земля / Де зараз зовсім інше місто, / З такого далека-даля / Палає вікнами вогнисто.* (ПГ3:119)

Загра́да, ім., ж.р., *Серед создателя заград – / Його ж таки довічний доме.* (ПГ3:89)

За́мчище-руї́на, ім., ч.р., *Неначе вчора йшла по сій землі, / Сюди під Стир, під замчище-руїну...* (ПГ1:61)

Збро́дня, ім., зб., *Царгород вважає братом, / Лиш ми йому просто збродня..* (ПГ1:104)

Зві́дсю́ди, присл., *Зроню сльозу / На стежку і спориш, / Що повели у світ / Мене звідсюди.* (ПГ3:163)

Злегéннений, прикм., *Несуть дівчата молодість свою / Назустріч / Ще злегенненому війську...* (ПГ1:121)

Зло́то-синьоо́кий, прикм., *А й досі Київ злото-синьоокий / Мені у душу сонцем долина.* (ПГ4:15)

Зне́міч, ім., ж.р., *Ще ніч дивилась в очі кожні, / А вже над натовпом повзли / Слова, до знемочі тривожні, / Що хліба знов не привезли...* (ПГ4:25)

Зні́ч, ім., ч.р., *В моїй душі ярить / Казковий зніч / І рвуться, / Як розгнuzдані тополі.* (ПГ1:277)

Зте́мна́, присл., *Під болотом біліє хатина, / Шибам сонце моргає зтемна...* (ПГ3:23)

К

Кана́вище, ім., с.р., *І замість річки – чудище втяли – / Прорили рів – канавище потворну!* (ПГ2:9)

Кві́тка-село́, ім., с.р., *Колодяжне – казко Волині, / Колодяжне – квітко-село!..* (ПГ1:63)

Колéсся, ім., с.р., *Покотилось місяця колесся / Понад пущі ген аж до морів.* (ПГ2:17)

Кра́йка-смуга, ім., ж.р., *Червоні крайки-смуги біля днища / І променів рухливі потічки.* (ПГ2:13)

Крутові́р, ім., ч.р., *Міцний мій човен, весла теж, / Нас не здолати крутовиру...* (ПГ3:113)

Л

Лéззя, ім., с.р., *І я на замчища краю / Стою, а в серці – леззя..* (ПГ1:87)

Літоспі́с, ім., ч.р., *Я став для будущини літосписом, / підпорою писемності, Плечем / Могутньої русинської культури.* (ПГ1:25)

Луцьк-кві́тень, ім., ч.р., *Простіть / І ви, мої піддані: / Ти, Луцьку-квітню, / Львовє-маю, / Ви, Холме й Белзе, / Сонцем дані!* (ПГ1:106)

Львів-май, ім., ч.р., див.: Луцьк-квітень

Лю́т, ім., *І ні хлопів, ні хиж не стало! / Тільки оскал і лют, і хиж.* (ПГ3:71)

М

Ма́тір-Воли́нь, ім., ж.р., *Столице матері-Волині! / Не розпливлася ти в імлі / Віків – красуєшся і нині* (ПГ4:17)

Мре́вище, ім., с.р., *Невже ж на Гучві і гуло, / І диким ревом гоготіло / Аварське мревище, що йшло / Мечем на нас і нас хотіло.* (ПГ3:119)

Н

Наслі́д, ім., ч. р., *Ніякого палацу, ані вілли / Час не лишив нащадкам у наслід.* (ПГ2:14)

Наста́ло, присл., *Боюся, що і тут моя хода / Надовго і настало не зав'язне.* (ПГ1:75)

Нащодéнь, присл., *А для мене цінніше – / Згода. / Не підступна хвала / Чи зрада, / А душі нащодень / Погода.* (ПГ3:39)

Наяв, присл., *Було обом по двадцять літ: / Мені – наяв, йому – уява.* (ПГ3:79)

Незгі́рша, присл., *І хоч я не Йвась-Коливанько, / Та знаю таких незгірша* (ПГ1:219)

Ниспроверга́ти, дієсл., *З яких джерел, з яких криниць / Пили ви ту живу, цілющу воду, / Що ворогів – ниспровергає ниць, / А вам – лише на силу і на вроду?* (ПГ3:49)

Ніч-зазна́йка, ім., ж.р., *То ніч-зазнайка з холоду дрижить!* (ПГ1:42)

Носові́ще, ім., с.р., *Човнів-стручків задерті носовища, / Мов канделябри – бакенів свічки.* (ПГ2:13)

О

Обі́йми-сласть, ім., *І піде Володимир з жахом / У чужинські обі́йми-сласть, / Щоб тинятись / Невільним шляхом, / Як плотва, що попала в снасть.* (ПГ1:108)

Огу́ла, ім., ж.р., *Роби завжди добро! / роби лише для добрих – / Не в огулі.* (ПГ3:143)

Оджі́нсений, прикм., *І люди тут – такі, як всюди, люди: / Оджинсений і окроссенний тип.* (ПГ2:14)

Озю́рко, ім., с.р., *Загубились під снігом озюрка маленькі* (ПГ1:67)

Окроссе́нний, прикм., Див: **Оджинсений**.

Омовéння, ім., *Гуде гудок якраз: / Ще встигнете на таїнств омовення* (ПГ1:325)

Ополі́ччя, ім., с.р., *П'єш будівель ополиччя, / Мов обличчя милих дів.* (ПГ3:123)

Осолóда, ім., ж.р., *І така на серці осолода, / І така бентега на душі, / Що, здається, й нежива колода / Ожила б із закликом: пиши!* (ПГ2:17)

П

Пагорбі́стий, прикм., *Яка ти пагорбиста і розлога!* (ПГ3:87)

Пережиття́, ім., с.р., *Вищих я не відав лексиконів, / Кращого не знав пережиття.* (ПГ1:41)

Підкупновлєсливий, прикм., *Не хочу користі, ні слави / За слово / Серця, племінь слів, / Не жду / З чужинської держави / Підкупновлєсливих послів.* (ПГ1:142)

Пліччя, ім., с.р., *Не раз прийду з валізкою за пліччю / До хати з осоками в дворі.* (ПГ3:133)

Площа-кірмаш, ім., ж.р., *Зійшли у невідь храми і собори, / Двори заїжджі, площі-кірмаші.* (ПГ2:14)

Поворót-перебрід, ім., ч.р., *За кожним поворотом-перебродом – / Притульних пляжів писані миски.* (ПГ2:22)

Пра-Волінь, ім., ж.р., *Я – Володимир. Місто пра-Волині. / Історії прадавня сивина.* (ПГ1:96)

Пракóрінь, ім., ч.р., *Тут наш пракорінь, прадід.* (ПГ3:99)

Прийдешшя, ім., с.р., *...Зложити / Тих пару віршей... І без корогви / В ім'я прийдеишия веселенько жити!* (ПГ1:194)

Примкnúти-приста́ти, дієсл., *Я до жодної школи / Зроду / Не дійду, / Не дійду, / Не примкну-пристану.* (ПГ3:39)

Пріступка-го́рб, ім., ч.р., *Якась безсила жінка впала / Назавжди з приступки-горба...* (ПГ4:25)

Пройдісвіт-ца́р, ім., ч.р., *Були, князі, були магнати, / Були пройдисвіти-царі...* (ПГ1:119)

Протóпт, ім., ч.р., *Високий насип, протопти в траві.* (ПГ3:93)

Р

Розлівище, ім., с. р., *А далі, там, на овиді – долин / Розливищ ціле море.* (ПГ3:105)

Розстань, ім., ж.р., *І радо від зустрічі й з розстані сумно, / Що так, не набувшись, / Одразу іду!* (ПГ1:83)

С

Сірь, ім., ж.р., *В Городлі Буг – неначе сталь, / Неначе сіра сірь – Городло.* (ПГ3:109)

Скрай, ім., ч.р., *На скраю західнім Волині.* (ПГ3:121)

Спéлений, дієприкм., *Є ця земля, / Спелена габою / Найкращих, / Є Найкоштовніших пород.* (ПГ3:15)

Співно́чі, присл., *Не раз село закутається нічю, / Коли співночі згаснуть ліхтарі.* (ПГ3:133)

Спредві́ка, присл., *О, земле праведна спредвіка, / Хто ж тебе нам убереже?* (ПГ1:109)

Стéжа, ім., ж.р., *Данило вежу в Столії збудував – / Для захисту, для вивіду, для стежі.* (ПГ3:93)

Стоба́ні, ім., *Спіть десь, Михайле, в столиці / В саяві стобань над Дніпром.* (ПГ3:99)

Стозвúчність, ім., ж.р., *Дай сили, світе, / Розуму і хисту / Так розуміти / Слів незнаних суть / Як музики / Стозвучність урочисту, / Що прокладає / В кожне серце путь!* (ПГ3:33)

Столю́дний, прикм., *І вже ніколи не забудь, / Хто ти, йдучи столюдним шляхом.* (ПГ3:17)

Стра́дно, присл., *О, народе, народе! Чи ж вічно те горе / Будеш страдно терпіти од рідних заброд?!* (ПГ3:77)

Строго́та, ім., ж.р., *Дорога... Яка ж то ти часом строга, / Де сила здолати твою строготу?* (ПГ4:27)

Т

Тиш, ім., ч. р., *На Ковель потяг знов прогуркотів... / І знову – тиш... / І знову – ніч без сну...* (ПГ1:66)

Тури́ст-торга́ш; ім., ч.р., *Та це ж ще гірше, ніж татари, / Оті туристи-торгаші.* (ПГ3:107)

Тьмяні́ння, ім., с.р., *Святі і горді лиця, звиті ними, / На стінах / Із тьмяніння воскресали.* (ПГ1:214)

У

Успра́вжки, присл., *Тіль Гірей замишляє підступно / Взяти Богдана в полон усправжки.* (ПГ3:61)

Х

Хва́льство, ім.,с.р., *Володимир – нашим буде! – Сипле хвальства, як із рогу..*
(ПГ1:100)

Хиж, ім., див.: Лют.

Хлібороб'ячий, прикм., *Щоб за шкоринкою до міста / Йшло хлібороб'яче село.*
(ПГ4:31)

Хлопово́дство, ім., с.р., *І Володимир буде йому цент. / Назавжди щезне всяке хлоповодство!* (ПГ1:117)

Холмща́к, ім., ч.р., О, *Холмицино, країно холмщаків!* (ПГ3:87)

Ч

Чо́вен-стручо́к, ім., ч.р., *Човнів-стручків задерті носовища, / Мов канделябри – бакенів свічки.* (ПГ2:13)

Чужді́нський, прикм., *Не жду з чуждинської держави / Підкупно влєсливих послів.* (ПГ3:43)

Ш

Швидкоплі́н, ім., ч.р., *І наокіл у часу швидкоплині, / Мов квітка, книжне слово зацвіте...* (ПГ1:102)

Додаток Б

СЛОВНИК АВТОРСЬКИХ ЛЕКСИЧНИХ НОВОТВОРІВ ОЛЕКСАНДРА
КОСТЮКА

А

Аркося́йний, прикм., *Немає аркосяйного моста – / Уламки є для вогнища Печалі.* (ОК:228)

Архівертуха́й, ім., ч.р., *Його величність нині – архівертухай, / Пала людської гідності кострище.* (ОК:257)

Архіга́ть, ім., ж.р., *А за плечима – Устя, архігать, – / Немов тоді, як Волю корчували.* (ОК:265)

Архілиході́й, ім., ч.р., *Перекапустили диявольське й святе, / У вогнищі свари dokonують надії, / Доба мутантів новоявлених гряде, / В героях ходять архілиходії.* (ОК:252)

Б

Байстрію́к-янича́р, ім., ч. р., *Терзали тебе байстріюки-яничари, / І тяжку облуду несли москалі.* (ОК:86)

Баксогра́д, ім., ч.р., *І здається, що немає ради / Од позеленілої орди, / І сичать нахабні баксогради, / А точитись вже нема куди.* (ОК: 250)

Безпросві́гтя, ім., с.р., *Безпросвіття озоряв Тобою. / А тепер – полотнища розпуть.* (ОК:219)

Божество́нно-висо́кий, прикм., *Хто злидні й горе се поборе / Й оцю красу дитинну осягне. / Де все злилося воєдино – / Божественно-високе і сумне?!
(ОК:16)*

Борода́-ху́тро, ім., *Дідусь-Мороз – за нею вайлуватю: / – Живіть у щасті, злагоді, багато, – / Поважно гладить бороду-хутро.* (ОК:12)

Бру́нька-свіча́, ім., ж. р., *Впади ж краплито, наче майські грози, – / І брунькою-свічею спалахну.* (ОК:39)

В

Велестру́нно, присл., *Звучать слова, як гімни, велеструнно, / Несучи нам мелодію віків.* (ОК:84)

Вірва-душá, ім., ж. р., *Моя вирва-душа, як уперше, / Благально зоріє, / Та ніяк не здола / Незворушності Вашої повсть.* (ОК:109)

Відчайдúшити, дієсл., *Та мрія відчайдушила: «А може / Зове Тебе жадана мить світла вись?!»* (ОК:160)

Відчай-ненасітець, ім., ч. р., *Стискає відчай-ненаситець груди, / Душі ніким не проханий пастух.* (ОК:205)

Вкраїножерний, прикм., *Ну, скільки маємо котитися униз? / Спиняти ж нам вкраїножерну зграю!* (ОК:257)

Влелéкати, дієсл., *Яке ото й влелекало Богдана, / Хоч мав наситить гонорову рать.* (ОК:196)

Вогóнь-стріла́, ім., *Пече ось тут, батус тіло, / Наскрізь сяга вогонь-стріла.* (ОК:110)

Г

Глúм-несла́ва, ім., ч. р., *Ах, скільки докорів і глу́му-неслави, / Наче й життя у мене не своє.* (ОК:42)

Гні́в-бі́ль, ім., ч.р., *Горнусь до мамі, стишую ходу, / (од гніву-болю висохли сльозини...).* (ОК:269)

Горба́к, ім., . р., *А жайвір пісню струшував із крил, / Їй вона лягала поміж горбаками, / Живими, музикальними струмками.* (ОК:47)

Грозові́й, ім., ч. р., *Покартай, зненавидь, опали грозовієм, / Розіпни навіть вірші на посміх юрбі, / Голубого овиду висока надіє, / У тобі мої весни і зими, в тобі.* (ОК:35)

Д

Двосі́ч-ні́ж, ім., ч. р., *Навіщо Ви усе назвали грою, / Діткнувши серця?.. На двосіч-ножі.* (ОК:112)

До́кір-крі́к, ім., ч. р., *Перечте, милі. Перейдіть на докір-крик, / Побасамуйте враз або й страшніш воздайте...* (ОК:113)

Е

Експро́мт-вогóнь, ім., ч. р., *Не змінюйте позу. Хай образи й рими / Зіллються вустами в експромті-вогні...* (ОК:66)

Ж

Життєблуд, ім., ч. р., *О, ви, життєблуди, зречіться отрути, / Благаю, здійміться над краєм усі...* (ОК:97)

З

Засклерозити, дієсл., *І очакувавсь наш похід за право, / Контакт не вийшов – засклерозив код...* (ОК:130)

Зеленогла́во, присл., *Історія, спинивши звичний біг, / Курганом здійнялась зеленоглаво.* (ОК:23)

Знікчємлений, прикм., *Він загубився десь у буднів круговерті, / Знічемлений у поголос – іржі.* (ОК:158)

Зухва́лиця, ім., ж. р., *Кажуть, зухвалиця (йой!) і гординя? / Ні, не жона я, невістка, рабиня.* (ОК:95)

І

Ілюзополо́ва, ім., ж. р., *Тра провідник, ну, а є: поводитир / І повні бесаги ілюзополови...* (ОК:187)

Інтім-лотó, ім., *Нам не заважатиме ніхто, / Але розмова буде вкрай сумною./ Та це вже – третє... Ви – переді мною, / Кохана жінка чи інтим-лото?(ОК:52)*

Ірреа́ль, ім., ж. р., *Жива лиш мрія – збавна ірреаль, / В оманливій обгортці сухозлоти.* (ОК:160)

К

Кайдáнити, дієсл., *У суєтні борсання щодня, / Порох підсипає осторога: / І кайданить клята, і спиня / Гірше ненаситного порога.* (ОК:152)

Ка́мінь-судьба́, ім., ч. р., *Мелодія її – високий храм. / Тобою він воздвигнутий, тобою, / Його я ні, нізащо не віддам, / Ступлю між ним і каменем-судьбою.* (ОК:39)

Коза́к-нетя́га, ім., ч. р., *Приснилося – Тебе було украдено з ясиру, / Давним-давно, в степу, з татарського коня... / Козак-нетяга мав таку одвагу й силу, / Що у мурзи самого на скаку відняв.* (ОК: 56)

Ко́ливо-бі́ль, ім., ч. р., *А сила остання в чиємусь житті розтане, / Появиться коливо-біль.* (ОК:134)

Колисáночки-чва́ри, ім., мн., *Мужа? – Щоденні табу-циркуляри, / По вечорах – колисаночки-чвари.* (ОК:95)

Колі́ска-осе́ля, ім., ж. р., *Вклонімось батькам і колискам-оселям, / А ще – золотому розливу колось...* (ОК:86)

Користоже́рний, прикм., *Користожерний люде, бутурлачий, / Невже зерно в марноті і олжі?* (ОК:128)

Кривда-прові́на, ім., ж.р., *Кудись відпливають гризоти земні / І ще не оплачені кривди-провини.* (ОК:206)

М

Міно́рно-крижа́ний, прикм., *Не для Вас..., бо низані наскрізь / Тугою мінорно-крижаною.* (ОК:152)

Мо́ва-огро́м, ім., ж. р., *Спішу дорости до твоєї статури, / До мови-огроми і цноти душі...* (ОК:17)

Мо́торошно-чо́рний, прикм., див.: **Життка**

Моту́з-крива́виця, ім., ч. р., *А після герцю мотуз-кривавицю – з тіла, / На губи й рани – сонечка роси.* (ОК:56)

Му́ж-одчаю́га, ім., ч.р., *Воно – Божя гряда, що впирається в небо зухвало: / І підносить, і губить на схилах мужів-одчаюг.* (ОК:280)

Н

Надболю́чий, прикм., *Ех, Ліно, Ліно, – слова Королево, / Поетко надболючого рядка.* (ОК:196)

Надзо́йк, ім., ч.р., *Увесь – надзойк, ніяк не розтулю уста, / Святая врода й раптом ... гільйотина?* (ОК:226)

Невигóйно-буде́нний, прикм., *Оселя моя, де криниці студені, / Де матір, як пісня, стоїть у дворі. / Там руки її невигойно-буденні / Святими здавались...* (ОК:10)

Неодцві́тний, прикм., *А та, як зажди: виграє джолом – / Й лягають вянючу думи неодцвітні.* (ОК:220); *Тримайсь, онуче, з нами – Добрий Бог / Й ріка життя, як неодцвітна стрічка.* (ОК:241)

Неочас, ім., ч. р., *Ударте в шибу зоряним дощем, / Або явіться в іншій іпостасі. / Хай опинюсь в якомусь неочасі, / Не залишайте навіть світлий щем.* (ОК:77)

Неперецвітний, прикм., *А ти – неперецвітна на віки. / Спокусоліпна в образі й на ложі.* (ОК:207)

Нікчэма-кórшак, ім., ч. р., *Сам валандаюсь далі пустелею часу, / Тільки десь, наді мною, нікчема-коршак...* (ОК:66)

О

Облегчінь, ім., ж. р., *Прийму її, як облегчінь, / І обернуся в... порошину.* (ОК:149)

Облúддя, ім., с.р., *Є жінка десь, що сохне й по мені, / Та як знайти її в облудді люду?* (ОК:274)

Обрій-пру́г, ім., ч. р., *Вжахнімося... окиньмо обрій-пруг / Із маківки забутого кургану...* (ОК:23)

Одбрунькува́тись, дієсл., *Одбрунькувались весни, і плодами / Взялася зав'язь вкотре у садах...* (ОК:21)

Осклізлий, прикм., *Втоніть, осклизлих, в Вашім почутті / (У них воно лиш виклика оскому).* (ОК:139)

Осмáн-крúк, ім. ч.р., *Від рабині одного чекають – покори / Та утіхи в гаремі османи-круки.* (ОК:14)

Осóнцено, присл., *Течи в мою плоть, мою кров, мої думи, / В зіницях осонцено й щемно відбийсь...* (ОК:35)

Отру́тно-лука́вий, прикм., *Аби тільки слова не отрутно-лукаві, / Та, напевно, й такі я стоїчно знесу.* (ОК:35)

О́чі-вогні́, ім., мн., *Чаруй козаченьків ходою і станом, / Очима-вогнями пронизуй наскрізь.* (ОК:140)

П

Палахкúчий, прикм., *Спитайте, де буяє горицвіт? / Чом палахкучі Мальви оніміли?* (ОК:189)

Пасі-підпру́ги, ім., мн., *Звільняємо тіло од пасів-підпруг, / Душа ж бо ніколи від них не звільниться.* (ОК:204)

Передзі́м'я, ім., с. р., *Як Вам там, на белебні сільському, / Коли літо утекло із лук, / Й перезим'я владно ставить кому, / Й череда відбилася від рук.* (ОК:142)

Пере́кинець, ім., ч. р., *Обізвуть скиглієм, перекинцем, що жив не по праву.* (ОК:155)

Переплуга́нити, дієсл., *Стежину й ту переорали, / переплуганили навпіл.* (ОК:41)

Побасамува́ти, дієсл., див.: **Докір-крик**

Побут-єрала́ш, ім., ч. р., *Хм, вже не вирватись із побут-єралашу, Хіба що кинутись у той, останній гіт.* (ОК:113)

Побут-рівча́к, прикм., *А мо'й на краще – досить з Вас болота / Й сільських гадючок з побут-рівчака.* (ОК:139)

Повінь-вода́, ім., ж.р., *Як пісню, долю подаруй нову, / У повінь-водах утопи гризоти.* (ОК:272)

Потурпа́к, ім., ч. р., див.: **Дрижа**

Приворо́т-вого́нь, ім., ч. р., *От тільки б словом вчасно зупинитись, / Поки горять ці приворот-вогні.* (ОК:52)

Приза́хід, ім., ч.р., *Призахід однайшов віконце наше / І профіль Твій перетворив у плин.* (ОК:210)

Прода́й-душа́, ім., ж.р., *Ліс тоді не ніжився у тиші: / Чувся «шмайсер», стукав «ПеПеШа», / Кінні облягли його і піші, / Бог спиняв, вела продай-душа.* (ОК:262)

Пустельно-глухі́й, прикм., *Де ти брала снагу в ніч пустельно-глуху, / Як усе в чорнотропові скніло?* (ОК:133)

Р

Роз'я́трено-крива́вий, прикм., *Навіщо ви усе назвали грою, / Діткнувши серця?.. На дворіч-ножі. / Розколоте, як небо у грозу, / Але живе, роз'ятрено-криваве... (ОК:112)*

Розко́лина-защём, ім., ж. р., *Вона ж, як перст, між «можна» і «табу», / У вічній цій розколині-защемі.* (ОК:145)

Рука́-крило́, ім., *Рукою-крилом відведу твоє лихо – / Аж ген за далекий отой небокрай.* (ОК:37)

С

Сіро́ма-юрба́, ім., *Злотий його німб пламеніє й тобі, / Аби не померк у сіромі-юрбі.* (ОК:46)

Сльоза́віти, дієсл., *Сльозавіють пращурів криниці, / В зневірі хилимо плече.* (ОК:244)

Сльо́таво-лихі́й, прикм., *Відчаяним словом запитую Доленьку-Долю, / Чому до Тебе вона досі сльотаво-лиха?* (ОК:154)

Соба́рник, ім., ч.р., *Собарники вели гебешну рать, / Ломилися в причасні обійстя.* (ОК:265)

Спа́ша, ім., ж. р., *Жінки – не птиці. Їх перервано політ, / Вони, як трави, що залишені для спашу...* (ОК:113)

Спо́гадок-печа́ль, ім., ч. р., *Скільки їх уже спочило в Бозі, / Не вмира лиш спогадок-печаль.* (ОК:101)

Спокусолі́пний, прикм., *Грайлива сукня кольору корид, Жива пелюстка маку польового, / Спокусоліпна, як едемський плід.. / Чия Ти, світла й сонячна Тривого? (ОК:283); А ти – неперецвітна на віки. / Спокусоліпна в образі й на ложі.* (ОК:207)

Срібно́тілий, ім., *Не знічуйся, що дивні, срібнотілі, / Без традиційних і похитних ніг...* (ОК:163)

Сторозте́рзаний, прикм., *Вдихав я тоді її зовсім малим / У ту, сторозтерзану, осінь.* (ОК:99)

Сухозло́та, ім., див.: Ірреаль

Т

Табу́-циркуля́р, ім., ч. р., див.: Колисано́чки-чвари.

Тітка-о́сінь, ім., ж. р., *Бере тітка-осінь файную лозину, / Та все'дно до неї в гості не піду.* (ОК:47)

Трізна-свіча́, ім., ж. р., *Як умирала зацькована воля, / Студін палав, наче тризна-свіча, / Нам не забути далекого болю, / Село – це коріння і вічний причал.* (ОК:86)

Ф

Фарбонúтись, дієсл., *Фарбонулись... Майже демократи..., / Розцвіли, як у раю вазон, / Одяглися у махлярські лати / І під себе базграють Закон.* (ОК:245)

Х

Хра́мно, присл., *Празниково, храмно спалахни, / Вибухни живим протуберанцем, / Не шукай моєї в тім вини, / Бо нема душі з блакитним глянцем.* (ОК:62)

Ц

Цві́ль-гнилизна́, ім., ж. р., *І хоч та сіть од часу – порохня, / Нудотно тягне цвіллю-гнилизною, / Та яничар пришпорює коня / І заміта прослідок за собою.* (ОК:29)

Ч

Чужі́нець-тя́тьо, ім. ч.р., *Які безвсяких див і чар / І турка стримали, й татар, / Не першого чужинця-тятя...* (ОК:16)

Ш

Шарова́рно, присл., *Хвацько йдемо, гідно й шароварно, / Не згубити б тільки очкурі...* (ОК:132)

Додаток В

СЛОВНИК АВТОРСЬКИХ ЛЕКСИЧНИХ НОВОТВОРІВ ПЕТРА КОРОБЧУКА

Б

Бараноло́гія, ім., ж. р., *В баранології Ви, безперечно, класик, / В баранотурі ж Ви – ні бе ні ме...* (ПК:124)

Бараноту́р, ім., ч. р., див.: **Баранологія**

В

Ві́тер-нестрі́м, ім., ч.р., *Народ мій попав під чужинський вітер-нестрім.*
(ПК:252)

Вкві́тлий, прикм., *Пролинули, минулись / в кохання вквітлі дні. / І на долоні вулиць / лягла чорнява ніч.* (ПК:12)

Вогневі́р, ім., ч. р., *Цей вогневир, цей полумінь-огень – / Заклик до єдності, до гуртування. / Знайте, а кров'ю овогнений день / Не для вражудування, а для братання.* (ПК:256)

Г

Грі́за, ім., ж. р., *Тримай, колего мій, удар ти, / Забудь про страх і про гризу.*
(ПК:160)

Громобі́й, ім., ч. р., *Після мирних громобоїв вгору я звезду чоло – / Скільки неба голубого! / Значно більше, ніж було.* (ПК:115)

Є

Європе́їст, ім., ч. р., *Чомусь не вкумекають європеїсти / (Тра делікатно, туди їх в лоб), / Що хочеться й рибку з'їсти, і сісти / Зручно і вдобно – не муляло щоб.* (ПК:243)

Євро́пнути, дієсл., *Візьмем та й здуру європнем дверима / І російнем (теж іздуру) на схід.* (ПК:243)

Євро́сія, ім., ж. р., *Буде раденька мати Євросія, / Чи Російона, чи ще якась мати...* (ПК:243)

З

Залі́ктюва́ти, дієсл., *На корті скупарі хитрують в карти / роззявокий плебс заліктює в ескорти / картонний корт бляшані обладунки.* (ПК:207)

Заті́юрмлений, прикм., *Хоч геметрія дитинства / затюрмлена в квадрати рам – / я вірю: полотни на трісне / і розчахнеться, як Сезам.* (ПК:90)

Зневі́димити, дієсл., *І коло крейдяне / у молитовних жестах / тебе не ви́рятує, не / зневидимить. / Ти – жертва.* (ПК:234)

Знелістувати, дієсл., Знелистується місто. *І знецінюється / маленький сонця гріш. На мокрих вулицях / з'явилися пальта і плащі осінні.* (ПК:21)

І

Іній-сміх, ім., ч.р., *Розгорівся на гілках / Іній-сміх. / На снігу моя рука – / Тане сніг.* (ПК:8)

К

Калюженя, ім., с.р., *Повержена, як ідол, спека / уже сама себе забула / й перетворилася в калюжі, калюжихи й калюженята, / в озера малогабаритні / і в ріки у масштабах вулиць.* (ПК:80)

Калюжиха, ім., ж.р., див.: **Калюження**

Камінь-прямовіс, ім., ч. р., *На березі цей камінь-прямовис, / Як старший брат бескидів небовитих, / Чи то він прагне уздійнятися ввись?* (ПК:251)

Карміннову́стий, прикм., *Недоле золота / Кармінновуста писанка – / Якщо нема листа / Хай буде хоч записка.* (ПК:200)

Кіломе́тр-ненаже́ра, ім., ч.р., *А кілометри-ненажери / роки з'їдають і віки, / і осипаються рожеві / сухі квітки.* (ПК:92)

Кіноте́атри-консе́рви, ім., мн., *Доки вода рухоманна / гордо себе несе - / пішли на річки, кіномани, / з кінотеатрів-консерв.* (ПК:112)

Л

Лепеші́ний, прикм., *Курс на обрив, / у непролаззя лепешині. Полохає корів / і табунці качині.* (ПК:231)

Літселó, ім., с. р., *Чого усе позбіглося літсело?! / Що за притичина?! Що там за дива?! / Осел Барана обізвав Ослом!... / Баран Оsla Бараном обізвав!... (ПК:125)*

М

Моршкувáти, дієсл., *хтозна чи з ціллю чи вже без цілі / моршкує епоха бетонне чоло / і пише гоголь про радіаційні / душі / чуєш / як зашкалює зло?...(ПК:168)*

Н

Небеся́нин, ім., ч. р., *Щоб не упасти – сів, та бачив, люди, сам: / летіло у таксі аж двоє небесян.* (ПК:194)

Небові́тий, прикм., див.: **Камінь-прямовис**

Небопа́д, ім., ч.р., *Без дати і координат, без перепитувань і віхи / Заглиблюємось у безвихідь, заглиблюємось в небопад.* (ПК:97)

Незнико́мо, присл., *Хто й коли, скажіть, весни якої / посадив (і не лишив портрета), / що і досі в серці незникомо / цвіте терен, цвіте терен, цвіте терен?..* (ПК:38)

Непрола́ззя, ім., с. р., див.: **Лепешиний**

Несте́рп, ім., ч.р., *В задусі сорому за те, що міг би, мав би вже зробити – / я червонів папером білим від самоклятви у нестерп.* (ПК:94)

Неуче́нік, ім., ч. р., *...Але свідчу, що була Голгофа, / Я, один із неучеників...* (ПК:169)

Новеля́нт, ім., ч. р., *римантик, новелянт і, муха-бляха, / літературний тур, або ж тура, / у партії поетів. Я ж – невдаха.* (ПК:216)

О

Однома́ніт, ім., ч.р., *Зникають хмари, як татари, / Веселка витирає світ / І віддаляється тотальний / Гроловища одноманіт.* (ПК:71).

Одча́йно, присл., *Виглянеш одчайно, / усміхнеться рот: «Бачиш як... прощай... / Нам не по дорі...»* (ПК:15)

Опо́тім, присл., *Нещадно курю цигарки - / Обдумую нашу суть. Опотім приходить гарний / І елегійний сум.* (ПК:17)

П

Позбі́гтися, дієсл., див.: **Літсело**

Прадуша́, ім., ж.р., *Ходять ваші прадуші, / Грають в радість і сум, / Землю ніжками душать, А в землі наша суть.* (ПК:61)

Продовжпрогра́ма, ім., ж. р., *«Ваші талони!» звучало частіше, аніж «Не забудьте / Вимкнути телевізор після продовжпрограми!»* (ПК:175)

Птахі́ня, ім., ж. р., *Цибарки ще не докурив, / не сплюнув після неї, / як завели своє «курли» / птахи й птахи́ні в небі.* (ПК:193)

Р

Ранко́бус, ім., ч.р., *На вулицях ранкобуси / збирають в ганчірках м'ясо.* (ПК:24)

Рима́нтик, ім., ч. р., див.: Новелянт

Ріднокра́й, ім., ч. р., *Хоч він лише шматочок ріднокраю, / Та він для нас – завбільшки в цілий Крим!* (ПК:251)

Роззявоо́кий, прикм., див.: **Роззявоокий**

Розні́жено-ранко́вий, прикм., *В розніжено-ранковій тиші / Я громом молодим іду.* (ПК:13)

Росі́йнути, дієсл., див.: **Європнем**

Росі́йопа, ім., ж. р., див.: **Євросія**

Рухомáнний, прикм., див.: **Кілометри-консерви**

С

Самоклáтва, ім., ж. р., *В задусі сорому за те, що міг би, мав би вже зробити - / я червонів папером білим від самоклятви у нестерп* (ПК:94);

Самокопа́ння, ім., с.р., *На мілині самокопань, самоприречень, самознищень – / без роздумів і без вагань повільно вибухнули вишні.* (ПК:94)

Саму́ній, займ., *Ти самуня я сам / Сльози нас вколисали / Все що я написав - / Ми написали.* (ПК:204)

Самоприре́чення, ім., с.р., див.: **Самокопання**

Сні́г-смі́х, ім., ч.р., *Сміх – це сонце на губах, / Ліки душ. / (Снігу-сміху на горбах - / Не пройду).* (ПК:8)

Спанчо́шитися, дієсл., *але копійка до копійки і – / спанчошиться дециця для сімї.* (ПК:184)

Сталіні́янин, ім., ч. р., *Агов, мої довірливі слов'яни, / Ви чули, що з'явилися поміж нас / Не сталіністи, а сталініяни, / І Сталін в них і гасло і компас.* (ПК:242)

Стéрп, ім., ч.р., *коли я в осяянні стерп – не смійте мене торкати / на березі фуги верб на вербах пташок токати.* (ПК:84)

Стопекéлля, ім., с. р., *Дай, Боже, ще трохи сили, щоб міг стопекелля стерпіть.* (ПК:252)

Струмкорі́ка, ім., ж. р., *На стежках і на дорогах – струмкоріки напролом.*
(ПК:115)

У

Уздійня́тись, дієсл., див.: **Камінь-прямовис**

Додаток Г
СЛОВНИК АВТОРСЬКИХ ЛЕКСИЧНИХ НОВОТВОРІВ
ВІКТОРА ВЕРБИЧА

Б

Бджолоп'існя, ім., ж. р., *Над куполом церкви – / Хрест і саявонімб, / І сонцеструни, / Й бджолоп'існя.* (ВВерб1:7)

Безім'ення, ім., с. р., *...Ми бранці безімення / В братській могилі віків...* (ВВерб4:38)

Березолюди, ім., мн., *Березолюди. Снігуборошно. / Утаємничений / Небесний млин.* (ВВерб3: 40)

Близькодалекий, прикм., *...І тишоспіву безімення, / Й близькодалекий горизонт...* (ВВерб1:26)

Блукалець-місяць, ім., ч. р., *Блукалець-місяць / У чорнодзеркалі дороги.* (ВВерб4:58)

Бурштинноб'авний, прикм., *День / Бурштиннобарвний / І медовий.* (ВВерб2:6)

В

Вбивчо-страшний, прикм., *Сильнішає / Вбивчо-страшне протягування.* (ВВерб2:56)

Весноосінність, ім., ж. р., *... У сльозині, / Весноосінність, / І туманодим.* (ВВерб1:26)

Видивоб'ачення, ім., мн., *Оточення видивобачень.* (ВВерб1:13)

Вицвіло-байдужий, прикм., *Холодне небо вицвіло-байдуже.* (ВВерб2:18)

Вівцехм'ари, ім., мн., *Під крилом літака – / Вівцехмари.* (ВВерб2:63)

Відкавеєкати, дієсл., *Знелюднившись, відкавеєкав люд, ...* (ВВерб3:35)

Вікоміть, ім., ж. р., *Все Господом благословенне: / Ця вікоміть, цей життєсон.* (ВВерб1:26)

Вітродош, ім., ч. р., *Вітродош. Сльозокраплі на склі.* (ВВерб4:22)

Вогнеграй, ім., ч. р., *З заходу крайнебо / Дише вогнеграєм.* (ВВерб3:32)

Втомлено-викличний, прикм., Чайок / Втомлено-викличний / Відчай.
(ВВерб3:30)

Г

Голособáрва, ім., ж. р., Голособарви тишу / Перепрофільовують.
(ВВерб2:28)

Голуб-вістун, ім., ч. р., Воркочуть про сні голуби-вістун... (ВВерб3:39)

Горобинно-іржавий, прикм., Горобинно-іржава броня... (ВВерб2:78)

Гріхоспоку́та, ім., ж. р., Утіхою гріхоспокути / Втамовані радощі й болі.
(ВВерб4:19)

Д

Дзвони-вогники, ім., мн., Дзвони-вогники мальви. (ВВерб2:72)

Дзеркало-вікно, ім., ч. р., Вбирає в ніч морозну / Дзеркало-вікно. (ВВерб4:57)

Дивопі́сня, ім., ж. р., ...жайворонок / розповідає /... / про дивопісню...
(ВВерб2:41)

Дивопо́лум'я, ім., с. р., Твого волосся дивополум'я. (ВВерб3:17)

Димотумáння, ім., с. р., Порожнє лелече гніздо / І димотумання густе.
(ВВерб1:68)

Дитинно-всміхнений, прикм., Не впізнаю / Старих утомлених очей, /
Дитинно-всміхненого / Новоліття. (ВВерб2:19)

Дитинно-старечо, присл., Босоніж / Дитинно-старечо / Бредеши наостанок.
(ВВерб2:32)

Дівчина-сонце, ім., ж. р., Дівчина-сонце / І досі не знає / Свого імені...
(ВВерб2:31)

Дім-пустка, ім., ч. р., Дім-пустка. / Вікна навхрест – дошками. /
Фігура-хрест. (ВВерб4:16)

Доброприкродéнь, ім., ч. р., Стрічкою / На горизонті сході /
Доброприкродень / Спалахує. (ВВерб2:4)

Довколарезидéнтський, прикм., Втяла довколарезидентська рать, / В
нардених заярили лиця. (ВВерб3:35)

Дощесні́г, ім., ч. р., *І снігодош, / І дощесніг, / Прощання знак / І заповідь.*
(ВВерб2:15)

Ж

Життєсмерть, ім., ж. р., *Новорічно. / Інеєтуманно. / Іскрозорі — / Від тролейбусів. / Зустрічепрощання. / Ночеранок. / Життєсмерті / Звичні ребуси.* (ВВерб2:4)

Життєсо́н, ім., ч. р., див.: **Вікоміть**

Журавліно, присл., *Душі давно вже журавлино, / Та тілові - приземлено...*
(ВВерб3:28)

Журавлі́ти, дієсл., *Ключами слів, / Які журавліють / У брамі / Вирію.*
(ВВерб2:53)

З

Збомжі́лий, дієприкм., *Збомжіле змерзле місто.* (ВВерб3:27)

Зво́сковлений, дієприкм., *...сонця звосковлений диск.* (ВВерб1:21)

Зеленоба́рвний, прикм., *Всміхнену весну / Зеленобарвний потяг / Весело / Із Прикарпаття / До Волині / Мчить.* (ВВерб2:5)

Зеленопа́хощі, ім., мн., *Рожево-білий час / Метеликолистків, / Зеленопахощі, медвяність.* (ВВерб1:7)

Знебе́снений, дієприкм., *...село, / Давно знебеснене / В Чумацький Шлях...*
(ВВерб1:83)

Знелю́днившись, дієприсл., див.: **Відкаве́єкати**

Золотоба́нний, прикм., *З-під обрію – / Золотобанний Почаїв.* (ВВерб4:7)

Золотосі́нь, ім., ж. р., *Угорі - / Така золотосинь.* (ВВерб2:63)

Зосі́нніти, дієсл., *... зосіннів, зсамітнівся, Брате, / Світ...* (ВВерб1:21)

Зсамі́тнитися, дієсл., див.: **Зосі́нніти**

Зустрічепроща́ння, ім., див., **Життєсмерть**

Зчужі́ти, дієсл., *Зчужіли хижі / Та палаці.* (ВВерб2:15)

І

Інеєтума́нно, присл., див., **Життєсмерть**

Іржавоба́рвний, прикм., *Іржавобарвний світ. Каштанопад.* (ВВерб4:55)

Іскрозі́рно, присл., *І чорноліс навіть / Іскрозірно квітне, як / Снивоказка.*
(ВВерб4:15)

К

Калино́бкий, прикм.,... *Як блудить / Душами калиноокими / Печаль.*
(ВВерб4:16)

Кароне́бий, прикм., *В очах / Посоловіло-світлх / Геїв / Лесбійки каронебі / Невпопад.* (ВВерб2:16)

Коли́ска-планета, ім., ж. р., *Казкова коли́ска-планета, / Епоха старечо-дитинна.*(ВВерб4:10)

Кришталевокві́тний, прикм., ... *Кришталевоквітна мрія.* (ВВерб1:88)

Кровистогли́нний, прикм., *Святій грибовицькій землі / кровистоглинній / віддавши тлінне тіло...* (ВВерб1:82)

Л

Лелечі́ти, дієсл., ... *Гніздо, / Що на хресті лелечіє.* (ВВерб4:60)

Лелечо-журавлино, присл., *Лелечо-журавлино / Журиться весна...*
(ВВерб2:20)

Любов-ненависть, ім., ж. р., *Де різнобарвно відцвіли / Любов-ненависть, щастя-горе...*(ВВерб3:22)

Льодока́мінь, ім., ч. р., *Всміхнені веселки / В льодокамєні / Світанковіють / І світ / Овеснюють.* (ВВерб1:5)

М

Медвя́ність, ім., ж. р., див.: **Зеленопа́хощі**

Меланхолі́йно-незворушний, прикм., *Меланхолі́йно-незворушна / Плинність / І ночедні / Старечо-молоді.* (ВВерб1:26)

Метеликолисто́к, ім., ч. р., див.: **Зеленопа́хощі**

Місяцелі́ко, присл., *Задивляються вікна / Місяцелико.* (ВВерб1:50)

Місяць-молодик, ім., ч. р., *А за тобою – сертик: / місяць-молодик.*
(ВВерб2:8)

Н

Натхненно-невтомно, присл., ...а він із мольбертом / натхненно-невтомно / *малює в пустелі квітуче небо.* (ВВерб2:13)

Неб́есніти, дієсл., *Калина* /... / *Яка небесніє у Слові / Незгасно-світлою любов'ю.* (ВВерб1:24)

Небесно́око, присл., *Петрові батоги* / Небеснооко *сплять.*(ВВерб2:8)

Незбагнено-незайманий, прикм., Незбагнено-незайманий / *Світ Закарпаття.* (ВВерб1:71)

Незгасно-світлий, прикм., див.: **Неб́есніти**

Незрячо-чорний, прикм., *В незрячо-чорному вікні / Облич пітьма / Однакова.* (ВВерб2:15)

Немо́влений, дієприкм., *У світлі погляду – / Немовлена печалинка.* (ВВерб4:57)

Нерозб́уджений, дієприкм., Нерозбуджені *дерева / Підставили під сонцевсесвіт плечі.* (ВВерб4:60)

Новолі́ття, ім., с. р., див. **Дитинно-всміхнений**

Новолі́ття, ім., с. р., див.: **Дитинно-всміхнений**

Ночедéнь, ім., ч. р., див.: **Меланхолійно-незворушний**

Ночера́нок, ім., ч. р., див.: **Життєсмерть**

О

Обезшт́орений, дієприкм., *Вікно обезшторене.* (ВВерб2:51)

Ов́еснювати, дієсл., див.: **Льодока́мінь**

Онеб́еснений, дієприкм., ...дарунок *Всевишнього / З онебеснених тисячоліть.* (ВВерб2:71)

Осінньо́лістий, прикм., ... *Де мчать в аеропорт Таксі осінньолисті...* (ВВерб1:12)

Осінньо́окий, прикм., *Острів Лесбос / Квітне купальниками / Осінньооких дівчат.* (ВВерб2:33)

П

Папороте́їній, ім., ч. р., *Листя папоротеїнею.* (ВВерб4:57)

Пеклора́й, ім., ч. р., *Хаотичні, неслухані сповіді – / Пеклорай / На тлі випарів п'яних.* (ВВерб2:83)

Петардно-феєрверковий, прикм., *Петардно-феєрверковий салют.* (ВВерб3:35)

Печа́лінка, ім., ж. р., див.: **Немо́влений**

Погляд-вогонь, ім., ч. р., *З-під снігу – / Погляди-вогні калин.* (ВВерб3:40)

Подиво́вуватись, дієсл., *Хоч мовчки подивовуємся ще, / Та вже нічого у життя не просим.* (ВВерб3:24)

Проминáння, ім., с. р., *Проминання / Тьмяносвітла неминучість.* (ВВерб:42)

С

Світанко́віти, дієсл., див. : **Льодока́мінь**

Серцелисто́чок, ім., ч. р., *Ще серцелисточки кленові, Ще тиші осіння замрія...* (ВВерб4:10)

Сивоі́несвий, прикм., *Із туману – / Сивоінесвий зблиск / Ликів, що очима / Сяяли колись.* (ВВерб2:14)

Сиво-юний, прикм., *А квітець бродить / Сиво-юною Варшавою,...* (ВВерб2:52)

Сліпучесні́жний, прикм., *Сліпучесніжне волосся, / І крейдяне обличчя.* (ВВерб:7)

Сніво, ім., с. р., *Вже смуга обрію – межа, / Що йде усниво.* (ВВерб3:22)

Снивока́зка, ім., ж. р., див.: **Іскрозі́рно**

Снивомрі́я, ім., ж. р., *Снивомрія, / В якій / Після смерті – / Життя.* (ВВерб1:71)

Снігольодо́яний, прикм., *І силе пісок / На стежину / У снігольодяному панцирі.* (ВВерб2:12)

Снігубо́рошно, ім., с.р., див.: **Березолю́ди**

Сніжнокві́тний, прикм., ... *Сліпуча / Сніжноквітна / Хризантема...* (ВВерб 1:76)

Сніжнопа́дний, прикм., ...*тане час мелодії /.../ сніжнопадною птахою.* (ВВерб2:4)

Сносмёрть, ім., ж. р., *Вдивляється сносмерть / Замерзлою сльозиною.*
(ВВерб4:57)

Сонно-березневий, прикм., *І пахне снігом / Сонно-березневим / Гніздо...*
(ВВерб4:60)

Сонцебліск, ім., ч. р., *Із хрестами дорога – / В парчі сонцеблисків,...*
(ВВерб1:71)

Сонцеводá, ім, ж. р., *Невидимо кличе Спасителем світу / Священного озера / Сонцевода.*(ВВерб1:14)

Сонцевсёсвіт, ім., ч. р., див.: **Нерозбúджений**

Сонцеструна́, ім., ж. р., див.: **Бджолопі́сня**

Сонцетінь, ім., ж. р., *Звідси – шепіт протягу: / Сонцетінь заблукала.*
(ВВерб1: 53)

Сонячно-зоряний, прикм., *Час повертати/ Назад із гостини / В сонячно-зоряну / Вічність.* (ВВерб3:33)

Старечо-вбого, присл., див.: **Пустельно**

Старечо-дитинний, прикм., див.: **Колиска-планета**

Старечо-молодий, прикм., див.: **Меланхолійно-незворушний**

Сучáсся, ім., с. р., *Ще нині. / За життя. / У сучассі...* (ВВерб2:76)

Сяйвоні́мб, ім., ч. р., див.: **Бджолопі́сня**

Т

Татаро-монгольськість, ім., ж. р., *Знову татаро-монгольськість / Із українськістю / В парі.* (ВВерб2:80)

Тихохві́льний, прикм., ... *І тихохвильне небо золотого Рогу.* (ВВерб1:11)

Тишоспі́в, ім., ч. р., див.: **Близькодале́кий**

Тоскно-сі́рий, прикм., *Нас давно уже нема – / Чи ми убогі / Тоскно-сірі міні.*
(ВВерб2:20)

Туманоді́м, ім., ч. р., див.: **Весноосі́нність**

Тьмяносві́тлий, прикм., див.: **Проминáння**

У

Убивчо-безбережний, прикм., *А мала брехня / Рівнозначна брехні / Убивчо-безбережній*. (ВВерб3:16)

Увосончений, дієприкм., *Байдужість – / Увосонцену сльозину*. (ВВерб2:52)

Українськість, ім., ж. р., див.: **Татаро-монгольськість**

Усміхнено-печальний, прикм., *А ти, / Усміхнено-печальна, / Горнешся до мене*. (ВВерб3:24)

Ф

Фігура-хрест, ім., ч. р., див.: **Дім-пустка**

Х

Храм-ковчег, ім., ч. р., *За храмом-ковчегом – ворони ручні*. (ВВерб3:39)

Ч

Чорноволоска, ім., ж. р., *Чорноволоски / жагучими очима / спляють холод*. (ВВерб2:45)

Чорнодзеркало, ім., с. р., див.: **Блукалець-місяць**

Чорнооко, присл., *На місці церкви терен / чорнооко сумує*. (ВВерб2)

Щ

Щастя-горе, ім., с. р., див.: **Любов-ненависть**

Я

Яблукопад, ім., ч. р., *Яблукопади утомлені. / Спомини / Саду осіннього*. (ВВерб2:67)

Яблуня-бабця, ім., ж. р., *Яблуня-бабця чекає мандрівників*. (ВВерб2:49)